

گولستان

مشرف الدین مصلح بن عبدالله شیرازی
سه‌عدی

(له نێوان ۱۲۰۳ هتا ۱۲۱۰ - ۱۲۹۲ . ز)

وه‌رگێڕانی
عه‌لی نانه‌وازاده

کوردستان - هه‌ولێر
۲۰۰۶

ناوی کتیب: گولستان

- نووسه: سه عدى
- وهرگيتي: عهلى نانه وازاده
- نهخشه سازى ناوه وه: گوران جه مال رواندزى
- بهرگ: سه يوان
- سه رپه رشتى چاپ: هيمن نه جات
- چاپى يه كه م ۲۰۰۶
- ژماره ي سپاردن: ۳۲۴
- تيراژ: ۵۰۰
- نرخ: ۲۰۰۰
- چاپخانه: چاپخانه ي وه زارده تى پهروه رده

زنجيره ي کتیب - ۳۵ - (۱۳۸)

ناونیشان

دهزگای چاپ و بلاوکردنه وهى موکریانى

ههولير - پشت روژنامه ي خه بات

پوستى نه لکترونى: asokareem@maktoob.com

ژمادى تهله فون: ۲۲۶۰۳۱۱

www.mukiryani.com

پیشکشہ بہ:

سہ عدلی

وہر گئی

پیرست

۹	پیشه‌کی گولستان
۱۱	به‌شی یه‌که‌م: سه‌بارت به سیره‌تی پادشاکان
۴۵	به‌شی دووه‌م: سه‌بارت به ئه‌خلاق‌ی ده‌رویشان
۶۷	به‌شی سی‌ه‌م: سه‌بارت به فه‌زیله‌تی قه‌ناعت
۸۹	به‌شی چواره‌م: سه‌بارت به فایده‌ی خاموشی
۹۷	به‌شی پینجه‌م: سه‌بارت به ئه‌شق و جه‌وانیی
۱۰۵	به‌شی شه‌شه‌م: سه‌بارت به زه‌عف و پیری
۱۱۳	به‌شی هه‌وته‌م: سه‌بارت به ته‌ئسیری ته‌ریه‌ت
۱۲۳	به‌شی هه‌شته‌م: سه‌بارت به نه‌ریتی قسه

خولی زهمان ریڼی لى کل کردم و له کابل خوم گرته‌وه. له م کاولستانه گولستانم کهوته به‌رده‌ست و چهند هه‌کایه‌تم لیوهرگیراوه که بوونه باریک له سهر کاغه‌زه‌کانی نیوه‌کاره و نیوه‌چلی دیکه و ناچار تۆزه‌ی فراموشیان لینښت، مه‌گر چۆنکایی با و فوویه‌کم پیداکردبا و یادیکم کردباوه.

سال تیده‌په‌رین و له م ریگا خواروخیچانه نیمه ویک ده‌که‌وتینه‌وه و لیک جوئ ده‌بووینه‌وه هه‌تا رۆژیک ناکام دامنا و کیتابم هه‌لداوه و حیسابم لیکداوه و بوو به‌و به‌ره‌مه‌ی که ده‌یینن.

سه‌عدی یه‌ک له گه‌وره‌ترین ویژهران و غه‌زه‌لبیژانی فارسه و له ده‌روه‌ی سنووره‌کانیش ناوبانگ و ده‌نگی تاییه‌تی خوئ هه‌یه و له ئەدهبیاتی کلاسیکی کوردیش شوین پی و شوین داخستنی ده‌بیندری و کتیبی گولستان یه‌ک له و کتیبانه بوه که فه‌قی و ئەدیبان خویندووایانه.

له سهر ژبانی سه‌عدی شتیکی ئەوتۆ به‌ده‌سته‌وه نیه. به گشتی ئەوه‌ی که بکری له سهری بکوئری ئەمه‌یه که: له سهره‌تای سه‌ده‌ی هه‌وته‌می کوچی له مال‌باتیکی دیندار له شیراز له دایک بوه، به لاوه‌تی چۆته به‌غدا و په‌ره‌ی به‌دهرس و خویندن داوه و گه‌لیک گه‌راوه و گه‌لیک خه‌لکی دیوه. له نیوه‌کانی سه‌ده‌ی هه‌وته‌م له سه‌رده‌می ده‌سته‌لاتداریی ئەبووبه‌کری ئیبنی سه‌عد گه‌راوته‌وه و ناکامه‌که‌ی دوو ده‌ستی پر و ده‌سکه‌وتیکی چر بوه: بووستان و گولستان.

سه‌عدی لای میر و ده‌سته‌لاتدار و خه‌لک ریژی زۆری هه‌بوه و له را ده‌ربهرین نه‌ترس بوه و ههر ئەوه نیشان ددا که سهر به‌دهربار و خه‌لات و چاو له ده‌ستی پاروو و ملکه‌چی پاره نه‌بوه.

گولستان کۆمه‌له‌ چیرۆک و هه‌کایه‌تیکه که له هه‌شت به‌ش پیکهاتوه و ههر به‌شه‌ی ته‌رخان کراوه بۆ مه‌به‌ستیک. هه‌کایه‌ته‌کانیش هه‌ندیک کورت و هه‌ندیک

دریژن و گەلیک جار بە شیعەر ئیواخن کراون.

لەم وەرگێڕانە دا هەول دراوە سەبک و شتێوازی خودی سەعدی (نثری مسجع) بە پێی توانا لە بەر چاوەبگیرێ و ئەگەر بکری و دەست بدا شیعەرەکانیش هەروەک خۆی بە شیعەر تەرجومە بکەردیتەو، بەلام هەندیک حەکاوەت و بەشیک لە شیعەرەکان کە پێوەندییەکی ئوتۆیان بە چیرۆکە کە نەبوە یان کەمایەسیان نەخستۆتە سەر کاکل و مەبەست وەر نەگێڕدراوە نەتەو.

لەم کارە ئێدەعاوەک بۆ پێتۆران بە زمانی تەپ و پێ و پاراوی سەعدی نیە، هەنگاو و هەولێکە بۆ ناساندن و نیشانی دانی دیمەنی بیر و جەهانبینیی ئەم پیرە کۆنەسالا، کە هێشتاش لە پشت سەدەکانەو دەنگی شیرینی دێ.

ستۆکھۆلم. بەهاری ٢٠٠٣

پيشه‌کي گولستان

شه‌ويک بيرم له رابوردوو ده‌کرده‌وه و مخابنم بۆ ته‌مه‌نی به با داو ده‌خوارد و به‌ردی خانوو چکه‌ی دلّم به ئەلماسی ئەسرين ده‌سمی... دیتم به‌رژه‌وه‌ندییم ده‌وه دایه که له کونجی‌ک دانیشم و داویننی قسه هه‌لکیشم و قسه‌ی په‌ریشان له ده‌فته‌ر ده‌راوێژم و له‌وه‌به‌دوا وشه‌ی په‌ریشان نه‌بیژم.

یه‌ک له دۆستان که له که‌ژاوه‌ی ژیانم دا هاورێ و له حوجره نیشته‌جێ بوو، هه‌روه‌ک جاران وه ژوور که‌وت و ده‌ستی کرد به گه‌مه و جه‌فه‌نگ و خۆ نواندن. من خۆم تینه‌گه‌یاند و سه‌رم له سه‌ر ئەژنۆی عیبادت هه‌لنه‌گرت. دلێشاو سه‌یری کردم.

یه‌ک له نزیکه‌کانی من تییگه‌یاند که « فلانی ته‌مای گرتوه و له سه‌ری سووره که باقی ژیان گۆشه‌گیر دانیشی و خامۆشیی هه‌لبێژێ، تۆش ئەگه‌ر ده‌توانی وه دوا‌ی کاری خۆت که‌وه و لێتی دوور به‌وه! »

کو‌تی « سوێند به‌ خودا و به‌ دۆستایه‌تی کۆنمان ده‌م هه‌لناپچرم و هه‌نگاو هه‌لناگرم مه‌گه‌ر وه‌ک زه‌مانی پێشوو زمان بکاته‌وه که ئازار دانی دۆستان جه‌هله و که‌فاره‌تی سوێند سه‌هل و دژی ریگای راستیی و شکانی رای زانایانه، زولفه‌قاری عه‌لی ده‌ کالان نرابێ و زه‌مانی سه‌عدی به‌سترا‌بێ. » به‌ گشتی قه‌وه‌تی زمان گرتن له‌وم نه‌بوو و روو له دۆستایه‌تی وه‌رگیرانم پێ پیاوه‌تی نه‌بوو که یاریکی یه‌کده‌نگ و یه‌که‌نگ بوو.

چاری ناچار قسه‌م کرد و به‌ گه‌ران ده‌رکه‌وتین. وه‌رزی‌ش به‌هار، که هه‌یرشی سه‌رما ئارامی گرتبوو و سه‌رده‌می ده‌وله‌تی گول گه‌یشتبوو.

شهو له بیستانی یهک له دۆستان که ریمان تیکه وتبوو ماینه وه. شوینیکی
بژوین و زهمه ند و دارستانیکی زۆر و زه وه ند.
به یانی که ته مای گه رانه وه مان گرت. دیتم کۆشیکی گۆل و ره یحان و
سونبولی کۆ کردۆته وه.

کوتم « گۆلی گۆلشن ههروه کی ده زانی به قایهک و سه رده می گۆلزار
وه فایه کی نیه و هه کیمان کوتوویانه: هه رچی زۆر نه کیشتی بۆ دل پیدان
ناشی!»

کوتمی « چار چیه ؟ »

کوتم « بۆ خوشییی خوینه ران و هه سانه وه ی حازران، ده توانم کتیبی
گۆلستان ته سنیف بکه م که جهیشی زریان دهستی تالانی بۆ درێژ نهکا و گه پری
زهمان عهیشی به هاری لینه کاته ناخوشییی خهزان. »
که ئه وه م کوت داوینی گۆلی به رداوه و دهسته و داوینم بوو که « الکریم اذا
وعد وفا ». هه ر ئه ورۆژه به شیککی نووسرا و به گشتی گۆلی گۆلزار هیشتا
نه ژاکا بوون که کتیبی گۆلستان ته و او بوو.

سه عدی - ٦٥٦ کۆچی

(١٢٥٨ زایینی)

له لوقمانیان پرسى « حیکمهت له کى فیر بووى ؟ »

کوتمی « له کویران، هه تا شوینیک پیتی لینه کوتن، پى داناگرن! »

به‌شی یه‌که‌م

سه‌بارەت به سیره‌تی پادشاکان

بیستم:

پادشایهک بۆ کوشتنی دیلیک ئیشاره‌ی دا، بیچاره له حالێ
ناهویتی دا جوینی به پادشا دا و خراپه‌ی کوت - چونکه کوتویانه: هه‌ر
که‌س ده‌ست له گیان هه‌لگرێ، چی ده‌ دل دایه‌ ده‌ریده‌برێ.

پادشا پرسى « چی ده‌لێ؟ »

یه‌که‌ له وه‌زیرانی دلپاکى شا کوتى « ئه‌ی خاوه‌ن هه‌ر ده‌لێ:
والکاظمین الغیظ و العافین عن الناس. »*

پادشا ره‌حمى به‌ دل دا هات و له‌ خوینی گوزه‌را.

وه‌زیرێكى دى كه‌ دژى ئه‌و بوو کوتى « ره‌گه‌زى ئیمه‌ نابێ به‌ پاشایان

جگه‌ له‌ راستى بیژن، ئه‌وه‌، جوینی به‌ پادشا دا و خراپه‌ی کوت. »

پادشا له‌م وته‌یه‌ نیوچاوانى تیکنا و کوتى « درۆی ئه‌وم لا خوشت‌ر بوو

له‌م راستیه‌ی كه‌ تۆ کوتت چونكه‌ رووی ئه‌و له‌ خیرێك دابوو و ئه‌مه‌ له‌

سه‌ر شه‌ره‌ و زانایان کوتویانه: درۆیه‌كى روو له‌ خیر باشت‌ره‌ له‌

راستییه‌كى سه‌ر به‌ شه‌ر. »

شا ده‌گه‌ڵ هه‌ر که‌س بکا راوێژێ حه‌یفه‌ ئه‌و جگه‌ له‌ چاکه‌ بیژێ

* ئایه‌ی ١٢٩ سووره‌ی آل عمران

یه کیک له ئەمیرهکانی خوراسان، مه‌حمودی سه‌بوکته‌کینی له‌خه‌و دا
وه‌ها بینی که « گشت له‌شی داپ‌زابوو و ببوو به‌خاک، جگه‌ له‌ چاوه‌کانی
که‌هه‌روا زیت له‌ چاوخانه‌ دا ده‌گه‌ران و ده‌یان‌روانی. »
ته‌واوی زانایان له‌ لی‌کدانه‌وه‌ی مانه‌وه‌ مه‌گه‌ر ده‌رویشیک هه‌ل‌دایه
و کوتی « هه‌شتا نیگه‌رانه‌ که‌ ملکی به‌ هه‌ترانه. »

بیستم پادشازاده‌یه‌ک کورت و کریت بوو، براکانی تر به‌رز و ته‌رز،
باوک به‌ سووک و چووکی ده‌روانی. کوپ‌ تیگه‌یشت و کوتی « باب‌ه‌ کورتی
ژیر باشته‌ له‌ دریشی گیژ. نه‌ ئەوه‌ی به‌ بالا به‌رزتر و پرت‌ر به‌ قه‌مه‌ت
زۆرت‌ر و پتر.

کیتوی توور کورته‌ ئەگه‌ر بروانی
که‌چی لای خودا به‌رزه‌ مه‌کانی

کزیکی زانا به‌ زگ‌زلی کوت
پیاو ئەوه‌ نیه‌ زل و گران بی
ئه‌سپی عه‌ره‌بیی ئەگه‌ر له‌پیش بی
باشتر له‌ ته‌ویله‌یه‌ک که‌ران بی »

باوک بزه‌ی هاتی و وه‌زیران په‌سه‌ندیان کرد و براکانی زیز و زویر
بوون.

تا پیاو دهم و راویژی نه چیرشی

عەیب و هونەری چلۆن دەبیژی

بیستم پادشا لەو دەورە دوژمنیکی گەورە رووی تیکرد. هەر که
قۆشەنی دوو لا گەیشتنە یەک، یەكەم کەس که وه شەپگە کەوت ئەم کۆرە
بوو، کوتی:

« ئەو کەسە من نیم لە شەر دا تۆ ببینی پشتی من

هی منە دیتت ئەگەر کەوتووە لە سەر خاکا، سەری

شەرفروژ و پیاوی شەپ کایە بە خوینی خۆ دەکا

ئەو کەسە راکا لە شەپگە، وا بە خوینی لەشکری »

ئەو هی کوت و لە سپای دوژمنی دا و چەند پیاوی بەکاری لێخستن.

کە هاتەوێ لای باوکی، زهوی ماچ کرد و کوتی:

« ئەی ئەو هی منت بە کەم دانا

دل بە زل و زەلام مەبەستە

لە جەنگە جەنگا ئەو هی پێویستە

ئەسپە تانجییە نه گای دابەستە »

دەگێرنەوێ کە سپای دوژمن گەلیک بوون و ئەوان هەندیک.

تاقمیک تەمای راکردنیان گرت، کۆر هەرای کرد و کوتی « پیاوێکان

تیبکۆشن هەتا جلی ژنان نەپۆشن! »

سوارەکان بە قەسە ئێو ورەیان پتر و پتەوتر بوو و تیگرا هورژمیان

برد.

بیستم که هەر ئەو رۆژە بە سەر دوژمن دا زال بوون.

پادشا سەر و چاوی ماچ کرد، باوهشی پیداکرت و روژبه‌پوژ زووتر
 سه‌رنجی ده‌دایه هه‌تا کردیه جیگری خوێ. براکان ئیره‌بیان پێبرد و
 ژه‌هریان ده‌چێشت کرد. خوشکی له‌ باله‌خانه‌وه‌ بینی و ته‌قه‌ی له‌ ده‌لاقه
 هێنا. کوپ‌تیگه‌یشته‌ و ده‌ستی له‌ خواردن هه‌لگرت و کوتی « نابێ
 هونه‌رمه‌ند بمری و بێ هونه‌ر جیگای بگری! »

گه‌ر ئاسه‌واری هوما نه‌مینی

بۆ سیپه‌ری کوند کێ په‌نا دینی؟

باوکیان له‌م که‌ین و به‌ینه‌ ئاگادار کرد. براکانی بانگ کرد و به‌ قه‌را
 تاوان سزای دان. له‌ ئاکام به‌ هه‌ر کام له‌ ده‌رووبه‌ری وڵات به‌شیکی
 شیایوی بۆ دیاری کردن هه‌تا شه‌پ و هه‌للای خست، چونکه‌ ده‌ ده‌رویش له
 سه‌ر به‌ره‌یه‌ک ده‌خه‌ون و ناجمێن، دوو پادشا له‌ وڵاتیک ناحه‌جمێن.

له‌تکه‌ نانیک ده‌ست بخا پیاوی خوا

له‌ت وه‌ ده‌رویشیک ده‌دا و نیوه‌ی ده‌خوا

گه‌ر وڵاتیک پادشا داگیر بکا

هه‌ست به‌ ویستی بستی خاکی تر ده‌کا

خیلی دزانی عه‌ره‌ب له‌ سه‌ر کێوێک نیشته‌جی بوون و ریی کاروان
 به‌ستراو، خه‌لکی شار له‌ شه‌ه‌ری ئه‌وان ترساو و له‌شکری شا تیشکاو،
 چونکه‌ له‌ ره‌وه‌زی به‌رزی ترۆپکی کێو قه‌لایان هه‌بوو و جیگه‌ و په‌نایان لێ
 ساز کردبوو.

لهولاهو دهمراستاني ولّات بۆ بهرگري له زهړپړي ئهوان را و تهگبيريان
ليکداوه که نهگهر ئهم خپله ههروا بچنه پيش له پاشان به هيچ چهشنیک
ناتوانن بهريان بگرن.

لهسهر ئهوه پيکهاتن و کهسيکيان بۆ چاوهديربي ئهوان ههلبژارد و
ههستييان راگرت ههتا پهلاماري خه لکيکيان دا و شوينه کهيان جي
هيشت. چهند پياوي به ئهزمون و ئازايان نارد ههتا له شيوپک خو
حهشار بدهن.

شهو که دزهکان له سهفه به تالانهوه گهړانهوه، چهکيان له خو کردهوه
و جل و دهسکهوتهکانيان دانا، يه کهم دوژمنیک که پهلاماري دان خه و بوو.
که شهو شق بوو، ميړاني بوپر له کهمين دهرپهړين و قوولي يه که
يهکيان بهست و بهياني هيناياننه خزمهت پادشا.

ئيشاره ي به کوشتنی هموان دا.

به هه لکهوت لويکيان دهگه ل دابوو بهر و باري لاهتي کرچ و کال و
شينکي گولستاني سهر روخساري تازه رواو.

يهک له وهزيان بهر تهختي ميري ماچ کرد و رووي ليبوردي له زهوي
نا و کوتي « ئهم کورپه هيشتا له باغي ژين چيژي نه کرده و له گهنجيتي
گهنجيکي دهست نه کهوتوه. دلاويي و خووي شايه له شا دوه شپتهوه
که به ليبوردي خويني مننهت له سهر من دابني. »

مير لهم قسه يه نيوچاواني تيکنا و دهگه ل راي بهرزي يه که تهرز نه بوو
و کوتي:

« شوقي چاکان ناگري هه رکهس له بنياتا دزه

تهربيهت بۆ ناکهسان گوپزي خزي سهر گومبهزه

رهگه‌زی رزیوی ئه‌وان بنه‌بێ کردن باشتر و رهگ و ره‌چه‌له‌کیان
هه‌لکه‌ندن، چونکه ئاگر کووژاندنه‌وه و بزوت هه‌شته‌وه، مار کوشتن و
بێچوو راگرتن ئیشی زانایان نیه. »

وه‌زیر که ئهم قسه‌ی بیست، به نابه‌دلی دانی پێداهینا و ئافه‌رینی بۆ
را و بر‌وای شا نارد و کوتی « ئه‌وه‌ی که میر فهرمووی ته‌واو راسته‌ که
ئه‌گه‌ر ده‌گه‌لیان ماباوه‌ خووی ئه‌وانی ده‌گرت، به‌لام به‌نده‌ هیوا دارم که به
قسه‌ی دلپاکان ته‌ربیه‌ت بدری و خووی زانایان بگری که هه‌شتا مندا‌له و
ره‌وشتی ده‌ستدریژی و سه‌رکێشی ئه‌و تا‌قمه‌ له‌ ده‌روونی دا جیگر نه‌بوه
و له‌ حه‌دیس دایه: هه‌ر مندا‌لیک که ده‌بی له‌ زاتی دا موس‌لمانانه‌ له‌ دوایی
دایک و باوکی جووله‌که و فه‌له و گاوری پێده‌لین.*

ژنی لووت ده‌گه‌ل نه‌یاران رو‌نیشت
پشت و پێشینه‌ی نه‌هه‌شت که رو‌یشت
سه‌گی ئه‌سحابی که هه‌ف چه‌ند رو‌ژتیک
شوین چاکان که‌وت و گه‌یشته‌ به‌هه‌شت »

ئه‌وه‌ی کوت و تا‌قمی‌ک له‌ کاردارانی میر بۆ لی‌خۆش بوون ده‌گه‌لی
هاوده‌نگ بوون هه‌تا میر ده‌ستی له‌ خوینی هه‌لگرت و کوتی « به‌خشی‌م
ئه‌گه‌رچی به‌ به‌رژه‌وه‌ندم نه‌زانی.

به‌ گشتی کورپان به‌ ناز و نیعمه‌ت هه‌لینا و وه‌ستای ئه‌دی‌بیان بۆ
ته‌ربیه‌تی دانا هه‌تا جوانیی قسه‌ و و‌لام دانه‌وه‌ فێر بوو و به‌ هه‌موو داب و
نه‌ریتی خزمه‌تی شا راهات وه‌ها که له‌ به‌ر چاوی مه‌زنان په‌سه‌ند که‌وت.
وه‌زیر هه‌ندی‌ک له‌ ئا‌کاری بۆ میر باس کرد که « ته‌ربیه‌تی ئا‌قلان کاری
تیک‌روه و نه‌زانیی پێشوو ده‌ زاتی دا نه‌ماوه. »

میر بہم قسہیہ بزہی ہاتّی و کوتی:
« گورگ ہەر گورگی لی دیتہ بہرہم
دہگہل مرؤقیش گہر بیتہ ہاودہم »

دوو سال بہ سہر ئەمہ دا تیپہری. تاقمی چہتہی ناوچہ لی کۆ
بوونہوہ و پەیمانیان دہگہل بہست ہەتا لہ ہەلیک وەزیر و ہەردوو کوپی
کوشت و مالیکی لہ رادہ بہدەری ہەلگرت و لہ مغارہی دزان لہ جیی
باوکی دانیشست و بوو بہ یاغی.

میر ئەنگوستی حەسرەتی گەست و کوتی:
« شەمشیری چاک لہ ناسنی خراپ کە ی ساز دہکا کەسی
ناکەس بہ تەریبەت ناگا ئە ی زانا، پیی نابیتہ کەس
ئاوی بارانہ کە بووژیتنەری ہەموو سەرۆشتہ
لہ باغ گول و گوللہ دەرۆی و لہ شۆرەکات دێک و خەس »

* ما من موكود الاوقد يولد على الفطرة ثم ابوا يهودانه و ينصرانه و يمجسانه.

سەرہەنگزادەہیەکم لہ بارگای ئوغلۆمۆش بینی، ژیر و بہ بیر، ئەقل و
فامیکی پتر لہ رادە ی ہەبوو. ہەر لہ مندالییہوہ مەزناہتہی بہ
نیوچاوانییہوہ دیار بوو.

بہ گشتی میر وەبەر دلی ہات کە جوانیی دەر و ژووری ہەبوو و
زانایان کوتووایانہ « توانایی بہ ہونەرہ نەک بہ مال، گەورەیی بہ ئەقلہ
نەک بہ سال. »

ہاورپگەزانی بہ پلہ و پایە ی ئیرەییان برد و بہ خیانەتیک تاوانباریان

کرد و بۆ به کوشت دانی ههولێ بێسوودیان دا .
 دوژمن چی دێ له دهست، که پشتگرت بێ ئاوال و دۆست.
 میر پرسی « هۆی دوژمنایهتی ئهوان به تۆ چیه؟ »
 کوتی « له سایه‌ی دهوله‌تی خاوه‌نم که هه‌ر درێژخایه‌ن بێ! هه‌موویانم
 رازی کردوه جگه‌ هه‌سوود که رازی نیه و ره‌زا نادا مه‌گه‌ر به‌ شکانی
 بره‌وی من و رووخانی به‌خت و ته‌ختی خونکار. »

ده‌توانم که ده‌روونی که‌س ئازار نه‌ده‌م
 چ بکه‌م له‌ هه‌سوود، خۆیه‌خۆ له‌ ره‌نجایه
 بمره‌ تا رزگار بێ ئه‌ی هه‌سوود که‌و ره‌نجه
 به‌ مردنت نه‌بێ قه‌ت کۆتایی نایه

گه‌ر چه‌که‌که‌یله‌ به‌ رۆژ چاوی نیه
 سه‌رچاوه‌ی هه‌تاو تاوانی چیه
 راستیه‌که‌ت ده‌وێ هه‌زار چاوی وا
 کوێر بێ چاتره‌، تا هه‌تاو سیا

له‌ پادشایه‌کی عه‌جه‌م ده‌گیرنه‌وه که ده‌ستی بۆ سه‌ر مالی ره‌عیه‌ت
 درێژ و زوڵم و زۆری زۆر کردبوو، هه‌تا راده‌یه‌ک که خه‌لک له‌ مه‌کر و
 ئاکاری وه‌ گیان هاتن و له‌ تاوی شالابی رویشته‌ن شوینی تر. که ره‌عیه‌ت
 له‌ که‌می دا، ولات تووشی نه‌هاتی و نه‌هامه‌ت هات و خه‌زینه‌ له‌ بۆشی دا
 و دوژمن ته‌وژمی هێنا.

هه‌رکه‌سه‌ ده‌یه‌وێ یاری هه‌بێ رۆژی هه‌را
 کاتی خۆشیی، ده‌بێ تیکۆشی له‌ بۆ بێ ئه‌نوا

گەر له ژێردهست نهگري ريز، دهتۆري و دهروا

چاك به! تاكوو له بيگانه ببى كاك و برا

جاريك له كوڤري ئهو دا كتيبي شانامهيان دهخويندهوه له سهه
فهوتاني دهولهتي زهحاك و دهوري فهرهيدوون.

وهزير له ميرى پرسى « دهكري بزانيں فهرهيدوون كه مال و حال و
زهوى و زارى نهبوو بۆ چى ولاتي پندرا؟ »

كوټى « ههروهكى كه بيستت هۆزيك لاگري لى كۆ بۆوه، به هيڤيان
كرد و به پاشايهتي گهيشت. »

كوټى « ئهى پادشا ئهگەر كۆ بوونهوهى خهلك هۆى پاشايهتييه، تۆ بۆ
خهلك دهتاريڤنى مهگەر ناتهووى پادشا بميني؟ »

دهبي لهشكرت گهوره كهى به گيان

كه پادشا به لهشكر دهبيته سولتان

مير كوټى « هۆى كۆ بوونهوهى سپا و رهعيهت چيه؟ »

كوټى « دهستاوهلهيى پادشا ههتا لى كۆ بنهوه، دلاوايى ههتا له پهنا
دهولهت دا له ئهمان دا بن و تۆ ئهو دوانهت نيه. »

زولم مهگره پيش ئهگەر سولتاني

كهى ئيشى گورگه گاوان و شواني

پادشا بناغهى زولم دابنى

بنى ديوارى ملكى دهكهنى

پادشا پهندى وهزيرى دلسۆزى به دل نهبوو، نيوچاوانى لهم قسهيه
تيكنا و بۆ زينداني نارد.

هيڤندهى پى نهچوو كه پسمامهكاني سولتان راپهريڤ و داواى ملكى

باوکیان کرد. تا قمیگ که له ده سترژیی ئه وه گیان هاتبوون و
تۆرابوون له وان کۆ بوونه وه و به هیزیان کردن ههتا ملک له دهست ئه
هاته دهر و کهوته دهست ئه وان.

پادشایه که دهگهڵ غولامیکی عهجه م سواری کهشتی بوون. غولام قهت
دهریای نه بینیبوو و ناخۆشی کهشتی نه چیشتبوو، شین و شهپۆری دهست
پیکرد و ئازای به دهنی وه له رزه کهوت. هه رچی دهیانلاوانده وه ژیر
نه ده بوو و خۆشیی پادشای شیواندبوو. نه یانده زانی چ بکه ن.
پیتۆلێک له و پاپۆره دا بوو، به پادشای کوت « ئه گه ر ئیزن بده ی به
له ونێک بیدهنگی ده که م. »

کوتی « جیی ریز و سپاسه. »

فه رمووی ههتا غولام ده ده ریا باوین. چه ند جار نوقم بوو، پرچیان
گرت و هه لیانکیشاوه. توند دوو دهستی به لیوار پاپۆر گرت. که هاته وه
سه ر له سووچیک دانیشته و هه جمینی گرت.

پادشا پیتی سه یر بوو و پرسی « حیکمه تی ئه وه چ بوو؟ »

کوتی « قهت چیژی خنکانی نه چیشتبوو و قه دری سلآمته ی نیو
پاپۆری نه ده زانی. »

هه روه ها: قه دری سلآمته ی که سی ده زانی، که تووشی بی ئیش و برک
و ژانی.

ئه ی تپیر! چ ناخۆشه به زارت ژهمی نان جو
دلداري منه کیژی که زور ناحه زه لای تو

بۆ حۆرى بهههشت، دۆزهخه ئه عراف و جېگهى خهه

پېتى جههنهته ئه عراف، ئه وهى چۆته جهههنهم

تۆفىرى ههيه ئه وهى يارى دهبال دايه

دهگهله ئه وهى چاوهروان و چاو له دههرايه

له هورمز پرسىاريان كرد « چ ههلهيهكت له وهزيرانى باوكت دا بينى
كه له بهندت كردن؟ »

كوته « ههلهيهكم بهدى نهكرد بهلام دېتم كه سامى من ده دليان دا بى
رادهيه و پرواى تهواويان به دهستهلاتم نيه. ترسام له تاو گيانى خوڤيان
تهماى كوشتنم بگرن، له بهر ئه وه پهندي زانايمان رهچاو كرد كه دهلېن:

كهسيكى لېت دهترسى لېى بترسه

ئهگه رمار به قاچى شوانه وه دهدا

دهترسى سههري به لهش نههيلى

نه تديوه ككتك كه چارهى برا

چلۆن به چنگى چاوان دهكوولى

ميرپكى عههه به پيرى دا نهخوش كهوت و هيواي ژيانى بهردابوو كه
سوارپك به پرتاو وهژوركهوت و مزگينى دا كه « فلانه قهلامان له سايه
سههري مير داگير كرد و دوژمنانمان به ديل گرت و سپا و رهعيهتى به
گشتى هاتنه ژير فهрман. »

مير ههناسهيهكى ساردى ههلكيشا و كوته « ئه و مزگينيه بۆ من نيه

له سهر گۆزری یه حیا په یامبهه له مزگهوتی جامعی دمشق چله نشین
بووم، میریکی عه ره ب که به بیبه زهیی ناویانگی هه بوو به هه لکه وت هاته
زیارهت و دوعای کرد و ویستی خواست.

ئه وچار به منی کوت « له وێرا که هیممه تی دهرویشانه و داویان
رهوایه لام لێبکه نه وه که دوژمنیکی دژ میشکی ژهنیوم. »
پیمکوت « به زهیت به ره عیه تی لاواز دابی هه تا له دوژمنی زل زهحمهت
نه بیینی. »

مرۆڤ چه شنی نه ندامگه لی یه کترن
له خوێتقاندنی دا له یه ک گه وهه رن
که ئازاری شوێنیک بدا روژگار
به شانی دیکه ی له ش ده بن بی قه رار
ئه گه ر تو له ده ردی خه لک بی خه می
چه توونه که ناوت بنین ئاده می

دهرویشیکی دوعاگیرا له به غدا سه ری هه لدا.
هه جاجی یوسفیان ئاگادار کرد.
بانگی کرد و کوتی « دوعایه کی به خیرم بو بکه! »
کوتی « خودایه گیانی بستینه! »
کوتی « بو خاتری خودا ئه مه چ دوعایه که؟ »
کوتی « ئه مه دوعایه کی به خیره بو تو و هه موو موسلمانان! »

ئەي زۆردارى ژيىردەست ئازار
رمىنى تاكەي دەمىنى بازار
بە چ كارت دى جەھاندارىي
مردنت باشتىر كە زۆركارى

مىرىكى بىيەزە لە پىرىكى بە رەزاي پىرسى « لە عىبادەتەكان كامەيان
باشترە؟ »

كوتى « بۆ تۆ خەوى نيوەرۆ ھەتا ئەو يەك دەمە خەلك ئازار نەدەي! »

زالمىيىكم دى نىوەرۆ خەوتو
كوتم فتنەيە، باشتىرە نوستو
كەسىكى خەوى بۆ گەل باشتىر بى
ئەمەي نە ژىنە چاترە مردو

لە مىرىكم بىستەو كە شەويىك بە خۆشى ھەتا رۆژ رايىواردبوو و
دواي مەستى ھەر دەيكوت:

« عالم بگەرتى چ كەس نەبىنى وەكوو من
بىرم نە لە لاي چاك و خراپە و نە غەمن! »

دەرويشىكى روت بە سەرما لە دەرى خەوتبوو و كوتى:

« خۆشبەختى وەكوو تۆ نىيە، ھەر وىنەت نىيە
دامنا چ غەمت نىيە، ئەدى ھىچ غەمى مەت نىيە؟ »

میر خوښی هات. کیسه‌یه‌کی هه‌زار دیناریی له ده‌لاقه‌وه بۆ هه‌لداشت
و کوتی « داوینت بگروهه ئه‌ی ده‌رویش! »

کوتی « داوین له کوێ بێنم که جلم نیه؟ »
میر پتر دلی به‌ حاللی شری سووتا و خه‌لاتیکیشی له سه‌ر دانا و بوئی
نارد.

ده‌رویش ئه‌و پاره و ماله‌ی له ماوه‌یه‌کی که‌م دا خوارد و به‌ شیواویی
دیسان گه‌راوه.

له‌ حاله‌تیک دا که مه‌له‌ک بپواز بوو حالیان گێراوه. تووره‌ بوو و
نیوچاوانی تیکنا.

کوتی « ئه‌م گه‌دا گه‌ده‌زله‌ بێشه‌رمه‌ که ئه‌وه‌نده نیعمه‌ته‌ی به‌وه‌نده
ماوه‌یه‌ به‌تلاند ده‌ربکه‌ن که خه‌زینه‌ی به‌یتولمال پارووی هه‌ژارانه‌ نه‌ک
خۆراکی اخوان الشیاطین. »*

وه‌زیریکی دلسۆزی کوتی « ئه‌ی خاوه‌ن! وای به‌ به‌رژه‌وه‌ند ده‌زانم که
که‌سی وای بپوێکیان بۆ به‌رنه‌وه‌ هه‌تا له‌ خه‌رج دا ئیسراف نه‌که‌ن. به‌لام
ئه‌وه‌ی که فه‌رمووت: له‌ ده‌ر کردن و مه‌نع، شیاوای حاللی ئه‌ربابی هیممه‌ت
نیه، که‌سیک هیوادار کردن به‌ لوتف و له‌ پاشان دلشکاندن و هیوابراو
کردن. »

* ئیشاره‌ به‌م ئایه‌یه: ان المیزین كانوا اخوان الشیاطین. (ئایه‌تی ۲۷ سووره‌تی اسری)

یه‌کێک له‌ پادشاکانی پێشوو له‌ به‌ریوه‌بردنی مه‌مله‌که‌ت دا سستی
کرد و له‌شکری تووشی ده‌سته‌نگی. ناچار دوژمنیکی گران رووی تیکرد،

هه‌موو پشتیان تیکرد.

یه‌ک له‌وانه‌ی که غه‌دری کردبوو دۆستایه‌تی ده‌گه‌ل من هه‌بوو.

لۆمه‌م کرد و کوتم « به‌دزاتی و بی‌سپاسیی و سپله‌یی و هه‌ق نه‌ناسیی که به‌هه‌ندیک حال گۆران له‌خاوه‌نی قه‌دیم وهرگه‌پۆی و هه‌قی نیعمه‌تی ئه‌و هه‌موو ساله‌ له‌ ژێر پۆ بنیی! »

کوتی « به‌شکه‌م به‌گه‌وره‌ییت عوزرم قه‌بوول بکه‌ی ئه‌گه‌ر بلیم که له‌م کاته دا ئه‌سپه‌که‌م بی‌جۆ و ئاره‌قچنی زین له‌گه‌رو دابوو. سولتان که به‌ ژێر له‌چه‌ریی ده‌گه‌ل سپا بکا، ده‌گه‌لی به‌گیان جوامیتری ناکرێ. »

وه‌زیریک له‌کار دهرکرا و رووی له‌کۆری دهرۆیشان نا. به‌ره‌که‌تی قسه‌ی ئه‌وان شوینی له‌سه‌ر دانا و دلحه‌ساوی رووی لێنا.

پادشا ده‌گه‌لی خو‌ش بو‌وه و کاری پێسپارد.

قه‌بوولی نه‌کرد و کوتی « لای زانایان، دهرکران باشته‌ره‌ له‌ کاری پر گران! »

پادشا کوتی « بێشک زانای کارزانمان ده‌وێ شایه‌نی ولات! »

کوتی « ئه‌ی پادشا! نیشه‌نه‌ی زانای کارزان ئه‌وه‌یه که خو‌ له‌ کاری وا نه‌دا! »

به‌گوێره‌شیان کوت « هاوده‌می شێرت چۆن ده‌ست که‌وت؟ »

کوتی « به‌رماوی ده‌می ده‌خۆم و له‌شه‌پری دوژمن له‌په‌نای هێرشی ئه‌و ده‌ژیم! »

کوتیان « ئێستا که‌که‌وتوو به‌ره‌ په‌نای حه‌مایه‌تی و شوکرانه‌ی نیعمه‌تی ده‌بژێری، بۆچ نزیکتر ناکه‌ویه‌وه‌ هه‌تا له‌ریزی نزیکانت دابنێ و

کوئی « هیشتا له شالۆی دلنیا نیم! »

له‌وانه‌یه نه‌دیمی چه‌زهره‌تی سوڵتان زێری ده‌ست که‌هۆی، واشه‌ که
سه‌ری به‌رکه‌هۆی.

زانایان کوتووینه: ده‌بی خو له‌ ته‌بعی وازوایی پادشایان بیاریزی،
که‌ هه‌ندیک جار به‌ سلاویک ده‌ره‌نجن و جارجار به‌ جوینیک خه‌لاتت
ده‌که‌ن.

هه‌روه‌تر

خۆنواندنی زۆر هونه‌ری نه‌دیمه‌کانه و عه‌یبی زانایان.

یه‌ک له‌ ئاوالان سکاڵای رۆژگاری ناله‌باری لای من هینا که « گوزه‌رانم
که‌مه و زارۆک زۆر. تاقه‌تی باری سه‌رباریم نیه. زۆرجار به‌ دلم دادی که
بارگه‌ بۆ ولاتیکی دیکه‌ به‌رم. هه‌تا هه‌رجۆر که‌ گوزه‌رانم بی که‌س ناگای
له‌ چاکه‌ و خراپه‌م نه‌بی! که‌چی دیسان له‌ پی شاد بوونی دوژمن ئه‌ندیش
ده‌که‌م که‌ نه‌کا له‌ پشت سه‌رم جوین بدن و پێکه‌نن و هه‌ولێ من له‌ هه‌ق
خاو و خیزانم به‌ ناپیاوتی دابنێن و بلێن: ئه‌و بی‌غیره‌ته‌ قه‌ت نابینێ رووی
به‌خته‌وه‌ریی/ خۆی خسته‌ چه‌سانه‌وه‌ و خیزان له‌ کویره‌وه‌ریی.

جا له‌ عیلمی حیساب هه‌روه‌کی ده‌زانی هه‌ندیک ده‌زانم، ئه‌گه‌ر ئیوه‌ به
پله‌ و پایه‌ی خۆتان رێگایه‌کم نیشان بدن هه‌تا خه‌یاڵم راحت بی، قه‌ت له
ژێر ئه‌و ئه‌رکه‌ نایمه‌ ده‌ر! »

کوتم « کاری دیوانی پادشا ئه‌ی برا، دوو لایه‌نی هه‌یه. هیوا و ترس؛
یانی هیوای نان و ترسی گیان. ئه‌مه‌ش دژی رای زانایانه، به‌و هیوايه

داخوازی ئەو ترسه بی. کەس نایەتە مائە دەرویش کە ھەستەیی زەوی و زار بەدە. »

کوئی « لە حالم نەگەیشتی و ولامی پرسیارت ھەلنەدام. نەتبیسئو ھەرکەس خەیانەت بکا، پشتی لە حیساب دەلەزێ. راستی ھۆی رەزای خودایە/ کەس ون نابێ لە راستە رێیە.

« ھەرۆھە زانایانیش دەلێن: چوارکەس لە چوارکەس بە گیان دەرنەجن. رێگر لە سولتان، دز لە پاسەبان، زیناکار لە شۆفار و خەراباتی لە دارووغە. ئەوھێ کە حیسابی پاکە، لە حیساب دانەوہ بێباکە! »

کوتم « ھەکاھەتی ئەو رێوییە شیاوی حالی تۆیە کە سەرسام و ئاگا لە خۆ براویان بینی کە رادیدەکرد. کەسیک پرسی: چ بەلایەکی لابەلا ھاتوہ کە وا دەترسی؟ کوئی: بیستووہ کە وشتەر بە سوخرە دەگرن! کوئی: ئەھی سەفی، وشتەر چی بە تۆ داوہ و چی وەک تۆ دەچی؟ کوئی: بێدەنگ! ئەگەر ھەسوود بە غەرەز بلین وشتەر و گرفتار بکەم غەمی رزگار کردنی منی ھەیە؟ ھەتا جۆیایی حالم بن و ھەتا تریاک لە عێراقوہ بگا، مارانگەستە دەمرێ.

تۆ بێشک فەزەلت ھەیە و دین و تەقوا و ئەمانەت، بەلام ھەسوود لە کەمین و مودەعی گۆشەنشین ھەتا حوسنی سیرەتی تۆ بە پێچەوانە لە رەقەم بەدن. کە تووشی عیتابی خەتابی پادشاش بووی لەو حالە دا مەجالی دەم و دواندە دەبی؟ کەوا یە وای بە مەسلەحەت دەزانم کە ملکی فەناعەت بپاریزی و تەرکی ریاسەت بکە! »

ئاوال ئەم قەسەیی بیست و تیکچوو نیوچاوانی لە ھەکاھەتە کەم تیکنا و قەسەیی رەقی دەست پیکرد: کە ئەمە چ ئەقل و زانایی و فام و ئاوەزیکە؟ قەولی زانایان وە راست گەرا کە کوئوو یانە: دۆست لە زیندان دا دەردەکەوی دەنا لە سەر سفرە ھەموو دوژمنان دۆستن.

دۆست نيه ئۆكەسەي له فەرغانە دا

لیدەدا لافی دۆستی و برایی

دۆست ئۆكەسەیه بگرئ دوو دەستت

له لیقەومان و سەختی و جیایی»

دیتم هەڵدەچی و نەسیحەت بە غەرەز دەبیسی، چوومە لای سەرۆك دیوانێك كه ناسیاویمان پێكەوه هەبوو و حالەكەم بەیان كرد و لیها تووی و كارامەییەم باس كرد هەتا كاریكی چووکی بداتی. ماوهیهك وا تێپەری و دلپاکی و بیرچاکیان بینی و كاری لەمە تێپەری و له پلەیهکی بەرزتریان دامەزراند. ئەستێرەي بەختی هەروا له هەلکشان داو بو هەتا گەشتە تەشقی ئاوات و بوو بە یەك له نزیکان و مشوورخوازان و جی باوهرانی هەزەرت. له حالی خوێشی ئەو خوێشحال بووم.

هەر لەو سەر و بەندە دا دەگەڵ تاقمێك دۆست سەفەرێك رێك كهوت. كه له زیارەتی مەككە گەرამەوه دوو مەنزل بەرهوپیرم هات. روالەتی حالیم دیت پەریشان و بە شیوہی دەرویشان.

كۆتم «ئەو چ حالێكە؟»

كۆتی «هەر ئۆجۆرەي خۆت كۆت: تایفەیهك حەسوودیان پێبەردم و خەیانەتیان خستە ئەستۆم و پادشا هەولێ لێكدانەوهی راستی نەدا و كۆنە دۆستەكان و یارە گەرمەكانیش له قسەي هەق خامۆش بوون و هاو دەمی كۆنیان فەرامۆش كرد. بە گشتی تووشی گەلیك بەلا هاتم هەتا لەم حەفتە دا بە مزگینێ گەرانیوهی حاجی له بەند و كۆت رزگاری كردم و ملکی میراتی داگیر كردم.»

كۆتم «ئەو دەم رای منت نەگرت كه كۆتم: عەمەلی پادشاكان وەك سەفەری دەریا پیر مەترسی و پیر قازانجە، یا دەستت دەكهوێ گەنج یا دەمەری بە رەنج.»

به مهسله هه تم نه زانی له مه پتر به لۆمه برینی دهروونی بکولینه وه و
به خوئی بیکزینمه وه.

مه له کزادهیه که گه نجی زۆری له باوک به میرات پێگه یشت. دهستی
که ره می کرده وه و خه لاتێ به خشی و نیعمه تی مشه ی بۆ قووشه ن و
ره عیه ت هه لپشت.

هاو ده میکی نه ژیر دهستی به ئامۆژگاریی کرد که « ملووکێ پێشو و ئه و
نیعمه ته یان به هه ول هه لچنی و بۆ مه سله هه تیکیان پیکه وه نا. ده ست له م
کاره هه لگره که ته نگانه له به ره و دوژمن له و ده ورووبه ره، نه کا کاتی
حاجه ت دامینی. »

مه له ک رووی له م قسه یه تی کنا و تیخیو ری و کوتی « خودای ته عالا
منی کردۆته خاوه نی ئه و مه مله که ته هه تا بخۆم و به خشم، نه ک پاسه وان
که رایبگرم! »

قاروون فه وتا به چل مال گه نجه وه
نه وشیره وان ما به ناوبانگه وه

ده گێر نه وه:

بۆ ئه نه وشیره وانی عادل له راو نیچی ریکیان که باب کرد و خوئی نه بوو.
غو لامیکیان ناره دێ هه تا له وێ خوئی بینی.
نه وشیره وان کوتی « خوئی به قیمه ت بستی نه که به قه وه ت هه تا نه بیته
دابیک و دێ وێران نه بی. »

کوتیان « بهم که مه چ که مایه سییهک دیته دی؟ »
 کوتی « بنیاتی زوَلَم له دنیا دا هه ندیک بوو هه رکهس هات زیددی کرد
 هه تا گه یشته ئەم راده. »

له باغی ره عیهت شا بخوا سیوئ
 دار هه لده کیشن غولام له ریشه
 بو هیلکه یهک دهست ببا سولتان
 له شکر مریشک ددهن له شیشه

بیستم، وهزیریکی غافل خانووی ره عیهتی ویران دهکرد هه تا خه زینهی
 سولتان ئاوهدان بکا. بێخه بهر له قهولی زانایان که کوتوویانه « هه رکهس
 خودای میری مهزن ئازار بدا هه تا دلی که سیک دهست بخا، خودا هه
 ئەو خه لکهی له سه ر دادمه زینتی هه تا رهگ و رهچه لکهی هه لکیشن. »

دهلێن: سه رووترین گیانه بهر شیر و هیچترین گیاندار که. جا،
 کهری باره بهر چیتره له شیری پیاوڤ.
 گویدریتی هه ژار که بی ئاوژه
 چونکه باره بهر دیسان به رتیه

هاتینه وه سه ر هه کایه تی وهزیری غافل.
 پادشا هه ندیک له ئاکاری خراپی ئەوی بو ده رکهوت. ده زهبری
 ئەشکه نهجی گرت و به زهجر کوشتی.
 ده گێرنه وه:

یهکیک له زۆرلیکراوهکان به لای دا تێپه‌ری، سه‌یری حالی شری کرد و
کوئی

« هه‌رکەس به زۆری هێز و ده‌سته‌لات
مالی هه‌زاران بخوا و بفڕینی
ده‌توانی پێش‌ه‌ی زلیش قووت بدا
به‌لام به‌یانی قوونی ده‌درێنی »

له زۆرکاریک ده‌گێرنه‌وه: به‌ردیکی له سه‌ری سال‌حیک دا، ده‌رویش
هه‌لی تۆله‌ی نه‌بوو، به‌ردی ده‌میک راگرت هه‌تا سه‌رده‌میک پادشا رقی له‌و
کسه‌ هه‌لگرت و ده‌ ره‌شچالی خست. ده‌رویش گه‌یشته‌ و به‌ردی له‌ سه‌ر
کوتا.

کوئی « تۆ کێی و ئەو به‌رده‌ت بۆ لێدام؟ »
کوئی « من فلانم و ئەمه‌ هه‌مان به‌رده‌ که‌ فلانه‌ روژ له‌ منت دا! »
کوئی « ئەو ماوه‌ درێژه‌ له‌ کوی بووی؟ »
کوئی « بیرم لای ده‌سته‌لات بوو، ئێستا ده‌ بیرت دا ده‌بینم بۆیه‌ به‌
هه‌لم زانی! »

پادشایه‌که‌ مه‌ره‌زیکی به‌ ئازاری گرتبوو که‌ باس نه‌کردنی چێتر،
تایفه‌ی هه‌کیمه‌کانی یوونان هاوړا بوون که‌ ئەم ده‌رده‌ ده‌وايه‌کی نیه‌ جگه‌
له‌ زراوی پیاویک که‌ نیشانه‌کانی وه‌ها و وه‌ها بێ.
فه‌رمووی « بیدۆزنه‌وه‌! »
کوړیکی گوندییان دۆزیوه‌ به‌و سفه‌تانه‌ی که‌ هه‌کیمه‌کان کو‌تبوویان.

دایک و باوکی بانگ کردن و به نیعمه‌تی له راده به‌در رازی کردن و قازیبی فتوای دا که خوینی ره‌عیه‌تیک رشتن بۆ سلاّمه‌تی پادشا ره‌وایه. جه‌لاد ته‌مای ئه‌وی گرت.

کوپ سهری به‌رهو ئاسمان به‌رز کرده‌وه و بزیه‌کی کرد و ورته‌یه‌ک.

پادشا پرسى که « ئه‌و پیکه‌نینه چ بوو له‌م حاله‌ دا؟ »

کوئی « منداڵ ناز ده‌به‌نه لای دایک و باوک و کیشه ده‌به‌نه لای قازیبی و دادیان له پادشا ده‌وئ؛ که‌چی دایک و باوک له‌به‌ر مالى دونیا ره‌زای خوینیان دام و قازیبی قه‌زای کوشتن و سولتان به‌رژه‌وه‌ندیی خوئی له رشتنی خوینی من دا ده‌بینی، جگه له خودای میری مه‌زن په‌نایه‌ک نادۆزمه‌وه! »

سولتان له‌م قسه‌یه دلّی بووراوه و فرمی‌سک له چاوی هه‌لوه‌رین و کوئی « فه‌وتانی من باشته‌ره له رشتنی خوینی بیتاوانیک! » سه‌ر و چاوی ماچ کرد و باوشی پیداکرت و نیعمه‌تی مشه‌ی پدیه‌خشی و ئازادی کرد. ده‌گیرنه‌وه هه‌ر ئه‌و حه‌فته‌یه سولتان چاک بۆوه.

یه‌کێک له به‌نده‌کانی عومرۆله‌یس رایکردبوو. وه شوینی که‌وتن و هینایانه‌وه. وه‌زیر غه‌ره‌زێکی ده‌گه‌ڵ هه‌بوو. ئیشاره‌ی به‌ کوشتنی دا. فه‌رمووی « هه‌تا به‌نده‌کانی دی وه‌ها کاریک نه‌که‌ن! »

به‌نده له ئاست عومرۆله‌یس به‌ زه‌وی داکه‌وت و کوئی « چونکه په‌روه‌رده‌ی خوانی ئه‌و خانه‌دانه‌م، ناخوازم له قیامه‌ت دا به‌ خوینی من گرفتار بی. ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وئ ئه‌و به‌نده‌یه بی‌گومان بکووژی به‌ پپی شه‌رع بککوژه هه‌تا له قیامه‌ت دا لیپرسینه‌وه‌ی هه‌قت له سه‌ر نه‌بی. »
عومرۆ کوئی « لی‌کدانه‌وه‌که‌ی چلۆنه؟ »

کوئی « ئیزن بدن ههتا وهزیر بکووژم، به قه‌ساسی خوینی ئه‌و
 بفهرموو خوینم بریژن ههتا به هه‌ق کوشتبیت! »
 پادشا پیکه‌نین گرتی و به وهزیری کوت « چۆنی به مه‌سله‌هت
 ده‌زانی؟ »

کوئی « ئه‌ی خوداوه‌ندی جه‌هان، بۆ خاتری خودا، ئه‌و چاوجوانه له‌به‌ر
 سه‌ده‌قه‌ی گۆری باوکت ئازاد بکه ههتا تووشی به‌لایه‌کی نه‌کردووم، خه‌تا
 له‌ منه‌وه‌یه! »

بیستم یه‌کیک له‌ میرانی عه‌ره‌ب به ده‌ستوپێوه‌نده‌کانی ده‌کوت
 «مه‌عاشی فلانه‌که‌س ئه‌وه‌ندی که هه‌یه، دووه‌نده‌ی بکه‌ن چونکه ملازمی
 ده‌رگایه و چاوه‌روانی فه‌رمان! به‌لام خزمه‌تکاره‌کانی دیکه خه‌ریکی گه‌مه
 و رابواردن و خۆ له به‌رپێوه‌بردنی خزمه‌ت ده‌بوین. »
 خاوه‌ندلیک بیستی و هاوار و خرۆشیک ده‌روونی هارووژاند.
 پرسیان « چیت دیت؟ »
 کوئی « پله‌ی به‌نده‌کان له ده‌رگای خودای ته‌علاش هه‌روایه! »

له زالمیک ده‌گێر نه‌وه که، ئیزنگی ده‌کریه‌وه له هه‌ژاران به هه‌رزان،
 ده‌یفروشته‌وه به ده‌وله‌مه‌ندان به گران.
 خاوه‌ندلیک به لای دا تپیه‌پی و کوئی « ماری تۆ هه‌رکه‌سیک ده‌بینی
 پێوه‌یده‌ده‌ی، یا کوندی له هه‌رکوێ هه‌لده‌نیشی تیکیده‌ده‌ی؟ »
 حاکم له قسه‌که‌ی دلی ئیشا و رووی له نه‌سیحه‌تی تیکنا و ئیلتفاتی
 پێنه‌کرد. هه‌تا شه‌ویک ئاگری مدبه‌ق ده‌ ئه‌نباری ئیزنگ کهوت و باقی

مَلَك و مالیشی سووتاند و له تهختی نهرم خستیه سهر خۆله میشی گهرم.
 به هه لکهوت ههر ئه وکسه به لای دا تپیه ری و دیتی که به دۆستهکانی
 ده لّی « نازانم ئه و ئاگره له کوپوه ده ماله من کهوت؟ »
 کوتی « له کوانووی دلی هه ژاران هوه! »

یه کیک له سه نهعتی کوشتی دا به ناوبانگ بوو. سیسه د و شیست
 فهنی ده زانی و ههر رۆژه ی به له ونیک له وان کوشتی پیده گرت. گوشه ی
 خاتری مه یلی که وتبوو سهر یه که له شاگردانی به جه مالی. سیسه د و
 په نجا و نو فهنی فیئر کرد مه گهر فه نیک که وه پاشی ددها و ئه مپو و
 سبه ی پیده کرد.

به گشتی، کوپ له قه وهت و سه نهعت ناوی دهر کرد و کهس له زهمانی
 ئه و دا توانای خۆراگری نه بوو، هه تا وای لیها ت که لای پادشای سهرده م
 کو تبووی « ریزی وه ستاکه م له بهر گه وره یی و هه قی ته ربیه ته ددها به
 قه وهت له و که متر نیم و به سه نهعت به را به رم. »

پادشا ئه و قسه ی له بهر گران هات. فه رمووی هه تا کوشتی بگرن.
 شوینیکی به ربلاویان ته رتیب دا و کار به ده ستانی ده ولّت و ئه عیانی
 چه زه رت و پاله وانانی ولّات حازر بوون.

کوپ وه ک فیلی مه ست وه مه یدان کهوت به هه یبه تیک که ئه گهر کیوی
 به رز با له عهرزی هه لده کهنده. وه ستا زانی که لاو له و به قه وهتتره. به و
 فه نه غه ربیه ی که له وی شار دبووه، زۆره بانی ده گه لّ گرت. کوپ
 دژفه نه که ی نه ده زانی و چی پینه کرا. وه ستا له سهر دوو ده ست به رزی
 کرده وه و به عهرزی دادا. هه را له خه لک به رز بووه. پادشا فه رمووی
 خه لّات و نیعمه ت به دن به وه ستا و تیر و تانه ی له کوپ دا که « ده گه لّ

پهروهردهی خۆت داوای بهربهرهکانییت کرد و دهرهقهتی نههاتی؟ »

کوئی « ئهی پادشای سهر رووی زهوی! به زۆر و هیژ به من نهویرا بهلگهه له عیلمی کوشتی فهنییکم مابوو که لئی شاربدوومهوه، ئهمرۆ بهو فهننه به سهرم دا زال بوو. »

کوئی « بۆ وهها رۆژیک! که زانایان کوتوویانه: ئهوهنده قهوهت مهده به دۆست که ئهگهر دوژمنایهتی بکا، بتوانی. »

نهتبیستوه چی کوتوه ئهوکهسهی که له پهروهردهی خۆی جهفای دیت:

یا وهفا نهبهو له عالم دا/ یا کهس نهیکردوه له زهمانه

کهس لیم فیڕ نهبرو تیر ئاویتن/ که ئاکام خۆم نهکا نیشانه»

دهرویشیکی تهنیا له سووچی سارایهک دانیشتبوو. پادشایهک به پهنای دا تێپهڕی. دهرویش لهبهر ئهوهیکه له ملکی قهناعت ئازاده، سهری ههلههینا و سهرنجی نهدايه. سولتان لهبهر ئهوهیکه مهستی دهستهلاته تووړه بوو.

کوئی « هۆزی دهرویشان وهک حهیوانن که خووی بهشهریان نیه! »

وهزیر هاته لای و کوئی « ئهی جوامیڕ! سولتانی سهر رووی زهوی به

لات دا تێپهڕی بۆ خزمهتیکت نهکرد و شهرتی ئهدهبت به جی نههینا؟ »

کوئی « به سولتان بلێ: چاوهپوانیی خزمهتت له کهسیک ههبی که

چاو له دهستی تۆیه! ئهوجار تیبگه که: ملووک بۆ پاس گرتنی رهعیهتن

نهک رهعیهت بۆ تاعهتی ملووک! »

پادشا قسهی دهرویشی به دل بوو کوئی « شتیکم داوا لێکه! »

کوئی « دهمهوی که جاری دیکه زهمهتم نهدهی! »

کوئی « نهسیحهتیکم بکه! »

کوتی « تیځه ئیستا که نیعمه‌تت که‌وتوته ده‌ست/ ئەو ده‌ولت و ملکه
ده‌روا ده‌ست به ده‌ست! »

وه‌زیریک چوو لای زولنووئی میسیری و هی‌مه‌تی لی‌خواست که « روژ
و شه‌و خه‌ریکی خزمه‌تی سو‌لتانم و به خیری هی‌وادار که‌چی دی‌سانیش له
ئاقیبه‌تی ترساو! »

زولنوو گریا و کوتی « ئە‌گەر من خودای که‌وره‌م وه‌ها په‌رستبا که تو
سو‌لتان، له ریزی سه‌دی‌قان دا ده‌بووم! »

پادشایه‌ک بو کوشتنی بی‌گونا‌هیک فه‌رمانی دا.
کوتی « ئە‌ی مه‌له‌ک! له‌به‌ر رقی‌ک که له منت هه‌ل‌گرتوه، خو‌ت تووشی
ئازار مه‌که! که ئە‌م ئاقیبه‌ته به‌پشوویه‌ک له من ده‌رده‌چی و تا‌وانه‌که‌ی
هه‌تا‌ه‌تایه ده‌می‌نی. »
مه‌له‌ک ئە‌و نه‌سیحه‌ته کاری تی‌کرد و له خو‌ینی تی‌په‌ری.

وه‌زیره‌کانی نه‌وشیره‌وان له کار‌یکی گرینگ بو به‌رژه‌وه‌ندبی ولات
بیریان ده‌کرده‌وه و هه‌رکام رایه‌کیان ده‌رده‌بری و پادشاش چاره‌یه‌کی
را‌گه‌یانده. بوزورگم‌یر رای پادشای هه‌ل‌ب‌ژارد.
وه‌زیره‌کان به نه‌ینی کوتیان « چ زی‌ده‌یه‌کت له رای پادشا دا دیت له
سه‌ر رای چه‌ند زانا؟ »
کوتی « له‌به‌ر ئە‌وه که ئاکامی کار دیار نیه و رای گشت له گره‌و ئە‌وه

دایه که راست درچی یا هه‌له. که‌وايه هاوړا بوون دهگل رای پادشا
سه‌رووتره چونکه نه‌گه‌ر ناراست درچی له‌به‌ر په‌یره‌ویی له‌و، له
ئاکامه‌که‌ی له‌ئمان داده‌بم.

نه‌گه‌ر رای تو دژی پروای سولتانه
برو د‌ست له‌خوینی خو بشوره
نه‌گه‌ر روژ بوو کوتی نیستا شه‌وه و تار
ده‌بی بیژنی هه‌ها مانگ و هه‌سیره

فیله‌بازیک پرچه‌کانی هونیوه که یانی «عه‌له‌ویم». دهگل کاروانی
حیجاز وه شار که‌وت که ئه‌وه «له‌حه‌ج دیمه‌وه» قه‌سیده‌یه‌کیشی بو
پادشا برد که «خوم کوتومه».

میر ریژیکي زوری گرت. یه‌ک له‌پاکارانی ه‌زهرتی میر که له
سه‌فه‌ری ده‌ریا هاتبووه کوتی که «من له‌جه‌ژنی اضحی ئوم له‌به‌سره
دیوه چلون ده‌بیته حاجی!»

یه‌کی دی کوتی «باوکی فه‌له‌بوه له‌ملطیه چون ده‌بیته کورپه‌سید!»
و شیعره‌که‌شیان له‌دیوانی ئه‌نوه‌ری دا دیته‌وه.

میر فه‌رمووی هه‌تا «تیپه‌له‌دن با بزاین بۆ چهند دروی پیکه‌وه
کردوه».

کوتی «ئهی خودای سهر زه‌وی قسه‌یه‌کی دیکه‌ت له‌خزمت دا بکه‌م
نه‌گه‌ر راست نه‌بوو شایه‌نی هه‌ر سزایه‌کم که بفه‌رمووی».

کوتی «بیژه با بزنه‌وین!»

کوتی

« ئه‌گه‌ر ماست به ديارى بهيئى غه‌ريب
 دوو په‌ميانه ئاوه و كه‌مووچكيك له دو
 قسسيكه بـووـره و له من بژنه‌وه
 گه‌ريده گه‌ليك زۆر ده‌بيژن درۆ »

مير پيكنه‌نى و كوتى « له‌مه راستت له ژيانت دا نه‌كوتوه » فه‌رموى
 هه‌تا « ئه‌وه‌ى ئاره‌زوويه‌تى بۆى وه‌دى بين با به خۆشى برىوا . »

يه‌كيك له كورپه‌كانى هاروونه‌ره‌شيد توورپه هاته لاي باوكى و كوتى
 « فلانه كورپه سه‌ره‌نگ جويني پيداوم! »
 هاروون له كاربه‌ده‌ستانى ده‌وله‌تى پرسى « سزاي وه‌ها كه‌سيك
 چيه؟ »

يه‌كيك هيماي به كوشتن كرد و ئه‌ويتى به زمان برين و يه‌كى دى به
 توورپه دان و وه‌ده‌رنان.

هاروون كوتى « رۆله واباشه لىي خۆش بى و ئه‌گه‌ريش ناتوانى تۆش
 جويني پي‌بده به‌لام نه پتر كه له هه‌د تپه‌په‌ري دهنه ئه‌وده‌م زولم له لايه‌ن
 تۆوه ده‌بى و سكا لا له لايه‌ن دوژمنه‌وه . »

له لاي زانا نه پياوه ئه‌و كه‌سه‌ى وا
 به فيليكي زه‌لام و زل به‌هسته‌ى
 كه‌سيك پياوه به ئه‌قل و ئاوه‌زى خۆى
 به قه‌لسى زوو به‌رى زارى بيه‌سته‌ى

دهگه‌ل تاقمێك ماقوول له كهشتی دابووین. لۆتكهیهك له دواى ئیمه
 نوقم بوو و دوو برا له گێژاوێك كهوتن.
 یهك له گه‌وره‌پیاوان به كهشتیوانی كوت « ئهم دوانه بگه‌وه! كه بۆ
 هه‌ركام په‌نجا دینارت ده‌ده‌مى. »
 كهشتیوان خۆى به ئاو دادا و هه‌تا یه‌کیانی رزگار كرد، ئه‌وى دیکه
 خنكا.

كوت « مه‌ودای عه‌مرى نه‌مابوو، بۆیه له گرتنه‌وه‌ی دا دره‌نگی كرد و
 له‌وى دیکه په‌له! »

كه‌شتیوان پێكه‌نى و كوتى « ئه‌وى تۆ كوت یه‌قینه و ئه‌ویتتر مه‌یلی دڵ
 بۆ رزگار كردنى ئه‌مه پتر بوو. چونكه له بیابانێك مابوومه‌وه و منى
 سواری و شتر كرد و له ده‌ست ئه‌وى دى به منداڵى قه‌مچیه‌كم
 وێكه‌وتبوو. »

هه‌تا ده‌توانی كه‌س مه‌ره‌نجینه
 كه پر له دركه ئه‌م رێگا و بانه
 ده‌ستى ده‌رویشى بێ ئه‌نوا بگه‌
 كه ده‌ستت بگرن رۆژى ته‌نگانه

دوو برا، یه‌کیان خزمه‌تى سولتانی ده‌کرد و ئه‌ویتتر به هێزی باهو نانی
 ده‌خوارد.

جاریك ده‌وله‌مه‌ند به ده‌رویشی كوت « بۆ خزمه‌ت ناكه‌ی هه‌تا له
 ره‌نجی كار رزگار بى؟ »

كوتى « تۆ بۆ كار ناكه‌ی هه‌تا له زیله‌تى خزمه‌ت ده‌رباز بى؟ »
 كه زانایان كوتووینه « نانى خو خواردن و دانیشتن باشته‌ره له

که‌مه‌ری زَی‌پَین به خزمه‌ت به‌سَتن، «

به ده‌ست ئاسنی داغ کردن هه‌ویر

باشتر، له ده‌سته‌ونه‌زه‌ر لای ئه‌میر

ژینی به با‌یخ به‌وه تی‌په‌ر کرا

چ بخ‌ۆم به هاوین و چ پۆشم زما

ئه‌ی زگی نه‌وسن وه‌ره هه‌لکه به نان

تا‌کوو به خزمه‌ت نه‌بی پشتت دوو لا

که‌سێک مز‌گینی بۆ ئه‌نه‌وشیروانی داد‌گه‌ر هێنا، کوتی « بیستوومه که

خودای میری مه‌زن فلانه دوزمنی هه‌لگرتی! »

کوتی « هیچ بیستووته له من تی‌په‌رئ؟ »

دلت خۆش مه‌که ئه‌گه‌ر دوزمن مرد هه‌ربینا خودا گیانی مه‌شی برد

تا‌قمێک له زانایان له باره‌گای که‌سرا کۆ ببوونه‌وه و له سه‌ر خێریک

راوێژیان ده‌کرد و بوزرگمێر که مه‌زنی ئه‌وان بوو بێده‌نگ.

کوتیان « بۆ له سه‌ر ئه‌م باسه قسه‌یه‌ک ناکه‌ی؟ »

کوتی « وه‌زیران وه‌ک بزیشکان وان و بزیشک ده‌رمان به جگه له

نه‌خۆش نادا، که ده‌بینم بر‌وای ئیوه له سه‌ر خێره قسه کردنی زی‌ده‌ی من

زانایانه نیه. »

ئه‌گه‌ر کارێک به بێ من دیته ئاکام

قسه‌ی زیده نه چاری کاری پییه
که دیتم چال له سه‌ر رتی کوتر کراوه
گوناهه گهر نه‌بیژم کامه رتییه

هارونه‌ره‌شید کاتیک ملکی ولّاتی میسری لیّ موسه‌لله‌م بوو کوتی « به
پیچه‌وانه‌ی ئه‌و تاغییه که به ملکی میسر بایی بوو و داوای خودایه‌تی
کرد، ئه‌م مه‌مله‌که‌ته نابه‌خشم مه‌گهر به ره‌زیتترین به‌نده‌کان. »
قوله‌ره‌شیکی هه‌بوو به ناوی خه‌سیب له‌وپه‌ری جه‌هل دا، ملکی
میسری پی‌به‌خشی.

ده‌گیڕنه‌وه: ئه‌قل و تیگه‌یشته‌وویی وه‌ها بوو که تاقمیک جووتیری
میسر سکالایان بۆ هینا « لۆکه‌مان داچاند و بارانی له نه‌کاوه‌ات و
هه‌مووی فه‌وتاند. » کوتی « ده‌با په‌شمتان چاندبا. »

پادشایه‌ک، که‌نیزیکی چینیان بۆ هینا. ده‌یه‌ویست به مه‌ستی ده‌ستی
ده‌گه‌ل تیگه‌ل بکا. که‌نیز خۆی وه ده‌سته‌وه نه‌ده‌دا. پادشا قه‌لس بوو و به
قولیکی به‌خشی که لیّوی سه‌رووی له په‌ره‌ی لووتی تیپه‌ریبوو و هی
خوارووی له به‌رۆکی داچۆرا‌بوو. قه‌لافه‌تیک که صخرالجن لیّی ده‌سله‌می
و عین القطر له بن هه‌نگلی ده‌گه‌نی.

ده‌گیڕنه‌وه: له‌و ده‌مه‌ دا ره‌ش، نه‌فسی داخواز بوو و شه‌هوه‌تی زال.
مه‌یلی بزووت و بنی هه‌لگرت.

به‌یانی که پادشا له که‌نیز گه‌را و نه‌یده‌دیته‌وه، هه‌کایه‌ته‌که‌یان
گیڕاوه.

تووړه بوو فه رمووی هه تا رهش و کهنیز لیک به ستن و له سهربانی
کوژک ده بنی خنده کیان باوین.

یهک له وهزیرانی دلپاک رووی شه فاعه تی له زهوی نا و کوتی « رهشی
به سته زمان له وه دا خه تایه کی وه های نیه چونکه گشت بهنده کان و
خزمه تکاره کان به لوتفت راهاتوون! »

کوتی « نه گهر شه ویک خوئی لینه دابا چ ده بوو؟ من پتر له نرخي کهنیز
خه لاتم ده کرد! »

کوتی « نهی خودای سهر روی زهوی! نه تبیستوه؟

« تینووی تاو هنگاز بگاته کانی

ناسله میته وه له گورگ و حه یوان

کافری برسی له سهر خوانی نان

چ پیی گرینگه مانگی رده مه زان »

پادشا نه نوکته ی به دل بوو و کوتی « نووکه ره شم به تو به خشی،
کهنیز چ لیکه م؟ »

کوتی « کهنیزیش به رهش ببه خشه، که بهرماوه کهشی، هر به خوئی
دهشی. »

له نه سکه ندهری رومیان پرسى « ولاتی روژه لات و روژاوات به چی
گرت که پادشایانی پیشوو خه زینه و ته مه ن و قوشه نی له وهش پتریان
هه بوو و سهرکه وتنی وه هایان نه بوو؟ »

کوتی « به یاریی خودای گه وره هر ولاتیکی که گرتم ره عیتم نازار
نهدا و ناوی پادشاکانم به خراپ نه برد. »

گه وره ی ناژمیرن تا قمی زانا گهر ناوی گه وران به ناحه ز بیا

به‌شی دووهه‌م

سه‌بارمت به ئه‌خلاقى ده‌رویشان

گه ورهیهک پرسى له پارسایهک « له ههق فلانه زاهید دا دهلی چى، که
خه لک به لاتاو گه لیک باسى دهکن؟ »
کوئى « له رواله تى عهیب نابینم و له دهروونى غهیب نازانم! »

دهرویشیکم بینى سهرى له ئاستانى کابه هه لدهسوو و دهیکوت « یا
غهفوور و یا رحیم، تۆ دهزانی که زۆر زالمى زۆرنه زان چى لیدهقه و مئى.
زاهید پاداشى تاعه تى دهوئى و بازرگان سوودى شمهک، منى بهنده هیوام
هیئاوه نهک تاعهت، بۆ گه دایى هاتووم نهک تهجارهت! »

دزیک وه ماله زاهیدیک کهوت. هه رچى گه را چى پینه برا. دلتهنگ بوو.
زاهید ههستا. به رهیهک که له سهرى خهوتبوو، خستیه سه ر یى دز ههتا
مه حرووم نه بئى.

دۆستایه تى ئه هلى سهفا، چ به ره وروو و چ پاشه سه ر، نه وه هایه له
پاش عه یبت بگرن و له پیشه وه بوئ بمرن.

هەرکەس لە عەببێ کەسێتر دوا

بێشک عەببێ تۆش بۆ کەسێک دەبا

عەبدولقادری گەیلانیان بینی لە حەرەمی کەعەبە رووی بە رەلمەو
ناو بوو و دەیکوت « خودایە بمەخشە و ئەگەر شیاوی سزا دانم، لە روژی
قیامەت دا بە کوێری هەلمستێنەو هەتا شەرمەزاری رووی پیاوچاکان
نەبم. »

چەند رێبەری سالک هاوڕێی سیاحت بوون و شەریکی رەنج و
راحت، ویستم هەتا هاوڕێتییان بکەم رەزایان نەدا.
کوتم « روو لە هاو دەمیی هەزاران وەرگیران و بەرگری لە فایده و
بەرەکت گرتن، ئەمە لە جوامێری میتران بە دوورە! چونکە من لە زاتی
خۆم دا ئەم هێز و وزەیه دەناسم کە لە خزمەت پیاوان دا شاتر بم نەک
باری خاترا! »

یەک لەوان کوتی « لەم قسەییە کە بیست دڵتەنگ مەبە. لەم روژانە دا
دزیک وەک دەرویشان هات و خۆی خستە ریزی ئیمەو. لەبەر ساویلکەیی
دەرویشان، گومانی زیدەمان نەبرد و کردمانە یاری خۆمان.
» روژیک هەتا شەو رێمان بری و لە بەر قەلا خەوتبووین کە دزی بێ
تۆفیق ئافتاوێ رەفیقی هەلگرت کە « بۆ دەستاو دەچم! » و بۆ تالان
دەچوو.

« کە لە بەر چاوی دەرویشەکان ون بوو، چوو بۆرج و دورجیکی دزی.
هەتا روژ رووناک بوو، ئەو تاریکە گەلێک دوور کەوتبوو و رەفیقهکان

بیتاوان خه وتوو. به یانی هه موویان بردنه قه لا و لیاندان و ده به ندیان کردن. لهه کاته وه ته رکی قسه مان کرد و دووره په ریژییمان ره چاو کرد
والسلامه فی الواحده! »

کوتم « سپاس و مننهت بۆ خودای میری مه زن، که له به ره که تی درویشان مه حرووم نه بووم، هه چهند به روا لهت له هاوده میی بی به ریی کرام، به لام بهم حه کایه ته ی که کویت فایدهم وهرگرت و هی وهکی من هه موو عومر ئه م نه سیحه ته ی به کار دئ. »

یهک بی ئه دهب بۆ کۆریک به سه
تیگرا بره نجن لهو تاقه که سه
گۆلاویک پر کهن له عه تر و گۆلاو
سه گیگ تیکه وئ ده ی کاته گلاو

زاهیدیک میوانی پادشایهک بوو. که چوونه سه ر خوان، که متر له ویستی خوارد و کاتیک بۆ نوێژ هه ستان پتر له پیویستی کرد، هه تا ههستی چاکه ی له هه ق زیده بی.

که گه یشته وه شوینی خۆی، خوانی خواست هه تا نان بخوا.
کوریکی ژیری بوو کوتی « باوکه! له کۆری سولتان ته عامت نه خوارد؟ »
کوتی « شتیکی وام نه خوارد له بهر چاویان به کار بی! »
کوتی « نوێژیش به قهزا بگێره وه که شتیکت نه کرد به کار بی! »
هونه ره سه ر ده ست، عه یب له سه ر کۆش
چ ده کوری بکری به زیری خه وش

له بیرمه که سه رده می منداله تی عیباده تکار بووم و شه ونخوون و

تامة زرۆى زهد و تهقوا .

شهويك له خزمهتي باوك دانيشتبووم. سه رانسهرى شهو ديدهم
ويكنه نابوو و قورئاني نازين له سهر كووش و تايفه يهك له ده و روبه رمان
خه و توو. به باوكم كوت « يهك له وان سهر هه لئا هيئي هه تا نوئيژى دوانه
به جي بيئي. وه ها خه وى غه فلهت هه ليگرتوون، كه ده ليئي نه خه و توو،
مردوون! »

كوئي « گياني بابو! تووش ئه گهر بخه وى باشتره له وهى ده كه و لي
خه لك بكه وى! »

يهك له گه و ره كان له كوړيك زوريان پيه لكوت و زيده له ئاكارى باشى
دوان.

سهرى هه ليئا و كوئي « من ئه و كه سه م، كه من ده يناسم! »
له روالهت دا له بهر چاوى خه لك زور به رزه جيگام
له پيسايى ده روونم، من سهرى شه رمم له خواره
هه موو عالم له رهنك و نه قشى تاوس واقى و رما
كه چى خوئى شه رمه زارى پيى كرئت و ناله باره

يهك له سالحانى لوبنان كه پله و پايه ي له ديارى عه رب ديار و
كه راماتى به كار، چوو مزگه وتى جامعى ديمشق و له سهر ليوارى هوز
ده سنوئيژى هه لده گرت. پيى خزي و ده هوز كه وت و به زه حمهت رزگاريى
هات.

كاتيك نوئيژ ته و او بوو، يهك له ئه سحاب كوئي « من مه سه له يه كم هه يه
ئه گهر ئيزنى پرسين هه يه؟ »
كوئي « چيه؟ »

کوئی « له بیرمه شیخ به سه‌ر ده‌ریای مه‌غرب دا رویشته و پیتی ته‌ر نه‌بوو، نه‌م‌پۆ چ بوو که له‌م بالا ئاوه‌ دا چی وای بو خنکان نه‌ما‌بوو؟ »

شیخ چوه نیو فکروهه و دواى ماوه‌یه‌ک راما‌ن سه‌ری هه‌لێنا و کوئی «نه‌تبیس‌توه که سه‌روه‌ری عاله‌م کوئی: ده‌گه‌ل خودا کاتى واما‌ن هه‌یه‌ که فریشته‌یه‌ک ده‌رگا و هه‌یج نه‌بییه‌ک ریتی تیناکه‌وئ. و نه‌یکوت: ع‌لی الدوام؟ وه‌ختی وابوو به‌ جبه‌ره‌یل و می‌کاییل رانه‌ده‌گه‌یشته و وه‌ختی دیکه‌ش ده‌گه‌ل هه‌فسه و زه‌ینه‌ب خو‌ش رایده‌بوارد. »

شه‌ویک له‌ بیابانی مه‌ککه‌ له‌به‌ر بیت‌خه‌ویی پیتی رو‌یینم نه‌ما‌بوو؛ سه‌رم دانا و به‌ قه‌تارچیم کوت « واز له‌ من بێنه‌! »

کوئی « برا! هه‌رم له‌ پێش و هه‌رامیی له‌ پاش. نه‌گه‌ر برۆی، سه‌ره‌که‌وتووی. نه‌گه‌ر بخه‌وی مردووی! »

خۆشه‌ له‌ رێ دا خه‌وتن و وچان
رێگر له‌ که‌مین و ده‌روا کاروان

زاهیدیکم بینى له‌ به‌ستینی ده‌ریا، پلینگ برینی لێدابوو و به‌ هه‌یج ده‌رمانیک خو‌ش نه‌ده‌بووه‌. درێژماوه‌یه‌ک پێوه‌ی نه‌خو‌ش بوو و په‌یتاپه‌یتا شوکری خودای ده‌کرد.

پرسیان « شوکری چی ده‌که‌ی؟ »

کوئی « شوکری ئه‌مه‌ که‌ تووشی به‌لا بووم نه‌ک گونا‌ه! »

ده‌رویشیک حاجه‌تێکی بو‌ هاته‌ پێش، به‌ره‌یه‌کی له‌ ماله‌ یاریکی دزی.

حاکم فەرمووی دەستی بپێن.

خاوەن بەرپە شەفاعەتی کرد که « من حەلّەم کرد! »

کوئی « بە شەفاعەتی تۆ حەددی شەرع وەلانا ئێم! »

کوئی « ئەوێ فەرمووت راستە بەلّەم هەركەس لە مائی وەقف شتێك
بدزی، بپینی پێویست نیه. الفقیر لایمك. هەرچی هی دەرویشانە وەقفی
موحتاجانە! »

حاکم دەستی لێهەلگرت و خەریکی لۆمە کردنی بوو که « دونیات لێ
تەنگ بوو دزیت نەکرد ئیلا لە ماله وەها یاریك؟ »
کوئی « نەتبیسستووە که دەلێن: ماله دۆست راماله و لەبەر دۆژمن
مەنالە؟ »

پادشایەك زاهیدیکی بینی. کوئی « هیچ یادمان دەکەیت؟ »
کوئی « ئادی، وەختایەك خودا لە یاد دەکەم! »

سالحێك لە خەونی دا پادشایەکی لە بەهەشت بینی و پارسایەکی لە
دۆزەخ.
پرسی که « هۆی ئەم دەرەجە و دەرەكە چیه؟ که خەلک بە پێچهوانە
بروایان هەبوو. »
دەنگی غەیب هات که « ئەم پادشایە لەبەر لاگریی دەرویشان چۆتە
بەهەشت و ئەم پارسایە لەبەر نزیکیی لە پادشایان چۆتە دۆزەخ! »

پادشایەك عابدیکی تەلەب کرد.
بیری کردووه که « دەرمانێك بخۆم لاواز بم هەتا بروایەکی که هەیهەتی

له هه ق من پتر بئ! «
دهگیر نهوه: ده زمانی قاتلی خوارد و مرد.

پیا دهیه کی سهر و پئ روت دهگه کاروانی حیجاز له کووفه ده رکهوت
و رهگه ئیمه کهوت. مال و تیشووی چ پینه بو سووک ده روشت و
دهیکوت

« نه سواری یه سترم و نه وهک وشتر له ژیر بارم
نه خودای ره عیه تم و نه غولام نه شاریارم
هه ناسه یهک هه لده کیشم و عومر تیده په پئ
له خه می هه بوون و خه فه تی نه بوون رزگارم »
و شتر سواریک کوتی « ده رویش بوکوی دهچی؟ بگه پئوه که به سهختی
دهمري! »

گوئی نه دایه و پئی ده بیابان نا و روشت.
کاتیک گه یشتینه نه خله می مه محمود، ساماندار نه جهلی داهات.
ده رویش هاته سهری و کوتی « ئیمه به سهختی نه مردین و تو له سهر
بوختی مردی! »

که سیک ته وای شهو له سهر نه خوش گریا
که روژ داهات، خوی مرد و نه خوش ههر ژیا

کاروانیکیان له زهوی ییوان لیدا و تالانکی زوریان برد. بازرگانه کان
دهستیان به گریان و پارانه وه کرد و خودا و پیغه مبهریان به شه فاعهت
هینا و فایده ی نه بوو.
لوقمانی هه کیم له و کاروانه دابوو.

یهک له کاروانییه‌کان پی‌یکوت « به‌شکه‌م نه‌سیحه‌تیاڼ بکه‌ی و
 موعیزه‌یه‌ک بیژنی هه‌تا ده‌ست له هه‌ندی‌ک مال هه‌لگرن، حه‌یفه ئه‌و هه‌موو
 نیعمه‌ته زایه بی! »
 کوتی « قسه‌ی حیکمه‌ت به‌وان کوتن، حه‌یفه! »

ئاسنیک که مۆریانه بیخووا
 لاناچی به سه‌یقه‌ل ژه‌نگار
 چ وه‌عزیک ده‌که‌ی دل‌ده‌ش
 ناچیته خوار له به‌رد بزمار

شیخی ئه‌جه‌ل، ابوالفرج بن جوزی، ته‌رکی سه‌ماعی پی‌فه‌رمووم و
 ئیشاره‌ی به خه‌لوت و گو‌شه‌گیری دا.

هه‌ره‌تی لاوه‌تیم زال و هه‌وا و هه‌وه‌س داخو‌ان. ناچار به پی‌چه‌وانه‌ی
 رای مامۆستام هه‌نگاو هه‌لیناوه و هه‌زم له سه‌ماع و به‌زم ده‌کرد. هه‌تا
 شه‌وی‌ک گه‌یشتمه‌ کو‌ری قه‌ومی‌ک که گۆرانی‌بیژنیکی لی‌بوو. ساری ناسازی
 ده‌تکوت گیانم ده‌دری، ده‌نگی ناخۆشی ده‌تکوت باوک ده‌مری. ئیشاره‌ی
 ئه‌نگوستی هاوکاره‌کانی هه‌ندی‌ک جار له کونی گو‌ی و هه‌ندی‌ک جار له
 سه‌ری لی‌و که « بیده‌نگ! ».

به گشتی، بۆ ری‌ز لی‌نان له مه‌یلی دوستان ملم دا و به زۆر شه‌وم کرده
 به‌یانی.

به‌ره‌بیان به حو‌کمی ده‌سخۆشانه می‌زهرم له سه‌ر و دینارم له که‌مه‌ر
 کرده‌وه و له پیش گۆرانی‌بیژم دانا، ده هه‌می‌زم گرت و گه‌لی‌کم سپاس کرد.
 دوستان‌ی نزیک، له هه‌ق ئه‌و دا به پی‌چه‌وانه‌ی عاده‌تیاڼ بینیم و به
 تیکچوونی ئه‌قلیان دانا. یه‌ک له‌وان تیری تانه‌ی تی‌گرتم و لۆمه‌ی ده‌ست
 پیکرد که « ئه‌م کرده‌وه‌یه زانیانه نیه، خه‌رقه‌ی مه‌شایخ به وه‌ها

چاوه شیک به خشین که هه موو ته مه نی دره میکی به دهسته وه نه بوه ورده
دراویکیان ده دهفه که ی نه خستوه! »

کوتم « واباشتره زمانی تانه کورت که یه وه که که رامه تی نه و که سه م
لیدهر که وتوه. »

کوئی « منیش له چلونا یه تییه که ی ئاگادار ناکه ی؟ هه تا منیش لی
نزیك بمه وه و تۆبه له م قسانه م بکه م؟ »

کوتم « له بهر نه وه که شیخی نه جهلم گه لیک جار ته رک ی سه ماع ی
پی فهرمووم، به لام نه سیحه تی بهرز و قسه ی ته رزیم گو ی نه داوه تی.
نیمشه و به ختی پیروژ و شانسی شازم بۆ نه م شوینه ری بهرم بوون هه تا
به دهستی نه مه تۆبه بکه م و باقی ژیان به لای سه ماع و به زم دا نه پۆم.

له لوقمانیان پرس ی « نه ده ب له کی فی ر بووی؟ »
کوئی « له بی نه ده ب. هه رچی ناریک هاته به رچاوم، به کرده وه خو م
لی پاراست. »

له زاهیدیك ده گێر نه وه که: شه وانه ده مه ن ته عام ده خوا و هه تا به یانی
ده وریك قورئان له نو یژ دا خه تم ده کا.
خواه ند لیک بیستی و کوئی « نه گه ر نیوه نان یکی خوار دبا و خه وتبا،
پله ی له مه سه رتر ده بوو! »

لای یه ک له مه شا یخ گله ییم کرد که « فلان شاهیدی ی له سه ر فه سادی
من داوه! »
کوئی « به چاکه شه ر مه زاری بکه وه! »

له شیخیکی شامیان پرسى كه « ههقیقهتی تهسهووف چیه؟ »
كوته « بهر له ئیستا تایفهیهك له جههان دابوون به روالهت پهريشان
و به مانا كۆ. نووكه جهماعهتیكن به روالهت كۆ و به مانا پهريشان! »

له بیرمه شهویك دهگهڵ كاروانیك تهواوهتی شهو ریم بریبوو و
بهربهیان له پهنا میشهیهك خهوتوو. حالشیواویك كه لهو سهفهره دا
هاوریمان بوو نهعهتهیهکی لیدا و ریتی بیابانی گرتنه بهر و دهمیک ئارامی
نهگرت.

كه رۆژ داهات پیمكوت « ئهوه چ حالهتیك بوو؟ »
كوته « بولبولانم دیت كه له سهه درهخت وه ناله كهوتبوون و كهو له
کیوو و بۆق له ئاو و گیاندار له میشه دا؛ بیرم كردهوه مروّقایهتی نیه
ههموو له تهسبیح دان و من بهغهفلته خهوتوو.

له سهفهري حیجاز تا قمیك لاوی خاوهندل هاوده می من بوون و
هاورێ، جاروبار ورتهیهکیان دههات و بهیتیکی عارفانهیان دهكوت.
عابدیک له رێ دا، مونگیری حالی دهرویشان بوو و بیخه بهر له دهردی
ئهو. ههتا گهیشتهینه ئاوهدانی بنی هیلال، مندالکی رهش له هۆزی
عهرب دهركهوت و وهای تیچریكاند كه بالندهی له ئاسمان دینا خوار.
وشتی عابدم دیت كه وه سهه ما كهوت و عابدی ههلاویشته و رویشته.
كوتم « ئهی شیخ، شوینی له سهه ههوان داخست، كهچی تهفاوهتی
ده تۆ نهخست! »

پادشایهک ماوهی ته‌مه‌نی تیپه‌ری و جیگریکی نه‌بوو. وه‌سیه‌تی کرد که
« به‌ربه‌یان یه‌که‌م که‌س که وه شار که‌وی تاجی پاشایه‌تی ده سهر بنین و
مه‌مله‌که‌تی پی بسپرن. »

به‌هه‌لکه‌وت، یه‌که‌م که‌س که دهر که‌وت گه‌دایه‌ک بوو هه‌موو عومر نانی
چنبوو و پینه‌ی لیدابوو. کاربه‌ده‌ستانی ده‌ولت و ئه‌عیانی هه‌زرت
وه‌سیه‌تی پادشایان به‌جی هینا و کلیلی قه‌لاکان و خه‌زینه‌کانیان ته‌سلیم
کرد. ماوه‌یه‌ک ولاتی به‌رپوه برد هه‌تا هه‌ندیک له‌ئهمیرانی ده‌ولت ملیان
له‌تاعه‌تی بادا و پادشاکان له‌ههر لاوه‌ی لی وه‌ خو که‌وتن و له‌شکریان لی
ساز دا.

به‌گشتی، سپا و ره‌عیه‌ت تیکه‌زین و هه‌ندیک ناوچه‌ی مهرز له
قه‌بزه‌ی ده‌سته‌لاتی چوونه‌ دهر. دهر ویش له‌م کاره‌ساته‌ تاسابوو هه‌تا
کوئه‌دو‌ستی‌ک که‌ سه‌رده‌می دهر ویشایه‌تی نزیک بوون، له‌ سه‌فه‌ریک
گه‌راوه و له‌ وه‌ها پله‌یه‌کی دا بینی.

کوئی « مننه‌ت بو خودای میری مه‌زن، که‌ گو‌لت پشکووت و درپک له
پی‌هاته‌ دهر و به‌ختی بل‌ندت رتبه‌ری کردی و به‌خته‌وه‌ریی رووی تیکردی
هه‌تا به‌م پله‌یه‌ گه‌یشتی. ان مع العسر یسرا »
کوئی « دو‌ستی خو‌شه‌ویستم سه‌ره‌خو‌شیم لیکه‌ که‌ جی‌ی پی‌رو‌زبایی
نیه. ئه‌وده‌م که‌ تو دیتت، غه‌می نانیکم بوو نووکه‌ غه‌می عاله‌میک! »

که‌سیک دو‌ستی‌کی هه‌بوو که‌ کاری دیوانی ده‌کرد ماوه‌یه‌ک ریک
نه‌که‌وت یه‌ک ببین. که‌سیک کوئی « ده‌میکه‌ فلانیت نه‌بینوه‌! »
کوئی « ناخوازم ببینم! »
ئه‌زقه‌زا یه‌ک له‌ خزمه‌کانی ئه‌و له‌وی بوو کوئی « چ خه‌تایه‌کی کردوه‌

که له بینینی مه‌لوولی؟ »
 کوتی « خه‌تایه‌ک نیه! به‌لام دۆستی دیوانیی کاتیک ده‌کری بیینی که
 ده‌ر کرابی و من راحه‌تی خۆم له رهنجی ئه‌و دا ناوی! »
 رۆژی دامان و ده‌رکران/ کولی دل دینن دۆستان

ئهبوو هورهیره، هه‌موو رۆژی به‌ خزمه‌تی مسته‌فا ده‌گه‌یشت.
 کوتی « یا اباهریره زرنی غبا، تزدد حبا: هه‌موو رۆژی مه‌یه هه‌تا
 مه‌حه‌به‌ت زیده‌تر بی. »

به‌ خاوه‌ندلێکیان کوت « هه‌تاو به‌و باشیه، نه‌میستوه که‌س به‌ دۆستی
 گرتبی و ئاشقی بووبی! »
 کوتی « چونکه هه‌موو رۆژی ده‌کری بیینی، مه‌گه‌ر له زستان دا که
 مه‌حجوبه و مه‌حبوب. »

گه‌وره‌یه‌ک بایه‌کی دژی ده‌ زگ گه‌را و تاقه‌تی به‌ر پی گرتنی نه‌بوو و
 بی ئیختیار لێده‌رچوو.
 کوتی « دۆستان! ئه‌وه‌ی که من کردم ده‌ ده‌سته‌لاتی من دانه‌بوو و به
 تاوان له سه‌رم نانووسری و راحه‌تییه‌کم پیگه‌یشت، ئیوه‌ش به‌ که‌رهمی
 خۆتان بمبوورن! »

نیوانناخۆشییه‌کم ده‌گه‌ل دۆستانی دیمشق بۆ هاته‌ پێش، سه‌رم له
 بیابانی قودس نا و خووم به‌ حه‌یوانات گرتبوو هه‌تا ئه‌سیری فه‌رهنگ
 هاتم.

له خه نده کی ترابلؤس ده گه لّ جووله کان قوره کارییان پیده کردم.
یهک له سه روکانی هه له ب که ناسیاو ییمان ده بهین دابوو، تپیه پری و
منی ناسیه وه و کوتی « فلانی، ئه مه چ حالیکه؟ »
کوتم « چ بلیم؟ »

رهحمی به حالّم داهات و به ده دینار له بهند رزگاری کردم و ده گه لّ
خوی بردمیه هه له ب و کچیکی که هه یبوو له منی ماره کرد به سه د دینار
مارهیی. کچیکی به دخووی شه پرفروشی گوینه بیس، زماندریژی دهست
پیکرد و عهیشی منی تیکدا.

جاریک زمانی تانهی درپژ کرد و کوتی « تۆ هه ر ئه و که سه نی که
باوکی من تۆی له فهرهنگیان کپوه؟ »

کوتم « به لّی من ئه و که سه م که به ده دینار له بهندی فهرهنگ رزگاری
کردم و به سه د دینار ئه سیری دهستی تۆی کردم! »

بیستم کابرایه ک مه پری نیوه گیان
له چنگ و زاری گورگیکی رفان
گورج کی ردیکی به مل داکیشا
رووحی سه ربړاو هاته ته ماشا
له چنگی گورگت دهرینام ئه ما
ناقیهت خوت بووی گورگی بی رهزا

یهک له پادشایان له عابدیکی که ژن و مندالی هه بوو پرسى « وهختی
نازیزت چۆن تیده په پری؟ »
کوتی « شه وانه خه ریکی مونا جات، به ربه یانان دوعای حاجات و
روژانه ش له بهندی ئیخراجات! »

پادشا له ئیشاره‌ی تیگه‌یشت. فهرمووی « بژیوی رۆژی بۆ بېر نه‌وه
هه‌تا باری ژن و مندا‌ل‌داریی له مل بێته‌وه. »

عیباده‌ت پیشه‌یه‌ک له می‌شه‌یه‌ک ده‌ژیا و گه‌لای دره‌ختی ده‌خوارد.
پادشایه‌ک به‌ حوکمی زیاره‌ت چوو خزمه‌تی و کوتی « ئه‌گه‌ر به
مه‌سه‌له‌حه‌تی ده‌زانی وه‌ره‌ شار، شوینیکت بۆ ساز ده‌که‌م هه‌تا عیباده‌ت
ئاسووده‌ بکه‌ی و خه‌لکیش سوود له به‌ره‌که‌تی قسه‌ت وه‌رگرن و ئاکاری
پاکی تۆ له به‌ر چاو بگرن! »

زاهید ئه‌و قسه‌ی قه‌بوول نه‌کرد و خۆی پاراست.
یه‌ک له وه‌زیران کوتی « بۆ ریزی خاتری پادشا وا باشه‌ چهند رۆژیک
بێیه‌ شار و شوینه‌که‌ هه‌سه‌نگینی، ئه‌گه‌ر سه‌فای وه‌ختی ئازیزان له‌به‌ر
قسه‌ی ئه‌غیارت لا گران بوو، ئیختیار باقییه‌.
ده‌گیرنه‌وه‌ عابد وه‌ شار که‌وت و سه‌رای تایبه‌تی پادشایان بۆ ته‌رخان
کرد. شوینیکی دل‌گر و کراوه‌ و گیان سه‌ساوه‌.
مه‌له‌ک ده‌سته‌به‌جی که‌نیزیکی رووگه‌شی نارده‌ لای و به‌ دوا‌ی دا
غو‌لامیکی روو‌خۆشی بال‌اشووش.

زاهید ده‌ستی کرد به‌ خواردنی ته‌عامی به‌ تام و ده‌به‌ر کردنی جلی
نه‌رم و له‌زه‌ت برن له‌ میوه‌ و شیرینی و که‌یف کردن ده‌گه‌ل غو‌لام و که‌نیز
و چاو لیکردن و زانایان کوتوویانه‌: زولفی جوانان زنجیری پێی ئه‌قله‌ و
داوی مه‌لی زیره‌ک.

به‌ گشتی ده‌وله‌تی دلا‌سووده‌یی پیشوو تووشی فه‌وتان هات هه‌روه‌ک
شاعیر ده‌لی:

له‌ فه‌قی و پیر و مورید و هه‌ر که‌س

له‌وانی زمانزان و پاک نه‌فه‌س

که دابکه‌وێته دنیای نزم
وهک هه‌نگوین، تێده‌گیرێ پێی مه‌گه‌س

دیسان مه‌له‌ک مه‌یلی سه‌ردانی کرد. زاهیدی بینی روخساری
پیشووی گۆراوه و سوور و سپی هه‌لگه‌پاوه و به‌رخه‌به‌ی داچۆراوه.
پاڵی وه‌ دیبای ئه‌تله‌س داوه و غولامی په‌ریاسا به‌ باوه‌شینی په‌ری تاوس
له‌ سه‌ری وه‌ستاوه. خۆشحالی خۆی له‌ سلامه‌تی حالی دهربری و له‌ هه‌ر
بابه‌تیک دوان هه‌تا مه‌له‌ک له‌ ئاکامی قسه‌ دا کوتی « که‌س وه‌ک من ئه‌و
دوو تایفه‌یه‌ی خۆش ناوی. یه‌ک زانایان و دوو زاهیدان! »
وه‌زیرکی فه‌یله‌سووفی دونیاگه‌ری کارامه‌ که‌ ده‌گه‌لی بوو کوتی
« شه‌رتی دۆستایه‌تی ئه‌وه‌یه‌ که‌ ده‌گه‌ل هه‌ردوو تایفه‌ چاکه‌ی بکه‌ی. زێر
بده‌ به‌ زانایان هه‌تا پتر بخوین و زاهیدان چیان پێمه‌ده‌ هه‌تا زاهید
بمێن. »

پادشایه‌ک مه‌سه‌له‌یه‌کی گرینگی بۆ هاته‌ پیش. کوتی « ئه‌گه‌ر ئه‌م کاره
به‌ مرادی من بچێته‌ پیش، چه‌ند دره‌م به‌ زاهیدان ده‌به‌خشم! »
کاتیک حاجه‌ته‌که‌ی پیکه‌ات و په‌ریشحالیی نه‌ما، وه‌فای نه‌زری لی
فه‌رز بوو. کیسه‌یه‌کی دره‌م دا به‌ به‌نده‌یه‌کی خاس هه‌تا به‌ سه‌ر زاهیدانی
دا به‌به‌شیته‌وه‌.

ده‌گێر نه‌وه‌: غولام ئاقلی وریا بوو. ته‌واوی رۆژ خولاوه‌ و شه‌و گه‌پاوه‌.
درمه‌کانی ماچ کرد و له‌ پیشی داناوه‌.

کوتی « هه‌رچی گه‌رام زاهیدم نه‌دۆزیوه‌! »
کوتی « ئه‌مه‌ چ هه‌کایه‌تیکه‌؟ ئه‌وه‌ندی من بزانی له‌م ولاته‌ چوارسه‌د
زاهید هه‌ن! »

کوتی « ئه‌ی خوداوه‌ندی جه‌هان! ئه‌وه‌ی که‌ زاهیده‌ نایه‌وی، ئه‌وه‌ی که‌

وهریدهگری زاهید نیه. »

پادشا پیکه‌نی و به نه‌دیمه‌کانی کوت « هرچه‌ند من له هه‌ق
خوداپه‌رستان ئیراده‌تم هه‌یه و ئیقرار، و ئه‌و بی‌شه‌رمه دوزمنایه‌تی و
ئینکار، به‌لام ئه‌گه‌ر راستان بو‌ی هه‌ق به‌وه. »

له زانایه‌کیان پرسى « چ ده‌لیی له سه‌ر نانی وه‌قف؟ »
کو‌تی « ئه‌گه‌ر نان بو‌ ئاسووده‌یی خاتر بستینى حه‌لاله و ئه‌گه‌ر بو‌
خاترى نان دانیشى، حه‌رامه.

نانى بو‌ کونجى عیبادت ده‌وى ده‌رویش
نه کونجى عیبادت بو‌ نان و عه‌یش

ده‌رویشیک وه شو‌نیک که‌وت که خاوه‌نه‌که‌ی دلا‌وا بو‌و. تایفه‌یه‌کی
خۆشو‌یژ و قسه‌خۆش له کو‌ری دابوون و هه‌رکام نه‌قل و نه‌زیله‌یه‌کیان
ده‌گپراوه.

ده‌رویش ر‌ی بیابانى بری‌بوو، ماندوو و هیچ نه‌خواردوو.
یه‌که له‌وان به رووخۆشیی کو‌تی « تۆش ده‌بى شتیک بیژى! »
کو‌تی « من وه‌ک ئی‌وه فه‌زل و ئه‌ده‌بیکم نیه و چم نه‌خویندوه، به
به‌یتیک قه‌ناعه‌تم پ‌یکه‌ن! »
هه‌موو به مه‌یله‌وه کو‌تیان « بیژه! »

کو‌تی « منى برسى و به‌راه‌رم سفره‌ی نان/ هه‌روه‌ک عه‌زه‌ب له‌به‌ر
حه‌مامى ژنان »

یاران راده‌ی نیازیان زانى و سفره‌یان هی‌نا پ‌یش.
خانه‌خو‌ی کو‌تی « ئه‌ی یار! سه‌بریک بگه‌ر خزمه‌تکارانم خه‌ریکی

کفته‌ن! »

دەرویش سەری هەڵنا و کوتی « بۆ کفته نەبۆی لە سەر خوانم/ نانی
ویشک کفته‌یه بۆ گیانم »

مریدیك به پیری کوت « چ بکه‌م؟ له دەست خەلك له عەزاب دام ئەوەند
كه دینه زیارەتم و وەختم له دەست هامووشۆیان شیواوه. »
كوتی « ئەوانی دەرویشن قەرزیکیان بەدهیه و ئەوهی دەوله‌مەندن داوی
شتیکیان لێبكه، كه ئیدی كه‌س به لات دا نایه‌ته‌وه »

كه‌سیكى مه‌ست له سەر ریگه‌یه‌ك خه‌وتبوو و ئاگای له خۆی برابوو.
زاهیدیك به لای دا تێپه‌ری و به ناحه‌زیی سەیری كرد.
لاو له خه‌وی مه‌ستی سەری به‌رز كرده‌وه و کوتی « كه به لای
خه‌تایه‌ك دا تێپه‌رن، پیاوانه تێده‌په‌رن! »

تاقمێك لات دژی دەرویشێك رابوون، جوینیان پێدا و لێیاندا و
ئازاریان دا. شكایه‌تی تاقه‌ت برانی برده لای پیری ته‌ریقه‌ت كه وه‌هام
لێقه‌وما.
كوتی « كورم! خه‌رقه‌ی دەرویشان جلی ره‌زایه. هه‌ركه‌س له‌م پله‌ دا
تاقه‌تی بێمردایی نه‌گرێ موده‌عییه و خه‌رقه له‌و حه‌رام! »

به چووكه به‌ردێك ناشیوی دەریا

عارف شلوی بی ته‌نكاوه هێشتا

خاوهندلیک پالەوانیکی دیت هەلچوه و كهف دهپژیتنی. کوتی « چ بوه؟ »
كوتیان « فلانی جوینی پێداوه! »
كوتی « ئەم رەزێله هەزار مەن بەرد هەلدیانی و بەرگەیی قسەیهك
ناگری؟ »
گەر له دەستم بێ زاریك شیرین كه
پیاوهتی نیه مست بدهم له دەم

دهگیرنهوه فهقییهك قهیرهكچیکی ههبوو گهلیك کریت و گهست،
سه رهزای نیعمهت و گياز، كهس رازی به رهزای نهبوو.
به گشتی، به ناچار، له کوێریکیان ماره کرد.
دهگیرنهوه: ههکیمیك لهو سهردهمه دا له لای سه رنه دیبه وه (باشووری
هیند) هاتبوو كه دیدهی نابینای روون دهکردهوه.
به فهقییان کوت « زاوا چما عیلاج ناکهی؟ »
کوتی « دهترسم چاوی ببینی و کچه کهم ته لاق بدا! شووی ژنی کریت،
نابینا یا شیت. »

پادشایهك به سووک روانیه تایفه ی دهرویشان.
یهکی ژیر لهوان تیگههشت و کوتی « ئەی مه لهك، ئیمه لهم دونیا یه دا
به جهیش له تۆ که متر و به عهیش خوشتر و به مه رگ به رابه ر و به
قیامهت باشتترین! »

ئەگەر پادشایەك خاوەن سامانە
وہ گەر دەرویشك مەحتاجی نانە
ئەو ساتە ئەگەر دەمرن ئەم و ئەو
جگە لە كفنێك نابەن گۆرخانە

روالەتی دەرویش جلی شێ و سەری تاشراو بەلام دەروونی دلی زیندوو
و نەفسی مردوو.

شیوہی دەرویشان زیكر و شوكر و خزمەت و تاعەت و ئیسار و
قەناعەت و تەوھید و تەوھككول و تەسلیم و تاقەتە. ھەركەس ئەو
سفەتانەیی ھەبێ كە كوتمان دەرویشە، ئەگەر قەباشی دە بەر دابی. بەلام
ھەرزەگەرد و بینوێژ و ھەواپەست و ھەوسباز كە رۆژ لە بەندی شەھووت
دا بكاتە شەو و شەو بە خەو و غەفلەت بكاتە رۆژ و ھەرچی دەستی كەوێ
بخوا و ھەرچی بە زمانی دابی بیلێ، فیلەزانە ئەگەر عەباشی لە سەر
شان بی.

لە زانایەکیان پرسى « لە دلاوایی و دلیری کامەیان باشتەرە ؟ »
كوتی « ئەوہی دلاوایە، دلیری پێویست نیە ! »

نووسراوہ لە سەر گۆڤی بارامی گۆڤ
دەستی كەرەم باشتەرە لە ھێز و زۆر

به‌شی سیّهم

سمبارت به فمزیلعتی قمناعت

دوو ئەمىرزاده لە مىسر بوون. يەکیان بنەماي عىلمى دانا و ئەوى
دیکە مالى پیکهوهنا. ئاکام يەکیان بوو بە عەللامەي عەسر و يەکیان بوو
بە عەزیزی مىسر.

دەستەلاتدار بە چاوی سووک پروانیە زانا و کوتی « من گەیشتمە
سەلتەنەت و ئەمە ھەروا لە ھەژاریی دا ماوئەتەو! »
کوتی « برا! شوکری نەعمەتی باریی لە سەر من پترە کە میراتی
پەغەمبەرەنم دەست کەوت یانی زانست و تۆ میراتی فیرعەون و ھامانت
پەگەیشت یانی ملکی مىسر.

من ئەو میرووم، لە بەر پێ پایەمالن
نە ئەو ھەنگەي لە دەستی من بنالن

بەستم کە دەرویشیک لە ئاگری دەستەنگی دا دەسووتا و پینەي لە
سەر پینە لێدەدا و خاتری دلای خووی دەداو و دەیکوت « بە نانی ویشک
قەناعەت دەکەم و پینەي جلک/ کۆلەوار و نەدار باشتر لە کۆلەباري
مننەتی خەلک! »
کەسیک کوتی « چما دانیشتووی کە فلانی لەم شارە تەبەیکی کەریمی

ههیه و کهرمیکی مشه، کهمهری خزمهتی ئازادهکانی بهستوه و له بهر
دهرگای دڵهکان دانیشتوه. ئهگهر ئاگاداری حالێ تو ئهم جوهری که ههیه،
ببێ، ریزی خاتری ئازیزانی لهبهر چاوه و مننهتبار! «
کوئی « بیدهنگ! به دهستهنگی مردن باشته له حاجهت بۆ کهسیک
بردن. »

پادشایهکی عهجهم تهبیبکی کارامهیی ناردده خزمهت مهحهممهدی
مستهفا. سالیکی له دیاری عهرهب ماوه و کهس رووی تینهکرد و داوای
دهوای لینهکرد.

هاته لای پیغهمبهر و گلهیی کرد که « منیان بۆ دهوای ئهسحابهکانت
ناردوه و لهم ماوهیه دا کهس خوێ تینهگهیان دووم ههتا خزمهتیک که له
سهه بهنده دیاریی کراوه بهجی بگهیهنم. »

رهسوول فهرمووی « ئهم تاقمه شیوهیهکیان ههیه که ههتا ئیشیتیا زāl
نهبی ناخۆن و هیشتا ئیشیتیا باقییه که دهست له تهعام ههلهگرن. »
حهکیم کوئی « ئهمهیه هوێ سلامهتی! « زهوێ ماچ کرد و رویشته.

سووالکهریکی مهغریبی له گوزهری بهزازانی حهلهب دهیکوت « ئه
خوداوهندانی نیعمهت! ئهگهر ئیوه ئینسافتان ههبا و ئیمه قهناعهت، دابی
سوāl له دونیا کهی پهیدا دهبوو. »

له سیرهتی ژیانی ئهردهشیری بابهکان دا هاتوه که له حهکیمی عهرهب

کوئی « بابہ! برسیایہ تی مرؤف دہکووژئی! نہ تبیستوہ نوکتہ بیژ
کوئوویانہ: بہ تیری مردن چیتہ ہتا چیتہ برسیایہ تی کردن! »
کوئی « ئەندازہ راگرہ! کلوا و اشربوا و لاتسرفوا. »

ئەوہند مەخوٰ لە زارت دەرئی
نە وەهاش برسی کہ گیانت دەرچئی

بہ نہخۆشیکیان کوت « دلّت چ دەخوازی؟ »
کوئی « ئەوہکہ دلّم هیچ نہخوازی! »

گەدە کہ پڕ بوو و زگیشەت هاتی
چ فایدەش حەکیم دەرمانت داتی

بەققالێک چەند درەمی قەرز لە سەر سوڤیان بوو لە **واسیت**، ھەموو
روژئی داواى دەکردووە و قسەى رەقى پێدەکوئن.
ئەسحاب لە تانەى پەڕیشحال و لە ملکہچى ناچار.
خاوەندالێک لەم ئێوہ دا کوئی « بەلێنى تەعام دان بە نەفس ھاسانترە
لە درەم دان بە بەققال! »

جوامیرێک لە جەنگی تەتار زامیکی قورسى ویکەتبوو.
کەسێک کوئی « فلان بازرگان نۆشدارووی ھەیە. ئەگەر بخوازی

بهشکهه بداتی!»

گويا نهو بازرگانه به لهچهری ناوبانگی ههبوو

ـ نهگهر خۆر له خوانی دابا لهباتی نان/ کهس رووی روژی نهدهدیت ههتاگوو پهسلان ـ

جوامیر کوتی « نهگهر نوشارووم بوئ، دهیدا یا نایدا . نهگهر بیدا

قازانج دهکا یا نایکا، بهلام داوا کردن لهو سندان و ژاری ماره!

ـ به مننهت نهگهر دوو نان داوا کهم/ به لهش زیاد دهکهه، له گیان دهکهه کهم!»

زانایان کوتوویانه « ناوی حهیات نهگهر بفروشن به ناوی روو، زانا

نایکری چونکه مردنی به عیلهت باشته له ژیانی به زیللهت. »

یهکه له زانایان نانخوری زۆر و مووچهی کهه بوو. لای یهکه له

گهرهپیاوان که لایهنگری بوو، نیازی خۆی باس کرد. رووی له

پیداویستی نهو تیگنا و حاجهت دهربرینی نههلی نهدهبی لا کریت بوو.

دهگیرنهوه: ههنديک له مهعاشی زیاد کرد و گهلێک له ئیرادهتی کهه.

زانا که دواي چهند روژ دوستایهتی پیشووی نهديت کوتی « نان پتر

کردن و ئابروو بردن/ ههژاری چیتتر له داوا کردن »

بوهر داوايهک دهم به بزه و خوشحال

روو له کهس بنی، نهک نیوچاوانتال

دهرویشیک تووشی نیاز هات.

کهسیک کوتی « فلانی نیعمهتی ههیه بی نهژمار، نهگهر به حاجهتت

بزانی، بېشک له پېکھپناني کوټايي ناکا . «

کوټی « نایناسم! »

کوټی « من پېتدهناسيښم! »

دهستی گرت و برديه ماله ټه وکسه.

کهيکی بينی ليچ داچوراو و مرچ و مون.

هه لگه راوه و قسه ی نه کرد.

کس کوټی « چت کرد؟ »

کوټی « عه تام به له قاي به خشي! »

پرسیان له حاته می تایی « به هیمه تتر له خوت بینوه یا بیستوه؟ »

کوټی « به ټی. روژیک چل و شترم بۆ میره کانی عه رب قوربانی

کردبوو. بۆ کاریک ریم ده په ری سارا که وتبوو. گوینیرپیکم بینی کۆلکی

درک کۆ کردبووه. پرسیم: بۆ ناچیه میوانی حاته می تایی که خه لکیک له

خوانی خړ بوونه وه؟ »

کوټی « هه رکس نانی عه مه لی خو ی بخوا، مننه تی حاته می تایی

نابا! »

« من ټوم به هیمه ت و جوامیری له خوم سه رووتر بینی! »

مووسا، دهر ویشیک بینی له بهر رووتی، ره لمی وه سه ر خو ی کردبوو.

کوټی « یا مووسا! دوعایه ک بکه هه تا خودا که فافیک بدا! » دوعای کرد

هه تا خودا نیعمه تیکی دایه .

پاشی چهند روژان بینیه وه گرفتاره و خه لک ئاپوره یان لی داهه .

پرسی « ئه‌وه چ خه‌به‌ره؟ »

کوټیان « خومری خوار دۆته‌وه و نه‌عه‌ره‌ته‌ی کیشاوه و که‌سیکی کوشتوه. قه‌ساسی ده‌که‌نه‌وه! »

مووسا ئافه‌رینی به‌ حیکمه‌تی ئافریته‌ر نارد و تۆبه‌ی له‌ لاساری کرد.

حه‌وت ئاسمان ئه‌وه‌ی رۆیناوه
به‌ هه‌ر که‌سیکی لایقی داوه
کتکی به‌سته‌زمان ئه‌گه‌ر باڵی با
هیلکه‌ی هی‌لانان به‌ کولل ده‌پراوه
ئه‌و دوو شاخه‌ی گا ئه‌گه‌ر هی‌ که‌ر با
ده‌یکوشت ئه‌و که‌سه‌ی باری لیناوه

که‌ ده‌سته‌لا‌ت پینادا خودا به‌رژه‌وه‌ندیی تۆ باشت‌ر تپه‌ده‌گا

عه‌ره‌بی‌کم دیت له‌ کۆری که‌وه‌ه‌ره‌فرۆشانی به‌سره‌ که‌کایه‌تی ده‌گپراوه
که‌ « له‌ بیابانی‌ک ریم ون کردبوو و له‌ زه‌واد چم پینه‌مابوو. دلم به‌ فه‌وتان
دابوو که‌ له‌پر کیسه‌یه‌کم دیته‌وه‌ پر له‌ مرواری. قه‌ت ئه‌و خۆشی و زه‌وقه
له‌ یاد ناکه‌م که‌ پیموابوو برێشکه‌یه‌، دیسان ئه‌و تالی و هی‌واپراوییه‌ که‌
ده‌رکه‌وت مروارییه‌. »

عه‌ره‌بی‌ک له‌ بیابان له‌به‌ر راده‌ی تینوایه‌تی ده‌یکوت:
« خۆزگه‌ به‌ر له‌ مه‌رگ به‌ ئاوات بگه‌م

چۆمێکی خوێن مەشکە ی لێ پر کەم »

هەرودتر

له بیابانیکی قاقری، مسافریک ون ببوو. هێز و وزە ی تەواو بوو و چەند درەمیکی له بەر قەد دابوو. گەلیک گەرا و ریگایەکی نەدۆزیهوه و له ئاکام تێدا چوو.

تاقمێک گەیشتن و درمەکانیان بینی بەرامبەر دایناوه و له سەر خاک نووسراوه:

هەنبانەت پر بێ له زێر و دراو
پیوا بەبێ تیشوو هەلنەگرێ هەنگاو
له رێگه و سەفەر بۆ پیوا ی هەزار
شەله می کولاو نەوهک زێوی خاو

هەرگیز له خولی زەمان نەمناڵاندبوو و رووم له گەری ئاسمان گرژ نەکردبوو مەگەر کاتێک که پێم رووت بوو و پارە ی پێلاویکم نەبوو. دلتهنگ له مزگەوتی جامعە ی کووفه وه ژوور کەوتم. یهکیکم بینی پێی نەبوو. سپاسی نێعمەتی هەقم به جی هینا و سهبرم له بێ پێلاویی گرت.

کەبابی جووجه لهبەر چاوی تێر
چلە کەوهری کەوتووی سەر خوانه
ئەوهی ئاتاجی پاروویهک نانه
شەله می کولاو جووجه ی بریانه

پادشایهک دهگه‌ل چهند بهندهی شاز له راو به زستان له ئاوه‌دانی
دوور که‌وتنه‌وه هه‌تا شه‌و به سه‌ر داهات. مائی لادییه‌کیان بینی. پادشا
کوئی « شه‌و ده‌چینه وئی هه‌تا زهمه‌تی سه‌رممان نه‌بی! »
یه‌ک له وه‌زیران کوئی « لایقی قه‌دری پادشا نیه روو ده مائی لادییی
بکا، هه‌ر لیره خێوته هه‌ل‌ده‌دین و ئاگر پێده‌که‌ین. »
لادییی پێیزانی. شتیکی حازریی ساز دا و هینای و زه‌وی ماچ کرد و
کوئی « قه‌دری به‌رزی سولتان نزم نه‌بوو به‌لام نه‌یانویست قه‌دری لادییی
به‌رز که‌نه‌وه! »
سولتان قسه‌که‌ی به‌ دل بوو، شه‌و بۆ ماله‌ ئه‌و گوازتی‌ه‌وه. به‌یانیش
خه‌لات و نێعمه‌تی پێدا.

له‌ گه‌دایه‌کی مالداری ده‌گیرنه‌وه که سامانیکی زۆری پێکه‌وه‌نابوو.
پادشایه‌ک پێیکوت « بیستوومه‌ گه‌لیکت مال هه‌یه و ئیمه‌ش کاریکی
گرینگ. ئه‌گه‌ر به‌ هه‌ندیک ده‌ستمان بگری کاتیکی حاسلات بگا ده‌یده‌ینه‌وه
و سپاست ده‌که‌ین. »
کوئی « ئه‌ی خودای سه‌ر زه‌وی! لایقی قه‌دری پادشا نیه، ده‌ستی
هیممه‌ت به‌ مائی گه‌دایه‌کی وه‌کی من گلاو بکه‌ن که جوو جوو به‌ گه‌دایی
پێکه‌وه‌مناوه! »
کوئی « غه‌م نیه که به‌ کافرانی ده‌ده‌م! »
بیستمه‌وه که: سه‌ری له‌ فه‌رمانی پادشا بادا و بیانووی هیناوه و
بێشه‌رمیی کرد.

بازرگانیکم بینی که سه‌دوپه‌نجا وشتری بار پتیبوو دهگل چل بهنده و خزمه‌تکار. شه‌ویک له جه‌زیره‌ی کیش منی برده حوجره‌ی خو‌ی، ته‌واوی شه‌و نه‌حه‌ساوه له قسه‌ی په‌ریشان که « فلان ئه‌نبارم له تورکستانه و فلان ده‌سمایه‌م له هیندوستانه؛ ئه‌مه قه‌باله‌ی فلان زه‌مینه و فلانه شت‌م فلانی زامنه. » جار ده‌یکوت « خاتری ئه‌سکه‌نده‌ریه‌م هه‌یه که هه‌وا‌یه‌کی خو‌شه، « دیسان ده‌یکوت « نا، دریا فه‌رتنه‌یه! ... سه‌عدی سه‌فه‌ریکی دیکه‌م له به‌ره که ئه‌گه‌ر ئه‌وه بکه‌م باقی عومری خو‌م له گۆشه‌یه‌ک داده‌نیشم. »

کوتم « ئه‌وه کامه سه‌فه‌ره؟ »

کو‌تی « گۆگردی پارس ده‌مه‌وی ببه‌م بۆ چین که بیستومه قیمه‌تیکی گه‌لیک زۆر ده‌کا؛ له‌و‌یشه‌وه کاسه‌ی چینی بیت‌م و دیبای رۆمی ببه‌مه هیند و پۆلای هیندی بۆ هه‌لب و شووشه‌ی هه‌لب و بوردی یه‌مانی ببه‌مه پارس و ئیدی ته‌رکی ته‌جاره‌ت بکه‌م و له دوکانیک دانیشم! »
له‌م مالیخولیا‌یه ئه‌وه‌ندی کوت که ئیدی تا‌قه‌تی نه‌ما، کو‌تی « ئه‌ی سه‌عدی تۆش قسه‌یه‌ک بکه، له‌وه‌ی که بینوته و بیستوته! »
کوتم « چاوی ته‌نگی دونیاخۆر، یا قه‌نا‌عه‌ت پری ده‌کا یا گۆر! »

بیستم سامان‌داریک به ده‌ست‌قوو‌چاوی وه‌ها به‌نا‌وانگ بوو که حاته‌می تایی له که‌رم دا. حا‌لی به نی‌عه‌ته‌ی دنیا رازاوه و ره‌زیلی نه‌فس زاتیک ده‌ه‌روونی دا. وه‌ها ده‌وله‌مه‌ند که‌چی نانی به گیان نه‌ده‌دا و

پاروویه‌کی نه‌ده‌دا به پشیل‌ه‌ی ئه‌بوو هوره‌یره و پش‌شه‌یه‌کی بۆ سه‌گی
ئه‌سحابی که‌ه‌ه‌ف نه‌داو‌یشت. به گشتی که‌س ریی ده مائی نه‌که‌وت و
که‌س ده‌رگای کراوه و سفره‌ی راخراوه‌ی نه‌دیت.

بیستم، ده‌ریای مه‌غری به‌ره‌و میسر گرت‌بوو به‌ر و خه‌یالی فیرعه‌ونی
له‌ سه‌ر. گژهبای دژ هه‌لیکرد. ده‌ستی بۆ دوعا به‌رز کرده‌وه و هاواری
بی‌فایده‌ی کرد.

ده‌گی‌زنه‌وه له میسر خزمی هه‌ژاری هه‌بوو. به پاشماوی مائی ئه‌و
ده‌وله‌م‌ه‌ند بوون و جلی شریان به‌مه‌رگی ئه‌و درێ و خه‌ز و خارا و
راریان بری. هه‌ر له‌و حه‌وته دا یه‌ک له‌وانم بینی له سه‌ر ئه‌سپێکی بده‌و و
غو‌لامێک له‌ دوو.

له‌به‌ر ناسیاو‌یه‌یه‌ک که ده‌ نێوانمان دا‌بوو، قۆلیم گرت و کوتم « بخۆ و
به‌ه‌خشه له‌و مائ و به‌شه/ کۆی کرد و نه‌یخوارد ئه‌و چاره‌پ‌شه!»

ماسی‌گریکی لاواز ماسی‌یه‌کی زلی ده‌ داو که‌وت. هێزی راگرتنی نه‌بوو.
ناچار ماسی به‌ سه‌ری دا زال بوو و داوی له ده‌ست رفاند و رو‌یشت.
راو‌چیه‌کانی دیکه‌ مخ‌اب‌نیان برد و لۆمه‌یان کرد که « وه‌ها نێچیرتکت
ده‌ داو که‌وت و نه‌توانی رایگری. »

کو‌تی « باریان چم پێده‌کرا که من روژیم نه‌بوو و ماسی هه‌روا روژی
هه‌بوو. »

راو‌چی بۆ روژی له ده‌جله ماسی ناگری و ماسی بۆ ئه‌جه‌ل له
ویشکایی نامری.

دەست و پى براوئىك، ھەزارپىيەكى كوشت.
خاوەندايك بەوى دا تىپەرى و كوتى « سوپحانەللا! بە ھەزار پى كە
ھەيبوو چونكە ئەجەلى گەيبوو نەيتوانى لە بى دەست و پىيەك رابكا! »

گەوجىكم بينى وركن ئەسپىكى عەرەبى لە بن، جايكى گرانبايى لە بەر
و مێزەرئىكى ميسرى لە سەر.
كەسپىك كوتى « سەعدى چۆنى دەبينى ئەو دىباي مەعەلىم لە سەر ئەم
حەيوانى لايەعلەم؟ »
كوتم « خەتئىكى كرئىت و خوارە و بە ئاوى زىر نووسراو! »

دزىك بە گەدايەكى كوت « شەرم ناكەى بۆ پوولئىكى سووك دەست بۆ
ھەر چرووكىك درئىژ دەكەى؟ »
كوتى « دەستى درئىژ بۆ پوولئىكى سووك، باشتەر لە برانى بۆ پوولئىكى
زۆر! »

لە كابرايەكى زۆرانباز دەگىرنەوہ كە: لە رۆژگارى ناسازگار ھاوارى
بەرز ببۆوہ و دەستەنگى تەنگى پىھەلچنىبوو. سكالای برده لای باوك و
ئىزنى خواست كە « تەماى سەفەرم ھەيە! بەشكەم بە ھىزى باھۆ داوئىنى
ھىوا برفىنم. »

باوک کوتی « کوپم! خه یالێ مه حال له سه ره ده رکه و ههنگاوی قهناعهت به داوینی سلامهت هه لگره که زانا یان کوتوو یانه: ده ولت نه به تیکۆشانه، چاره به کهم سازانه! »

کوپ کوتی « بابا! فایده ی سه فره گه لیکن: خوشیی خا تر و ده سکه وتی خیر و دیتنی عه جایب و بیستنی غه رایب و گه رانی شار و تیکه لاویی دۆستان و ده ست خستنی پله و ئه ده ب و ده سکه وتی مال و که سب و ناسینی یاران و ئه زمونی روژگار. »

باوک کوتی « کوپم! قازانجی سه فره ههروهکی کوتت گه لیکن، به لام هی پینچ تا قمن:

« یه کهم بازرگانیک که سه ره رای سامان و ده سکه وت، غولام و که نیز و خزمه تکاری ته میزی هه یه، هه ر شه وه ی له شوینیک و هه ر ده مه ی له سه یرانگایه ک به خوشیی رایده بوێری.

« دووهه م، زانایه ک که به قسه ی شیرین و قه وه تی خوشوێژی و ده سمایه یی ره وان بێژی پی بنیته هه ر شوینیک، خزمه تی ده کهن و ریزی ده گرن.

« سیهه م، خوشروویه ک که دهروونی خاوه ندلان مه یلی تیکه لاویی بکه ن، که زانا یان کوتوو یانه: هه ندیک جه مال باشته ره له گه لیک مال. و ده لێن: رووی جوان هه توانی دلێ ناتوان و کلیلی ده رگای گاله دراوه، هه لبه ت بۆ نزیک بوونه وه ی تیده کۆشن و بۆ خزمه تی مننه ت ده کیشن.

« چواره م، ده نگخۆشیک که به هه نجه ره ی داویدی ئاو له خوړین و مه ل له فرین بوه ستیئی، که به هو ی ئه م ده نگه دلێ تامه زرۆ له داو ده خا و ئه ربابی مانا مه یلی دانیه ستنی ده کا و به جی هیخانی هه مه چه شنه خزمه تیک.

« یا، سه نه ته گه ریک که به هیمه ته ی هه ول و باهو بژیویک ده ست ده خا

ههتا ئابپرووی بۆ پاروو نانیک نهتکئ.

« ئه و سفه تانهی که دهرمبیری کوړم! له سفهر دا هۆی ئاسوودهیی
خاتر و خوښی ژيانن. ئه وهی که له مانه بېبهريه، به خه يالی باتل پئ له
رئ دهنئ و ئیدی کهس ناو و نيشانی نابيسټه وه. »

کوړ کوتی « بابو! چۆن دژايه تی دهگه ل قسه ی زانايان بکهين که
دهلئین: بژیو هه رچهند دابهش کراوه به لام دهست خستنی به ئه سبابه و
به لاش هه رچهند دیاریکراوه، خو لئ پاراستنی واجبه.

« بژیو هه رچهنده بېگومان دهگا

شهرتی ئه قلیشه دیتنه وهی ده رگا

بئ ئه جهل هه رچهند هیچکهس نامرئ

تۆش ئاخر مه چۆ نیتو زاری حه زیا

« بهم شان و باهوښهش که من هه مه دهرۆستی فیلی مه ست و شیري
در دیم، که وایه مه سلّعه ت ئه وهیه سفهر بکه م که له مه پتر تاقه تی بی
ئهنوایی ناگرم. »

پیاو که هه لېرا له جئ و مه کانی

چ غه می هه یه بۆ گوزهرانی

شه و هه رکه سیکي ده چټه وه مال

ده رویش کوئ بگا دهیخا جئ و بانی

ئه وهی کوت و مالاوایی له باوک کرد و هیممه تی خواست و وه رئ
که وت هه تا گه یشته دهم رووباریک که به رد له بهر تهوژمی وه به رد دهکه وت
و هاژهی فهرسه خیک دهرۆیشته. تاقمیک خه لکی بیینی که له سه ر پاپۆر
پاره یان داوه و بارگهی سفه ریان پټچاوه. لاو چی به دهسته وه نه بوو

ناچار پاراوه. هه‌رچه‌ند لا‌اوه که‌لکی نه‌بوو. که‌شتیوانی دل‌په‌ق گه‌پراوه و کوتی « که‌ زی‌رت نه‌بی به‌ زۆر ده‌رناچی! »
لاو له‌ توانجی که‌شتیوان دل‌ی وه‌ کو‌ل‌ هات، ته‌مای تو‌له‌ی گرت، که‌شتی رو‌یشتبوو. هاواری کرد و کوتی « ئە‌گەر به‌م جله‌ی که‌ ده‌به‌رم دایه‌ رازی بی، ده‌یده‌م! »

که‌شتیوان ته‌ما‌حی رینیش‌ت و که‌شتی گه‌پرانده‌وه.
هه‌ر که‌ ده‌ستی به‌ یه‌خه‌ و به‌رو‌کی را‌گه‌یش‌ت، له‌ بن‌ خو‌ی نا و به‌ که‌یفی خو‌ی تی‌به‌ه‌ل‌دا. دو‌سته‌که‌ی له‌ که‌شتی ها‌ته‌ خو‌ار هه‌تا پشتی بگر‌ی که‌ نه‌مه‌ی دیت ئە‌ویش پشتی دا. چاریان ناچار ده‌گه‌لی پیکه‌اتن و له‌ کر‌ی گوزهران. به‌ داوای لی‌بور‌دن به‌ پی‌ی دا‌که‌وتن و به‌ چه‌ند ما‌چی به‌ درۆ له‌ سه‌ر و چاوی، سواری که‌شتیان کرد. رو‌یش‌تن هه‌تا گه‌یش‌تنه‌ ستوونی بینایه‌کی یوونان که‌ ده‌ نی‌و ئاو دا‌بوو.
که‌شتیوان کوتی « که‌شتی کونی تی‌که‌وتوه، یه‌ک له‌ ئی‌وه که‌ دل‌ی‌تر‌ته‌ ده‌بی بج‌ی‌ته‌ سه‌ر ئە‌م ئە‌ستوونه‌ و په‌تی که‌شتی را‌کی‌شی هه‌تا چاکی بکه‌ینه‌وه! »

لاو باب‌ی توانایی، بیر‌ی له‌ دو‌ژمنا‌یه‌تی و دل‌ی‌شاوی‌ی و قسه‌ی زانا‌یان نه‌کرده‌وه « هه‌ر‌که‌س ئازار به‌ دل‌ی بگه‌یه‌نی، ئە‌گەر به‌ داوای دا سه‌د را‌حه‌تی پی‌بگه‌یه‌نی، له‌ سزای ئە‌و یه‌ک ئازاره‌ له‌ ئامان دا ناب‌ی چون‌که‌ تیر له‌ برین د‌ی‌ته‌وه‌ د‌ه‌ر و ئازار ده‌ دل‌ دا ده‌م‌ین‌ی‌ته‌وه‌. » په‌تی که‌شتی له‌ پی‌ به‌ست و وه‌ سه‌ر ئە‌ستوون که‌وت.
که‌شتیوان په‌تی پس‌اند و که‌شتی ئازۆت.
به‌سته‌زمانه‌ هه‌یران ماوه‌.

دوو رو‌ژ به‌ لا و مه‌ینه‌تی چ‌ی‌ژت و تووش‌ی سه‌خت‌ی ها‌ت. سی‌هه‌م رو‌ژ خه‌و دای‌گرت و ده‌ ئاو که‌وت.

دواى شهو و روژيک کهوته بهستين و له ژيان نيوهگيانکي مابوو. دهستی به خواردنی که لای درخت و بنی گژوگیا کرد هه تا هیژیکي هاتهوه بهر. ری بیابانی گرت بهر و ئه وهند رویشته هه تا تینوو و بیتاقهت کهیشته سهر چالاوئیک که تاقمیک له دهوری کو ببونهوه و شهربهیهک ئاویان به پوولیک دهخواردوه. لای پوولئ نهبوو، داواى کرد و خوئ فقییر کرد. رحمیان پینه کرد. ویستی به زور بیستینئ، شالوویان بو برد و تیتیانهلدا و بریندار بوو.

به ناچار وه شوین کاروانیک کهوت و رویشته. شهو کهیشته شوینیک که مهترسی ریگریان هه بوو. بینى که کاروانیهکان له رزیان تیکهوتوه و دلیان به مهرگ ئه سپاردوه. کوتی « مهترسن که یهک منم و به تنها پهنا پیاو دهخه م و لاههکانی دیکهش دهست دهکه نهوه! » که ئه مهی کوت کاروانیهکان به خو هه لکیشانی دلگهش بوون و له هاوده می دلخوش، به زهواد و ئاو دهستیان گرت.

لاو ئاگری که دهی بلئسهی دها و تاقهتی برابوو. چهند پاروویهکی به ئیشتیا خوارد و چهند قومی ئاو به سهر داکرد هه تا دیوی دهروونی ئارامی گرت و خهوت.

پیرهمیژدیکی دونیادیده له م نیوه دا کوتی « دۆستان! من لهو ریژانهی نیوه پتر دهترسیم هه تا ریگرهکان. ههروهکی دهگیرنهوه: عه ره بیک چهند درهمی پاشه کهوت کردبوو. شهو له ترسی جهرده له مال خهوی لینه ده کهوت. یهک له دۆستانی هینا لای خوئ هه تا سامی ته نیایی به دیداری ئه م بشکی. چهند شهوئیک هاو ده م بوون هه تا په ی به رازی درمهکان برد. بردی و خواردی و سهفه ری کرد. به یانی عه ره بیان دیت گریان و رووت. کوتیان « حال چیه، مه کهر دز درمهکانی بردی؟ » کوتی « ناوه لآ ریژان بردی! » چوو زانن که ئه مهش له ریگران نه بی که به دانسته

ناردبیانه ته نیو ئیمه ههتا کاتی دیاریکراو خه بهریان بکا؟ وا به مه سله حهت دهزانم که به خه وتووایی جیی بهیّلین و برۆین! »

لاوهکان ته گبیری پیریان به دلّ بوو و ترسیان له لاو رینیشته، بارگیان پتچاوه و لاویان خه وتوو جی هیشت.

ههتاو له شانی دابوو که وه ئاگا هاته وه، سه ری هه لّینا و بینی کاروان رویشته وه. به سته زمانه گه لّیک گه را و ری ده جیگه یه که نه کهوت. تینوو و بی ئه نوا رووی له خاک نا و دلّی له فهوتان و دهیکوت:

« کئی هه یه بدوینی منی بیتچاره / ئاواره دهزانی حالی ئاواره »

فه قیره له و قسانه دابوو، کورپه شایه که که بۆ راو له له شکر دوور کهوت بۆ وه له بان سه ری وه ستابوو، بیستی و سهیری سه ر و سیمای ده کرد. رهنگی رواله تی پاک و رهنگی حاله تی خه راپ. پرسی « خه لکی کوئی و چۆن ریت کهوتۆته ئیره؟ »

هه ندی که کاره سات که به سه ری هاتبوو بۆی گپراوه.

مه له کزاده به زهی به حالی شری داهات، خه لات و نیعمه تی دایه و باوهر پتکاراو یکی ده گه لّ نارد بۆ شارمه کی خۆی.

باوک له دیتنه وهی شادان بوو و شوکری سلّامه تی کرد. شه و ئه وهی که به سه ری هاتبوو: له حاله تی که شتی و زولمی که شتیوان و خه لکی گوند له سه ر چالّو و غه دری کاروانی بۆ باوک ده گپراوه.

باوک کوتی « کورم! کاتی رویشتن نه مکوت ده سبه تالّ دهستی دلّیری به ستراوه و په نجه ی شیریی شکاو؟ »

کور کوتی « بابا! ههتا رهنج نه بهی، گهنج نابهی و ههتا گیان له خه تهر نه خه ی، زه فه ره به دوژمن نابهی و ههتا ده نک نه پرژینی، خه رمان هه لّناگری، نابینی بهم ره نجه که مه چه نده راحه تیم ده ست خست و به جزو یه که که چیرتم چه ندهم هه نگوین کۆ کرده وه؟

غه‌وواس بفرکێ له زاری نه‌هه‌نگ

مرواری ناگا هه‌روا به‌ جه‌فه‌نگ

به‌رداشی ژیرین جووله‌ی نیه، ناچار هه‌لگری باری گرانه. »

باوک کوتی « کورم! ئه‌مجاره‌ فه‌له‌ک یارمه‌تی دای و به‌خت رووی
لینای که خاوه‌ن ده‌وله‌تیک گه‌یشت و پیتی به‌خشی و تیشکانی قه‌ره‌بوو
کردی و وه‌ها هه‌لکه‌وتیک ناده‌ و له‌ سه‌ر نادر حوکم نادری؛ ئامان به‌و
ته‌ماحه‌ جاریکی دیکه‌ ته‌ماحکار نه‌بی.

راوچی هه‌میشه‌ ئاسک راو ناکا

هه‌ربینا دیتت پلینگ راوی نا

« وه‌ها که پادشایه‌کی پارس، نه‌قیمیک گرانمایی ده‌ قامک دابوو.
جاریک بو‌ سه‌یران ده‌گه‌ل چه‌ند له‌ نزیکانی چوونه‌ موسه‌للای شیراز.
فه‌رمووی هه‌تا ئه‌نگوستیله‌ له‌ سه‌ر گومبه‌ز داکن، تیری هه‌رکه‌س له
ئالفه‌ی ئه‌نگوستیله‌ تپه‌ری، نه‌قیم هی ئه‌و ده‌بی. به‌ هه‌لکه‌وت چوارسه‌د
تیراوێژ که له‌ خزمه‌تی دابوون، گشتی خه‌تایان کرد مه‌گه‌ر مندالیک له
سه‌ربانی میوانخانه‌یه‌ک که بو‌ یاری تیری بو‌ هه‌ر لایه‌ک ده‌هاویشته‌، بای
سه‌با تیره‌که‌ی له‌ ئالفه‌ی ئه‌نگوستیله‌ تپه‌راند و خه‌لات و به‌راتی پیدرا و
نه‌قیم پتیه‌خسرا.

« کور تیر و که‌وانی سووتاند.

« کوتیان « بو‌ وات کرد؟ »

« کوتی « هه‌تا هونه‌ری یه‌که‌م ئه‌به‌د بمینی! »

له‌ ده‌رویشیکم بیسته‌وه‌ که: له‌ ئه‌شکه‌وتیک په‌نای گرتبوو و ده‌رگای له
سه‌ر ئه‌هلی دنیا به‌ستبوو و ملووک و مالداری له‌به‌ر چاوی هیممه‌تی ئه‌و

شکۆ و شهوکه تیان نه مابوو.

یهک له ملووکێ ئهوه مهلبهنده ئیشاره ی دا که چاوه‌پوانی له که‌ره‌می
پیاوانه وه‌هایه که نه‌کمان ده‌گه‌ڵ بکا.

شیخ ره‌زای دا به‌ حوکمی ئه‌وه که قه‌بوولی ده‌عوته سوننه‌ته.
روژی دوا‌یی مه‌له‌ک بو دوا‌ی لی‌بورده له زه‌حمه‌ت کیشانی چوو.
ده‌رویش له به‌ری هه‌ستا و باوه‌شی پیداه‌گرت و لوتفی پیکرد و په‌س‌نی
کرد.

که رویشته یه‌ک له ئه‌سحاب له شیخی پرسى « ئه‌وه‌نده ری‌زه‌ی که
ئه‌م‌روۆ تۆ له پادشاه‌ گرت، به‌ پێچه‌وانه‌ی عاده‌ت بوو و قه‌ت نه‌مینیوه؟ »
کو‌تی « نه‌تبیس‌توه که ده‌لێن: له سه‌ر سه‌فه‌ی هه‌رکه‌س دانیشه‌تی، له
سه‌رت واجبه له به‌ری هه‌سته‌ی؟ »

بەشى چۈرەم

سەبارەت بە فايدەسى خامۆشى

به دۆستێکم کوت « هۆی قسه نهکردنم له بهر ئهوهیه که گه لێک جار
قسه ی باش و خراپ به سهر زمان دا دین و دیده ی دوژمن جگه له
خراپه ی نابینی! »
کوتی « دوژمن وا باشته که چاکه ی نه بینی. »

تیشکی زێڕینی سه رینچاوه ی خۆر
ناحه زه گه لێک له لای مشکی کۆر

بازرگانێک هه زار دیناری زه ره ر وێکه وت. به کورپی کوت « نابێ ئهم
قسه یه لای کهس باس بکه ی. »
کوتی « بابه! فه رمانی تۆیه و نایلیم، به لام دهمه وێ فایده کهم
لێده رخی که: مه سه له هه تی شاردنه وه ی چیه؟ »
کوتی « هه تا به ده ختی نه بێته دوو. یه ک نو قسانی ده سمایه و مال،
ئه ویتەر پێخۆش بوونی هاوسا و جیرانمال. »

لاوێکی زانا، خاوه ن گه لێک هونه ر و خۆپاریز له خده ی ناتهرز، که له
کۆری زانا یان داده نیشت، دهمی ده به ست.
جاریک باوکی کوتی « کورم! تۆش له وه ی که ده یزانی، بیلێ! »

کوئی « دھترسم پرسیار بکھن لہوہی کہ نایزانم و شہرمہزار بم! »

زانایہ کی مہزن دہگہل بیدینیک تووشی بہس ہاتن و بہ بہ لگہ
پینہ و ہستا؛ بہزی و گہراوہ.

کہسیک پییکوت « تو بہو ہموو فہزل و ئدہبہ، بہ لگہت بو بیدینیک
نہ بوو؟ »

کوئی « زانستی من قورئان و حدیس و قسہی مہشاخہ و ئو پروای
بہمانہ نیہ و نایبسی؛ من بیستنی کفری ئوم بو چیہ؟ »

جالینوس گہوجیکی بینی پیسیری زانایہ کی گرتوہ و سووکایہ تی
پیدہکا.

کوئی « ئگہر ئوہ زانا با، کاری دہگہل نہ زانان نہ دہگہیشہ
ئیرہکانہ. »

جوینی دا زمان پیسیک بہ پیاویک
کوئی راوستہ گویم لیبگرہ تاوینک
خراتر لہو قسانہم وا دلئی تو
کہ عہبی من ئو نازانی وک خو

سہجانی وائل - یان لہ فہساحہت بہ بیہاوتا داناوہ، بہ حوکی ئوہ
کہ ئگہر سالتیک قسہی کردبا، لہ فزیک دووپات نہ دہکردوہ و ئگہریش
پیش ہاتبا بہ شیوہیہ کی دیکہ دہریدہبری.

قسە ھەرچەندی خوۆش و شیرین بێ
ئەگەر بەجی و پوخت و بەتەین بێ
پتر لە جارتیک مەیلێ بە ھەرکەس
وەک ھەلوا جارتیک دەبخۆن ئیدی بەس

لە زانایەکم بیست کە دەیکوت « قەت کەس نەزانیی خوۆی دەنابری
مەگەر کاتیک کە کەسیکی دیکە لە قسە دایە، ئەو خوۆ تێھەڵدەکوێ و
دەست دەکا بە قسە. »

چەندکەس لە بەندەکانی مەحموود لە **حەسەنی مەیمەندی** - یان پرسى
« سولتان ئەمرۆ چی پێکوتی لە فلان مەسلەحەت دا؟ »
کوێ « پێموايە ئێوەش دەیزانن! »
کوێیان « ئەوەی بە تۆی دەلێ، بە وەکی ئێمەى رەوا نابینێ! »
کوێ « بە حوکمی ئەوە کە دەزانێ نایگێرمەو، کەوايە بۆ دەپرسن؟ »

لە کرپینی مالتیک دوودل بووم. جوولەکەیک کوێ « من لە کوێخاکانی
ئەو گەرەکم. باسی ئەو ماله لە من پرسە کە: هیچ عەیبی نیە! »
کوتم « جگە لەوەی کە تۆ دراوسێی منی! »

شاعیریک چوو لای سەرۆکی دزان و شیعیریکی پێھەڵکوێ.
فەرمووی ھەتا جلی لە بەر داکنن و لە دێ دەری بکەن.

بهسته زمان رووت به سه رما دا ده پویشته که سه گ راویان نا . ویستی
دهست بداته بهرد و بهری سه گانی پیبگری، که زهوی بهستبووی.
داماو کوتی « نه وه چ خه لکیکی بیژوون، بهردیان بهستوه و سه گیان
بهرداوه. »

سه روک له ده لاقه وه بینی و بیستی و پیکه نی.
کوتی « نهی زانا شتیکم لی داوا بکه! »
کوتی « جلی خوم دهو پته وه نه گهر خه لاتم بکهی! »
هیواداره مروژ به خیری کهس و کار
هیوام به خیری تو نیه مه مده نازار

سالاری دزان به زهیی پیداهات و جلی بو ناردوه و که ولکیکی له
سه ر دانا و چند دره میکیش.

نه ستیره ژمیریک هاته وه مال پایوکی بیانی ده گهل ژنه کهی تیکه لاو
بینی.

جوین و قسه ی پیسی پیدا و هات و هه را هه ستا.
خاوه ندلیک که به وهی ده زانی کوتی « تو چووزانی له ناسمان چ
قه و ماوه / که نازانی کیت ده نیو مال خزاوه »

خه تی بیکی ده نگناخوش خوی پی ده نگخوش بوو و له خووه دهنگی
هه لدینا . ده کتوت قهری قه لی ده قورگ دایه یا ئایه ی ان انکر الاصوات،
شایه نی نه وه.

خه لکی گوند له بهر پله یه که که هه بیوو، رهنجیان ده کیشا و نه زیهت

کردنیان به مه‌سله‌حه‌ت نه‌ده‌زانی. هه‌تا، خه‌تیب‌یکی نه‌و ناوچه‌یه که
دوژمنایه‌تیه‌کی شاراو‌ه‌یان هه‌بوو، جار‌یک بۆ سه‌ردانی هات‌بوو کوتی
«خه‌ون‌یکم پتوه دیوی، خیر بی!»

کوتی «چت دیوه؟»

کوتی «وه‌هام دیت ده‌نگیکی خوشت هه‌بوو و خه‌لک له‌ قسه‌ت
راحه‌ت.»

خه‌تیب هه‌ندیکی بیر لی‌کرده‌وه و کوتی «مه‌باره‌ک خه‌ون‌یکت دیوه، که
منت له‌ عه‌یبی خو ئاگادار کرد. ده‌رکه‌وت که ده‌نگیکی ناخوشم هه‌یه و
خه‌لک له‌ هاواری به‌رزی من له‌ رهنج دان. تۆبه‌م کرد له‌مه‌ به‌دوا خوتبه‌ی
نه‌لیم مه‌گه‌ر به‌ ده‌نگی نرم.»

که‌سه‌یک له‌ مزگه‌وتی سنجار بانگی دهدا به‌ ده‌نگیک که گوید‌یران لی‌ی
بیزار بوون. خاو‌هن مزگه‌وت میر‌یکی عادلی دلپاک بوو، نه‌یده‌خواست دلی
بیش‌ینن. کوتی «ئهی جوام‌یر! نه‌و مزگه‌وته بانگ‌ده‌ری کۆنی هه‌یه،
هه‌رکام پینج دینارم بۆ بریونه‌وه. تۆ ده‌ دینارت ده‌ده‌می هه‌تا بجیه
جی‌گه‌یه‌کی دیکه.»

له‌ سه‌ر نه‌م قسه‌یه ری‌ککه‌وتن و رو‌یشت. دوا‌ی ماوه‌یه‌ک له‌ گوزه‌ری‌ک
تووشی میر هات و کوتی «ئهی میر! له‌ کیست چووم به‌ ده‌ دینار له‌و
شوینه‌ت ده‌ر کردم. له‌م شوینه‌ی ئیستم بیست دینارم ده‌ده‌نی هه‌تا بجمه
جی‌گه‌یه‌کی دیکه و ناچم!»

میر له‌ پتکه‌نیان دلی له‌خۆ بۆوه و کوتی «ئامان! وه‌ریمه‌گره هه‌تا به
په‌نجای رازی نه‌بن!»

ده‌نگناخو‌ش‌یک به‌ ده‌نگی به‌رز قورئانی ده‌خوینده‌وه. خاو‌ه‌ند‌لی‌ک به‌

لای دا تێپه‌ری.

کو‌تی « مووچه‌ی تۆ چه‌نده؟ »

کو‌تی « هیچ! »

کو‌تی « که‌وایه‌ بۆ هێنده زه‌حمه‌تی خۆت ده‌ده‌ی؟ »

کو‌تی « بۆ خاتری خودا ده‌یخوینم! »

کو‌تی « بۆ خاتری خودا مه‌یخوینه!

گه‌ر تۆ قورئان ئاوا بخوینی ده‌بری بره‌وی موسڵمانی »

به‌شی پینجه‌م

سه‌باره‌ت به‌ئەشق و جه‌وانی

له حهسهنى مهيمهنديان پرسى « سولتان مەحموود چەندىن بەندهى
خاوەن جەمالى ههيه كه ههركام شازى جەهانن. چۆنه مهيل و مەحەببەتى
بۆ ههچكاميان نيه ئەوەند دهگهڵ ئەياز كه جوانييهكى وههاى نيه؟ »
كوتهى « ههرحى بهر دل بكهوى، له بهر چاو جوان دهنويتهى! »

دهگيرنهوه:

خواجەيهك بەندهيهكى بېهاوتاي جوانى ههبوو و به پێى دۆستايهتى و
دينداريى نهزهرى پێههبوو.
به يهكێك له دۆستانى كوت « حەيف ئەو بەندهيه، برىا بهو جوانى و
شه مايهلى كه ههيهتى زماندریژی و بى ئەدهبى نهکردبا! »
كوتهى « براله! مادام له خۆشهويستى دهویتی، چاوهروانى خزمهت
نهبى. چونكه كاتيك ئاشق و مەعشوقايهتى بێته مهيدانى، مالک و
مهملووک نامێنى.

پارسايهكم بينى به مەحەببەتى كهسيك گرفتار، نه تاچهتى سهبر و نه

توانایی گوشتار. ئەوەند که سەرکۆنەهی کرا و سزای درا، تهرکی گیرۆدەیی
نەدەکرد.

جاریک لۆمەم کرد و کوتم « ئەقلی ئەفەست چی لیّهات که نهفسی
خەسیست زال بوو؟ »

ماوهیهک چوو نۆو فکەرەو و کوتی
« سولتانی ئەشق له هەرکۆی دەرکەوت
هێزی بەزبوی تەقوا کز دەرکەوت
پاکداوین و پاک چۆن بژی کەسێک
سەرتاپای چەپەڵ دە لیتە و قور کەوت »

له بیرمه زوو، من و دۆستییک وەک دوو ناوکی چوالەهی نۆو چەقالەیهک
هاودەم بووین. لەپەر غەیبەتیک رووی دا. دواى ماوهیهک که گەراوه، توورە
بوو که « لەم ماوهیه دا قاسیدیکت نەنارد؟ »
کوتم « حەیفم هات دیدەهی قاسید بە جەمالی رووی تۆ روون بۆ و من
مەحرووم! »

کەسێک، بە دۆستیکی که دەمێک بوو نەیدیتبوو کوتی « له کوێی که
موشتاق بووین؟ »
کوتی « موشتاق بوون باشتەر له مەلولی! »

له زانایهکیان پرسى « کەسێک دەگەڵ مانگاسایەک له خەلۆه دا و

دەرگاگان داخراو و رهقییان خهوتوو و نهفس داخواز و شههوهت زال، تۆ
بلیی به قهوهتی پارێزگاریی به سلامهت دهرچی؟»
کوئی «ئهگهر له دهست مانگاسایان به سلامهت دهرچی، له دهست
به دگۆیان دهرناچی.»

دهکری وه شوپن کاری خوکهوتن
ناکری زمانی خه لک بهستن

کهسیک ژنی خاوهنجه مالی مرد و خهسووی خهرفاوی له بهر مارهیی له
مال نیشهجی ماوه.
پیاو له ئاودهنگیی به گیان رهنجاو و له هاوهدهمیی ناچار، ههتا
دهستهیهک ناسیاو بۆ سهردانی هاتن.
یهکیان کوئی «چۆنی له فیراقی یاری ئازیز؟»
کوئی «نه دیتنی خیزان هینده له بهر سهخت نیه، که دیتنی خهسووم!»

سالیك مهحه ممه دی خاره زمشا، دهگه ل خهتا بۆ مهسهلههتیک
سولخی کرد.
چوومه مزگهوتی کاشغهر. کوریکم بینی نهحویی، بهژن زراو و گهلیک
جوان.
پیشهکی نهحوی زهههخشهیری به دهستهوه بوو و دهیخویندهوه: ضرب
زید عمروا و کان المتعدی عمروا (زهید له عومرووی دا و عومرو تهعهدای
لیکراوه و مهزلووم بوو!)

کوتم « لاوؤ! خارەزم و خەتا ئاشت بوونەو و زەید و عومرو هەروا
شەریانە .

پێکەنی و لە زێدەکەیی پرسیم .

کوتم « خاکی شیراز! »

کوئی « لە قسەکانی سەعدیی چت پێیه؟ »

کوتم

« دلت کە مەیلی بە نەحو کرد

رەنگی سەبری لە دل مەحو کرد

دلی بیچارەم نیچیر و سەید

من خەریکی تۆ، تۆش عومرو و زەید »

بەیانێ کە تەمای روشتنمان گرت، پێیانکوتبوو کە « فلانی

سەعدییە! »

بە هەلینگ دان هات، کەرەمی نواند و مەخابنی خوارد کە ئەم ماوێه

بوچ نەتکوت کە « منم! » هەتا بە شوکرانەیی پێوقەدەمی گەرەپیاوان،

خزمەتیکم نواندبا؟ »

کوتم « هەتا تۆ هەبی لە من دەنگیک نایە کە منم! »

کوئی « چ دەبی گەر ماوێه ک لەم مەلەبەندە بحەسییەو هەتا لە

خزمەتتان فایده وەرگرین؟ »

کوتم « ناتوانم، بە حوکمی ئەم حەکایەتە: گەرەیهکم دیت لە کۆسار .

قەناعەتی کردبوو بە غار . کوتم « بۆ دەرناکەوی لە شار . بۆ رابواردن

جاروبار؟ » کوئی « لەوێ پەریرووی لووس گەلیکن، زەوی کە خزی فیل

دەخلیسکی » ئەوهم کوت و سەر و رووی یەکترمان رامووسی و

مالاواایمان کرد . »

خه رقه پۆشیک له کاروانی حیجاز دهگهڵ ئیمه بوو. میریکی عه ره ب
سه دیناری پێبه خشی ههتا بیکاته قوربانی.
ریگرانی خه فاجه له کاروانیان دا و پاکیان برد.
بازرگانهکان دهستیان به گریان و پارانهوه کرد و هاواری بی فایده.
مهگهر ئه و دهرویشه ساڵحه که له سه ر حال ی خو ی بوو و گوړانیکی به
سه ر دانهات.

کوتم « دياره هی تۆیان نهبردوه؟ »

کو تی « با! به لām من دلām پێوهی نهبوو که له جیایی دا دل بریندار بم! »
کوتم « ئه وهی که کو ت شیاوی حال ی منه، تافی لاوه تی دهگهڵ
جهوانیک بهینم هه بوو، دۆستایه تییه کی وا که قوبله ی چاو م جه مالی ئه و
بوو و سوود و دهسمایه ی عومرم ویسالی ئه و. نه کاو پێی وجوودی له
قوړی ئه جه ل رۆچوو. دووکه لی جیایی له مالباتی هه ستا. گه لیك رۆژ
دهچوومه سه ر خا که که ی و بۆ وینه له فه راقی دا کوتم:

بریا ئه و رۆژه ی درکی ئه جه ل له قاچت چه قی

دهستی فه له ک تیغی غه داری دا با له سه رم

هه تا چاو م نهیدی با ئه م رۆژه جه هان بی تو

ئه وه منم له سه ر گوړی تو خاک وه سه رکه رم

دوای جیایی ئه و ته مام گرت و به لاینم دا که ماباقی ژیان فه رشی
هه وهس بپێچمه وه و هاوده میی کهس نه که م. «

بۆ میریکی عه ره ب، هه دیسی مه جنوونی له یلا و حال شیوانی ئه ویان

گێڕاوه که سه‌ره‌پای ژیری و زانایی سه‌ری له بیابان ناوه و ئه‌قلی ده که‌له‌ی دا نه‌ماوه.

فه‌رمووی هه‌تا حازری بکه‌ن و ده‌ستی به‌ لۆمه‌ی کرد که « له شه‌ره‌فی نه‌فسی ئینسان دا چ که‌موکووریه‌کت دیت که خووی درنده‌کانت گرتوه و ته‌رکی ئاموشۆی خه‌لکت کردوه؟ »

کو‌تی « بریا لۆمه‌که‌ر جاریکی دیتبا، هه‌تا له‌ عوزرم تیگه‌یبا - هه‌تا هه‌قیقه‌تی مانا، گه‌واه‌ با له‌ رواله‌تی داوا! »

میر مه‌یلی مو‌تالا کردنی جه‌مالی له‌یلی به‌ دل داها‌ت - که‌ چ رو‌خساریکه‌ هۆی هه‌لایساندنێ چه‌ندین فیتنه‌.

فه‌رمووی ته‌له‌بی بکه‌ن.

به‌ هۆزه‌کانی عه‌ره‌ب دا گه‌ران. هینایان. لای میر له‌ حه‌ساری سه‌را رایان گرت.

میر سه‌یری شکل و شه‌مایلی کرد. که‌سیکی دیت ره‌شتاله‌، باریکه‌له‌. سووک ها‌ته به‌رچاوی. به‌ حوکمی ئه‌وه‌که‌ که‌مترین خزمه‌تکاری حه‌رمه‌که‌ی به‌ جه‌مال له‌و پێشتر بوو و له‌و رازاوه‌تر.

مه‌جنوون تیژ تیگه‌یشت. کو‌تی « له‌ ده‌لاقه‌ی چاوی مه‌جنوونه‌وه‌ ده‌بی سه‌یری جه‌مالی له‌یلا بکه‌ی هه‌تا تیشکی رازی ئه‌وت لێده‌رکه‌وێ. »

بهشی شه‌شهم

سه‌بارت به زه‌عف و پیری

دهگه‌ل تاقميک زانا له مزگه‌وتی جاميعی ديمشق به‌حسمان ده‌کرد که
لاويک وه ژوور که‌وت و کوتی « که‌س هه‌یه فارسی بزانی؟ »
زۆربه‌يان ئيشاپه‌يان به من دا .

کوتم « خیره؟ »

کوتی « پيريکی سه‌دوپه‌نجا ساڵه له گيانه‌لā دايه و به زمانی فارسی
قسه‌يه‌ک ده‌کا و ئيمه تييناگه‌ين . ئه‌گه‌ر به که‌رهم زه‌حمه‌ت بکيشن
حه‌قه‌دستت ده‌ده‌يني چۆنکه وه‌سيه‌ت ده‌کا . »

که گه‌يشتمه سه‌ری ده‌يکوت:

« که‌تم به دلی خۆم پشوويه‌ک بده‌م

مخابن گيرا به‌ری هه‌ناسه

جه‌خار له خوانی رازاوه‌ی ته‌مه‌ن

دوو پارووم با‌دا کوتيان به‌سه »

مانای ئه‌و قسه‌م به عه‌ره‌بی به‌وان ده‌کوت و سوپما سه‌ريان له ته‌مه‌نی
دریژ و تاسه‌ی ژيان .

کوتم « چۆنی له‌م حاله‌ته‌ دا؟ »

کوتی « چ بلایم؟ »

نه‌تدیوه چ ئيشيک ده‌گاته که‌س

له زاری ده‌رده‌کيشن يه‌ک ددان

قیاس بکه چ حالیکه نه ودهم
رووحی شیرینت دهرده چی له گیان «

کوتم « بیرى مهرگ له خه یال دهرکه و گومان به سهر تهبعهت دا زال
مهکه، که فهیله سووفانی یوونان کوتوویانه: مه زاج ههرچهند راستیش بی،
هوی مان نیه و مهره ز ههرچهند سامناک بی هوی فهوتانن نیه! نه گهر
دهفه رمووی ته بیبیک بانگ بکه مهتا چارهت بکا؟ »

چاوی کرده و پیکه نی و کوتی
« ته بیبی زیرهک چه پله ی لیده دا
ده بینى حهریف خه رفاو له جی دا
نه رباب خه ریکی نه قشی هه یوانه
بنچینه ی مالى دهرهست ویرانه
پیر دهنالینى ئاویلکه ی ددها
پیـــــرترن رونی له پاچه ی ددها
مه زاج که تیکچوو، بهرگری ناکا
نه نوشته ی مهلا، نه دوعا و دوا »

پیره میتردیک دهیگیراوه که: کچیکم خواست.

بهردووم به گول رازنده وه و ته نیا له خه لوه دا، دهگه لی دانیشم و دل و
دیدم پیسپارد و شهوی دریز نه دهخه وتم و نوکته و نه زیله م بۆ دهگیراوه
ههتا خووم پیبگری و نه سله میته وه، بۆ وینه پیمده کوت: بهختی بلندت یار
بوو و چاوی بهختت بیدار که تووشی پیریکی وهک من بووی پر، پوخته،
دونیا دیده، له سه ره خو، سارد و گهرم چیشتوو، چاک و خراب دیتوو که
ههقی قسه ده زانی و شهرتی پهیمان به جی دینی، دلوا و میهره بان،
خوش تهبع و شیرن زمان، تووشی لاویک نه بووی سه سه ریی، بیربلاو،

که‌لله‌ره‌ق، وازوازیی که هه‌رده‌م رینگایه‌ک بگرێ و هه‌رسات رایه‌ک بگۆرێ و هه‌رشه‌و له شوینتیک رابویرێ و هه‌رپرۆژ یاریک بگرێ، به پێچه‌وانه‌ی پیران که به ئەقل و ئەده‌ب ده‌ژین نه به شیوه‌ی جه‌هلی جه‌وانیی.

کو‌تی: ماوه‌یه‌ک به‌م شیوه‌یه‌ قسه‌م کرد و پیم‌وابوو که دلی که‌وته ده‌ستم و بووه به نیچیرم. له‌په‌ر هه‌ناسه‌یه‌کی ساردی له ناخه‌وه هه‌لکیشا و کو‌تی « ئەوه‌نده قسه‌ی که کردت ده ته‌رازووی ئەقلی من دا هاوسه‌نگ نیه ده‌گه‌ل ئەو قسه‌ی که له دایه‌که‌نم بیست که ده‌یکوت: ژنی جحیل وه برکی بکه‌وێ تیرێ، باشته‌ره له پیرێ. »

به‌گشتی ئیمکانی سازان نه‌بوو و گه‌یشته دابران. که عۆده‌ی ته‌واو بوو، له کورپکیان ماره کرد تیژ و نیوچاوانتال و ده‌سته‌تال. زولم و زۆری لیده‌کرا و سه‌ختی و کویره‌وه‌ری ده‌چێژت و هه‌روا شوکری نیعمه‌تی هه‌قی ده‌بژارد که « ئەله‌ملای له‌و عه‌زابه سه‌خته خه‌له‌سیم و به‌م نیعمه‌ت و به‌خته گه‌ییم! »

میوانی پیریک بووم له دیاربه‌کر که سامانیکی زۆری هه‌بوو و کورپکی خۆش‌پروو.

شه‌ویک هه‌کایه‌تی کرد: من به عومری خۆم جگه له‌و منداڵه‌م نه‌بوه. داریکه له‌م ئاقاره زیاره‌تگایه. خه‌لک بۆ زیاره‌ت ده‌چنه وێ، گه‌لیک شه‌و له هه‌ق پاراومه‌وه هه‌تا ئەو منداڵه‌ی پێبه‌خشیم. بیستم که کوره‌که‌م به چیه به ئاوالانی ده‌کوت « چ ده‌بوو من زانیبام ئەو داره له کوێیه هه‌تا دوعام کردبا و باوکم مردبا؟ »

خواجه شادان که کورم ئاقل و ژیره، کور به ته‌وسه‌وه: باوکم خه‌رفاو و پیره.

روژیک به غرووری جه‌وانیی خیرا ریم بری و شه‌و له مله‌یه‌ک پیم شل

پیره مېرديک له دواي کاروان هات و کوتی « بۆ نوستووی که جیی
خه وتن نیه؟ »

کوتم « چۆن برۆم، که پپی رۆینم نیه! »
کوتی « ئەمەت نەبیسـتووه که خاوندلان کوتوویانه: رۆیشتن و
هەلترووشکان باشتـره له هەلاتن و پسان؟ »
ئەي تاسەباري مەنزل رامەکه
پەندی من دەکار بێنه و پەلهي مەکه
ئەسپی بدهو مەودایەک هەلینگ دەدا
وشتـر سەبر دەروا و پەیتاپەیتا

لاوچاکیکی چوست، خوینشیرین، زمانشیرین له کۆری عەیشی ئیمه
دابوو که هیچ غەمیکي به دل دانەدهات و بزە له سەر لیوی بز نەدهبوو.
وا قەوما دەمیک یەکترمان نەدیت. دوايي که دیتـمەوه، ژنی خواستبوو
و مندالی خستبوو، نەمامی شادیی هەلپەرتا و گولی هەوهسی ژاکا!
پرسیم « چۆنی و ئەمە چ حاله؟ »
کوتی « لەوهتی منداڵم بوه منداڵه تییم نەکردوه! »

کاتیک به جههلی جهواني به سەر دایکم دا گوراندیم. دایشاو له
سووچیک دانیشـت و به گریانـهوه دهیکوت « مەگەر منداڵیت له یاد بردوه
وا زمانت درێژ کردوه؟ »

دایکێکم بینی له کوری خوری
مەروانه ئیستات که شیرەکوری

گەر له بیرت با چووک و ساوا بووی
فه قیر و زهلیل له باوه شما بووی
هه لته دینا دهنگت له سهه من
که تو وهک شیر و نه من پیره زن

دهوله مه ندیکی له چهر کوریکی نه خووشی هه بوو. پیاوچاکان پیدانکوت
«مه سه له هت نه وهیه که بۆ خاتری نه و قورئانی خه تم بکهی یا قوربانی
بکهی.»

تاوێک بیرى کردوه و کوتی «په رتووکی په رپووت باشته له میگه لی
دوور!»

خاوه ندلیک بیستی و کوتی «خه تمه کهی له بهر نه مه هه لبارد که قورئان
له سه ری زمانه و زیر له بنی گیانه!»

به پیره مه ریدیکیان کوت «چما زن ناخوازی؟»

کوتی «دهگه ل پیریتژانم عهیش نه!»

کوتیان «که نهج بخوازه که که نهج ههیه!»

کوتی «من که پیرم دهگه ل پیریتژن هه لئاکه م، نه و که که نهج بی دهگه ل

منی پیر چلون دوستایه تی دهگونجی؟»

زیر نا زوری گهر که بووک

گیزه ری ته ر نهک تووری بووک

بهشی حه و ته م

سه باره ت به تهئسیرس ته ربیه ت

وه‌زیریک کوریک‌کی گه‌وجی هه‌بوو، ناردیه لای زانیه‌ک که «ئه‌وهم بۆ ته‌ربیه‌ت بکه، به‌شکه‌م ئاقل بۆ!»

ماوه‌یه‌ک ته‌علیمی دا و که‌لکی نه‌بوو.

که‌سه‌یک‌کی نارده لای باوکی که «ئه‌مه ئاقل نابۆ و منی شتت کرد.»

کہری عیسا بیہ نہ مکہ کش گہر
بگہر یتہ و ہش ہہ مان کہرہ ہہر

زانایک کورپه‌کانی نه‌سیحەت دەکرد که « گیانه‌کانی بابەئ! هونەر
فێر بن که مەلک و دەولەتی دنیا بۆ بە‌قائابن و زێڕ و زێو له‌ سه‌فه‌ر دا
خه‌ته‌رن. یا دز تیگرایی ده‌با یا خواجه به‌ره‌به‌ره ده‌یخوا. به‌لام هونەر
کانیایوی پر له‌ ئاوه و ده‌ولەتی هه‌رماو. ئە‌گه‌ر هونەر‌مه‌ند له‌ ده‌ولەت
بکه‌وێ، نه‌ غه‌مه که هونەر له‌ نه‌فسی خوێ دا ده‌ولەته. روو له‌ هه‌رکوێ
بکا، قه‌دری ده‌گرن و وه‌ سه‌ری ده‌خه‌ن، بێ‌هونەر به‌رماوی ده‌ده‌ن و
نه‌که‌ته‌نی ده‌بنی. »

یہ کہ لہ زانایان، تہ علیمی مہ لہ کزادہ یہ کی دہدا و بیئ نہدیش لییدہدا و

زەجری زۆری پێدهدا .

جارێک کۆر له زەختی زۆر سکاڵای برده لای باوک و جلی له لهشی زامداری دادری .

باوک کزهی له جهرگ هات . به مامۆستای کوت « هیچ کۆره رهعیهتیک وهها ئهزیهت و ئازار نادهی که دهگهڵ کۆرهکهی من دهیکهی ، هۆیهکهی چیه؟ »

کوتی « هۆیهکهی ئهوهیه که : ههموو خهڵک به گشتی و پادشاکان به تاییبهتی ، دهبی قسهی ریکۆپیک بکهن و ههڵسوکهوتی دروست . له بهر ئهوه که ههرچی به زمانی ئهوان دابی زار به زار دهیگیژنهوه ، بهلام قسه و ئاکاری خهڵکی عهوام وهها وچهیهکی نیه ، کهوایه واجبه له سههر مامۆستای پادشازادهکان ، بۆ پاک بارهینانی ئهوان ههولێ پتر بدهن ههتا خهڵکی عهوام . »

پادشا بیرى جوانی فهقی و ولامی ریکی پهسهند کرد ، خهلات و بهراتی پێبهخشی و پله و پایهی بهرز کردهوه .

مامۆستای مهکتهبیکم بینی له ولاتی مهغریب مرچ و مۆن ، تووره و تۆسن ، زمانتال ، سهرسوآلکه ، ناباب ، که عهیشی موسلمانان به بینی نهدهما و خویندنی قورئانی دلی خهڵکی رهش دهکرد . کۆمهڵیک کۆری دلپاک و کیژی داوینپاک به دهست زوڵمی گرفتار ، نه دهوێرن پێکههه و نه دهبرن گوفتار ، جار لهپاتهی له رووی زیۆنی یهکیان رادهکیشا و جار قاچی بلوورینی یهکی دی ئهشکهنجه دهدا .

به کورتی : بیستم که تاقمیک زاتی چهپهلیان بۆ دهركهوت و لێیاندا و دهریانکرد و مهکتهبهکیان دا به پیاوچاکیکی بۆ ئازاری دل و دهروون پاک که قسهی به حوکمی پێویستی دهکرد و جوینیک که ببێته هۆی ئازاری کهس له زاری نهدههاته دهر .

مندالّه‌کان سامی مامۆستای پێشوویان له میشک چوو دهر و مامۆستای دووه‌میان فریشته‌خوو بینی و یه‌ک یه‌ک بوونه دیو. له‌به‌ر له‌سه‌ره‌خۆیی ئه‌و ده‌ستیان له زانست هه‌لگرت و پتر خه‌ریکی گه‌مه و یاریی ده‌بوون و له‌وحی نیوه‌نوو سراویان له سه‌ر و گوێلاکی یه‌کتر دا ده‌شکاند.

دوای دوو هه‌وتوو به‌و مزگه‌وته دا تێده‌په‌ریم. بینیم دلی مامۆستای پێشوویان خۆش کردۆته‌وه و هێناویانه‌ته‌وه.

به‌راستی تیکچووم و لاهه‌ولم کوت که « بۆچی ئیبله‌سیان کردۆته‌وه مامۆستای مه‌لایکه؟ »

پیره‌مێردێکی گه‌لێک گه‌ڕیده کوتی « پادشایه‌ک کوری نارد بۆ مه‌کته‌ب. له‌وحیکی زێوینی دایه که به‌ ئاوی زێڕ له سه‌ری نووسرا‌بوو: چه‌پۆکی مامۆستا باشته‌ر له چاکه‌ی باوک! »

پارسا‌زاده‌یه‌ک نێعمه‌تیکی بێ‌را‌ده‌ی له میراتی مامه‌کان پێگه‌یشت. فسق و فجووری ره‌ پێش گرت و ده‌سه‌لایی کرده‌ پێشه‌ وه‌ها که گونا‌هێک نه‌ما که نه‌یکاته‌وه و با‌ده‌یه‌ک نه‌ما که نه‌یخواته‌وه.

جاریک به‌ نه‌سیحه‌ت پێمکوت « کو‌رم! ده‌خ‌ل ئاوی خو‌ره و عه‌یش ئاشی له گه‌ڕ، یانی زۆر خه‌رج کردن هی که‌سی‌که ده‌خ‌لی فره‌ی هه‌بی. - ئه‌گه‌ر س‌ال‌ێک نه‌باری به‌فر و باران/ ویشک هه‌ل‌دین هه‌موو چۆم و ده‌راوان - وای به‌ به‌ر‌ژه‌وه‌ند ده‌زانم ئه‌قل و ئه‌ده‌ب بگری پێش و قومار و یاریی وه‌لاب‌نبی که کات‌یک فه‌ر‌عانه تێ‌په‌ری ته‌نگانه دادی و په‌ژیوان ده‌بیه‌وه! »

کور له‌به‌ر به‌زم و ره‌زم و خۆش و نۆش ئه‌م قسه‌ی نه‌گه‌رته گوئی و ره‌خنه‌ی لی‌گه‌رم و کوتی « ر‌احه‌تی ئیستا تال کردن، له ترسی مه‌ینه‌تی سه‌به‌ی، دژی رای زانا‌یانه. که‌وا‌یه چ غه‌م که له سه‌رووی کو‌ری پیا‌وه‌تی

دانیشتووم و باسی جوامیری و دستبلاویم زار به زار دهگه پئی؟ «
 دیتم نه سیحته وه خو ناگری و هه ناسه ی گهرمی من کار ناکاته
 ئاسنی ساردی، دستم له نه سیحته هه لگرت و قسه ی زانایانم ره چاو
 گرت که کوتوو یانه: ئهرکی خو ت به جی بیته ئه گهر قه بو لیان نه کرد
 گله بیت له سهر نیه! «

ههتا دوا ی ماوه یهک، ئه وه ی که له نه کبته به بیرم دا ده هات به چاو
 بینیم که: پینه ی له سهر پینه دهروو و سوآلی ده کرد پاروو پاروو.
 دلم به بیچاره یی سووتا و به پیاوه تیم نه زانی له وه ها حالیک، له شی
 دهرویش به سهر کونه دارووشاندن و خوئی به سهر دا پژاندن. به دلی خو م
 کوت « به هار بهردارن گه لای سهر داران/ رووت و نه دارن ناچار به
 زستان »

پادشایهک کوری دا دهست ئه دیب و کوتی « ئه مه کوری تو یه. وهک
 یهک له کورهکانی خو ت ته ربیه تی بکه! «
 ئه دیب خزمه تی نواند و قه بو لی کرد.
 چند سالیک هه ولی ده گه ل دا و نه گه شته هیچکوئی و کورهکانی
 ئه دیب به و په ری فزل و رهوانیژی گه یشتن.
 پادشا تییرا خوری و لئی تووره بوو که « په یمانت شکاند و به لئنت
 نه برده سهر! «
 کوتی « له خودای سهر زهوی شاراوه نه مینیتته وه که ته ربیه تی یه کسان
 و ته بعه کان جین. «

زیر و زیر و زبانه چه نه له نیو به رد دایه
 که چی ههر به رد یک لئی و ده دست نایه

له پیریکی ته ریفه تم بیست که به مریدیکی ده کوت « کورم! نه وند که
مروږ پټو هندی خاتری به رسقه وه هیه، نه گهر به رسقه دری هه با به پله
و پایه له مه لاییک تیده په پی.

عه ره بیکم بینی که به کوره که ی ده کوت « کورم! روژی قیامت
ده پرسنه وه له ناکارت، نه که له که سوکارت. یانی له تو ده پرسن عه مه لت
چی، نه که باوکت کټیه؟ »

له نووسراوه ی زانایان دا هاتوه که دوویشک دیاریکی دیاریکراوی نیه
وهک هه یوانه کانی دیکه، به لکه هه ناوی دایکی ده خوا و زگی ده دری و رتی
سه هرا ده گریته بهر، نه و تو یژانه ی که ده کونی دوویشک دا ده بیین له بهر
نه وه به.

جاریک نه و قسه یه م لای گه وره یه ک گیراوه. کوتی « دل م گه واهی له
سه ر راست بوونی نه و قسه یه دده و جگه له مه ناتوانی بی. به ساوایی
ده گهل دایک و باوکی خو یان وها مه عامله یه کیان کردوه، بو یه به گه وره یی
وها خوش به خت و خوشه ویستن! »

ژنه ده رویشیکی فه قیر دووگیان بوو. وهختی زانی نزیک بوو و نه و
ده رویشه قهت مندالی نه بوو بوو، کوتی « نه گهر خودای میری مه زن
کوریکم داتی جگه له م خه رقه یه که ده به رم دایه، هه رچی ملکی منه به

دەرویشانی دهبەخشم. »

بە ھەلکەوت کۆری بوو و سفرەیی دەرویشانی بە پێی شەرت راخست.
دوای چەند سالان کە لە سەفەری شام ھاتمەووە بە گەرەکی ئەو دۆستە
دا تێپەریم و لە ھالێم پرسی. کوتیان « دە زیندانی شارەوانی دایە. »
ھۆیەکەم پرسی.

کەسیک کوتی « کورەکەیی خومری خواردۆتەووە و نەعرەتەیی لێداووە و
خوێنی کەسیکی رشتووە و خۆی رایکردووە، باوک بە تاوانی ئەو زنجیری
دە مل دایە و بەندی دە پێ کراوە. »

کوتە « ئەم بەلایەیی بە حاجەت لە خودای میری مەزن خواستبوو. »

منداڵ بووم کە لە گەورەییەکم پرسی سەبارەت بە بلووغ.
کوتی « لە نووسراوان دا ھاتووە کە سی نیشانەیی ھەیە. یەک
پازدەسالی، ئەوی دیکە خۆ پێس کردن و سیھەم ھاتنی تووکەبەر. بەلام
لە راستی دا یەک نیشانەیی ھەیە و بەس. ئەویش ئەو کە پتر لە بەندی
رەزای ھەق دابی ھەتا ھەزی نەفسی خۆ. ھەرکەس ئەم سەفەتەیی تێدا
نەبێ لای ھەقناسان بالغ نیە. »

تەنۆکیک ئاوە پیاوی لێدەگووری
بە چل رۆژان لە نیو پەزدان بمیئ
ئەگەر چل سالە ھێشتا ئاوەزی نیە
بە زەحمەت ناوی ئینسانی لە سەر نی

سالیکی کێشە دە نیو پیادەکانی ھەج کەوتبوو و بەندەش لەو سەفەرە
دا پیادە.

ئێنساف چاکمان له سهر و گوێلاکی یه کتر را کیشا و ئه وهندی که کرا
شه‌ر و کیشه‌مان کرد.

بیستم که که ژاوه‌نشینیک به هاوتای خۆی ده‌کوت « زۆر سه‌یره!
پیاده‌ی عاج که مه‌یدانی شه‌ترنج تیپه‌رینی ده‌بیته وه‌زیر، یانی له‌وه
باشتری لیدی که بوو، که‌چی پیاده‌کانی حاج بادیه‌یان تیپه‌راند و خرابتر
بوون.

هیندوویه‌ک نه‌فتاوێژی فی‌ر ده‌بوو. زانایه‌ک کوتی « تۆ که مالت
قامیشه، چت داوه له‌و کار و پیشه؟ »

پیاویک چاوی وه‌ ژان که‌وت، چوه لای به‌یتار که « ده‌رمانی بکه!»
به‌یتار له‌وه‌ی که ده‌ چاوی چواروای ده‌کهن به‌ چاوی دا کیشا و کوێر
بوو.

حکومه‌تیان برده لای داوهر.
کوتی « هیچ تاوانێکی له‌ سهر نیه. ئه‌گهر ئه‌و که‌ر نه‌با، نه‌ده‌چوو لای
به‌یتار. »

مه‌به‌ست له‌و قسه‌یه ئه‌مه‌یه هه‌تا بزانی که ئه‌وه‌که‌سه‌ی کاری مه‌زن به
بی ئه‌زموون ده‌سپێری، سه‌ره‌رای ئه‌وه که په‌ژیاوانیی ده‌چێژی، گه‌وره‌ش
به‌ گه‌وج ناوی ده‌بیژی.

پارسایه‌ک به‌ لای خاوه‌ن سامانیک دا تیپه‌ری که به‌نده‌یه‌کی ده‌ست و
پێ به‌ستراوی سزا ده‌دا.

کوئی « کوپم! خودا مهخلووقیکی مهحکوومی حوکمی تۆ کردوه و تۆی
لهو سهتر داناه، شوکری خودای تهعالا بکه و هینده ئهزیهتی مهده،
مهبادا روژی قیامت ئهه له تۆ سهتر بی و شهرمهزار بی.

له هه دیسی سهروهی عالهه دایه که کوئی « گه وهترین هسه رهت له
روژی قیامت دا ئهوه ده بی که بهندهیهکی سالح ده به نه بههشت و
خواجیهی فاسق ده به نه دۆزهخ.

کوپه دهوله مه ندیکم بینی له سهه گۆری باوک دهگه ل کوپه دهرویشیک
باسی دامه زانده که « سندوقی خاکی ئیمه بهرده و کیلی رهنگین و
مه پمه پی له سهه فه رش کراوه و کاشی شینی تیگیراوه، کهی وهک گۆری
باوکی تۆ ده چی، دوو سی خشت له سهه یهک نراوه و یهک دوو مش
خاکی به سهه دا پزاوه.

کوپه دهرویش ئه مهی بیست و کوئی « ههتا باوکی تۆ له ژیر ئهوه بهرده
قورسانه ببزوی، باوکی من گه یشتوته بههشت. »

که ره ههتا که متر بی باری

ئاسودتره رهفتاری

له مه زنیك مانای ئهوه هه دیسهه پرسی: اعدا عدوک نفسک التی بین
جنبیک (دوژمنترین دوژمنانی تۆ نهفسی تۆیه که ده دهروونت دایه)
کوئی « به حوکمی ئهوه که ههه دوژمنیک که چاکه ی دهگه ل بکه ی
دهبیته دۆستت، ئیلا نهفس، هه رچی پتر دهگه لی بسازی دزایهتی پتر
دهکا.

به‌شی هه‌شته‌م

سه‌بار هت به نه‌ریتی قسه

سامان بۆ حەسانەووی ژيانە نەك ژيان بۆ كۆ كردنەووی سامان.

له ئاقلێكیان پرسى « بهخته‌وهر كێیه و به‌دبه‌ختیی چیه؟ »
 كوتى « بهخته‌وهر ئه‌وكه‌سه كه خواردى و داىچاند و به‌دبه‌خت ئه‌ووی
 مرد و جیى هیشت. »

مه‌كه نوێژ له سه‌ر ئه‌و كه‌سه‌ی كه چى نه‌كرد
 كه ژینی له سه‌ر سامان دانا و چى نه‌برد

مووسا، قاروونی نه‌سیحه‌ت كرد كه « چاكه‌ی بكه هه‌روه‌ك خودا
 چاكه‌ی ده‌گه‌ڵ كردی! »
 نه‌ییبیست و ئاكامه‌ت بیست.

عه‌ره‌ب ده‌لّی: ببه‌خشه و مننه‌ت دامه‌نّی كه قازانجه‌كه‌ت بۆ
 ده‌گه‌رێته‌وه.

عیلم بۆ دین په‌روه‌راننده نەك بۆ دنیا خواردن.

زانای نازاهید، کوپیری مه‌شخه‌لداره.

دوو که‌س رهنجه‌خه‌سار بوون و هه‌وڵی بی‌سوودیان دا. یه‌ک ئه‌وه که
پاشه‌که‌وتی کرد و نه‌یخوارد و ئه‌ویتر که فی‌ر بوو و چی نه‌کرد.

عیلم هه‌رچه‌ندی پتر بی‌زانی
که عه‌مه‌لت نیه هه‌شتا نه‌زانی
نه پسپۆڕ و ژیر، نه زۆر زانایه
که‌ریک کتییی ده باران دایه
ئهو گه‌وجه کوانی ئاگایی و خه‌به‌ر
که باری سه‌ری درکه یا ده‌فته‌ر

وڵات به زانایان ده‌پارزێته‌وه و دین به زاهیدان به‌رز ده‌بی‌ته‌وه.
پادشا پێداویستی پتره به دواندنی زانا، هه‌تا زانا به‌ نزیکی له
پادشا.

نه‌سیحه‌تێک گه‌ر لێم بی‌سی شا
باشتر له‌و قسه له دونیا دا نیه
جگه له زانا داوا‌ی یار مه‌که
هه‌رچه‌ند ئهو ئیشه کاری زانا نیه

سێ شت نامی‌ننه‌وه: مالی بێ ته‌جاره‌ت و زانستی بێ لێکۆڵینه‌وه و
پادشای بێ سیاسه‌ت

بەزەیی بە پیاوخراب زۆلمە لە پیاوچاک، عەفوی زالم زۆلمە لە دەرویش

نە بەقا بە دۆستایەتی پادشاكان دەکری و نە بە دەنگی خویشی
مەدالەکان، کە ئەو بە خەیاڵیک هەڵدەگەری و ئەم بە خەویک دەگۆری.

هەموو رازیکت بە دۆست مەلی، چووزانی روژیک نابیتە دوژمن.
هەرودتر هەر ئازاریکیش بە دوژمن مەدە لەوانەیه روژیک ببیتە دۆست.

راژیک کە دەتەوی شاراوە بی لای کەس باسی مەکە هەرچەند دۆست
موخلیسیش بی، کە ئەو دۆستەش دۆستی موخلیسی هەن و هەروا هەتا
سەر.

بێدەنگیی چیتەر لە کۆل هەلپشتن
تکا و نزا لە لای کەس نەبێژتن

دوژمنیکی لاواز کە مل لە تاعەت نی و دۆستایەتی بکا؛ مەبەستی جگە
لەو نەیه کە ببیتە دوژمنیکی بە هیژ و کوتووینە:
بەقا لە سەر دۆستایەتی دۆستان نیه چ بگا بە پێهەلکوتنی دوژمن.
هەرکەس دوژمن بە بچووک دابنی، وەک ئەمەیه ئاگریکی چووک بە
گرینگ دانەنی.

قسە دە نێوان دوو دوژمن دا وەها بێژە کە ئەگەر بوونەوه دۆست،
شەرمەزار نەبیهوه.

ههركهس دهگهڵ دوژمن ئاشت دهبيتهوه، به تهماي نازاري دوستانه.

دهست بشۆ لهو دوسته‌ي كه دهگهڵ دوژمن بوو به هاو‌دهم.

كه له تهماي كاريك دوودلي، ئه‌و لايه هه‌لبژيره كه بيزه‌حمه‌تتره.

هه‌تا كار به زيتي پيكدئي، گيان له مه‌ترسي مه‌خه.

له چاري ناچار پيكران

حه‌لاله شه‌مشير هه‌لكيشان

ههركهس پياوخراپيک بكووژي، خه‌لك له به‌لاي ئه‌و رزگار ده‌كا و خوي
له عه‌زابي خودا.

جوانه به‌خشين و كه‌رم، به‌لام له زامي پياوازار مه‌ني مه‌له‌هم. ئه‌وه‌ي
ره‌حم بكا به مار، زولمه له مندا‌له‌كاني ئاده‌م.

نه‌سيحه‌تي دوژمن وه‌رگرتن خه‌تايه، به‌لام بيستني ره‌وا - هه‌تا دژي
ئه‌و كاره بكه‌ي كه عه‌يني سه‌وابه.

توو‌ره‌يي زور ترس و بي‌زاري پيكديني و لوتفي بي جيش سام
ناهي‌لي. نه وه‌ها توند به كه ليت تير بن نه وه‌ها نه‌رم له سه‌رت دلير بن.

دووکەس دوژمنی دونیا و دینن: پادشای ناسیپوور و زاهیدی بی عیلم.

له خاکی بهیلهقان به عابدیکم کوت « به تهریبهت جهلم لیدهرکه! »
کوتی « ئەهی فهقی! برۆ به تاقت وهک خاک به یا ههرچیت خویندهوه وه بن خاکی
ده! »

به دزات ئەسیری دهست دوژمنیکه که بجپته ههرکوێ له چنگ سزای
رزگاریی نایه.

که بینیت تهفرهقه ده سپای دوژمن کهوتوه، تو خاترجهم به. ئەگەر
جهمع بن، فکری پهریشانیی بکه.

دوژمن کاتیک دهستی له ههموو مهکریک برآوه، دهم له دۆستایهتی
دهدا. جا ئەو دهم به دۆستایهتی کاری وا دهکا که هیچ دوژمنیک نه توانی.

سهری مار به دهست دوژمن بکوته، که ئەگەر ئەو زال بی مار
دهکوژی، دهنه له دوژمن دهخهلهسی.

خه بهریک دهزانی دلێک دیشینی، تو خامۆش بلا هیدی بیهیانی.
له بولبول بلا موژدهی به هاریی
کوندی به دخه بهر له کۆله واریی

هه موو كهس ئه قلى خوئى پى ته واو و مندالى خوئى پى جوانه.

ده مروڤ له سه ر خوانىك ده خوون و دوو سه گ له سه ر مردارىك
هه لئاكه ن.

به رچاوته نگ به دونيا يه ك برسى و قانع به نانىك تير. زانا يان
كو تو ويا نه: توانايى به قه ناعه ت باشتره له توانايى به مال.
به نانىكى ويشك پر ده بى گه ده
به گشت جه هانىش پر نابى ديه

هه ركهس له دهسته لات دا چا كهى نه كا، له بيه دهسته لاتى دا سه ختى
ده بينى.

چاره پره شتر له ئازار دهر نيه / كه روژى سه ختى كهس ياريدهر نيه

هه رچى زوو دهر كه وئى، زور خو ناگرئى.

بيستوو مه له چين كاسه يه كه ده كه ن به چل سالان و سه د به روژىك له
هه نده ران. كه چى نرخی ئەم و ئەو ده بينى له سه ر دوكانان.

كار به سه بر سه ر ده كه وئى و په له كه ر به سه ر ده كه وئى.

له بیابان به چاوی خۆم بینیم، سهبر وه پیش پهله کهوت:
ئەسپی خوشبەز له هەلینگ دان کهوت
وشتەر سهبر سهبر ههروا دهرویششت.

له خاموشییی باشتەر بۆ نهزان نیه، که ئەگەر ئهو مهسلهحهتی زانیبا،
نهزان نهدهبوو.

گهوجیک کهریکی تهعلیمی قسه دهدا .
زانایه که کوتی « گهوج ههیوان له تۆ فیر نابێ زمان، تۆ خاموشییی فیر
به له ههیوان! »

ههركهس دهگهڵ له خوێ زانتر بهس بکا ههتا تیبگهن زانیاه،
دهزانن که نهزانه.

ههركهس عیلمی خویند و عهملهلی پینهکرد وهک ئەوهیه زهوی کێلا و
تۆوی پیدانهکرد.

ئەگەر شهوهکان ههموو قهدریان با، شهوی قهدر بێقهدر دهبوو.

ئەگەر بهرد ههموو لهعلی بهدهخشان بان
دهبا که ترخی لهعل و بهرد یهکسان بان

ههركهس جوانچاكه، وانيه دهروونی پاكه؛ كار دهروون دهيكه نه
روالهت.

پهجه له پهجهی شیر و مشت له شهمشیر دان، ئیشی زانایان نیه.

زهعیفیک دهگل هیزدار تیکهوی، یاری دوژمنه له فهوتانی خوی دا.

بی هونهر چاوی بینینی هونهرمندی نیه، ههروهک سهگی بازارپی به
سهگی راو دهوهرن و ناویرن بچنه پیش. یانی بوودهله که به هونهر به
کهسیک نهویری به بوختان دهکهولی دهکهوی.

ئهگهر ههولی زگ نهبا، هیچ مهلیک ده داو نهدهکهوت، ههر راوکههر
خوی داوی دانهدهناوه.

زانایان درهنگ درهنگ دهخۆن و عابد نیوه تیر و زاهید بهشی ژیان و
لاو ههتا ملان، بهلام قهلهندهر ئهوهند که کهدهیان جپی ههناسه نهمیڤیتتهوه
و له سهفره هیچ.

ئسیری بهندی زگ دوو شهو خهوی لیناکهوی. شهویک لهبهز زگپیری
و یهک لهبهز دلپیری که چی دهست نهکهوی.

زانایهک که دهگه‌ل نه‌زاناڼ تیکه‌وئ چاوه‌روانی ریژ نیه و نه‌گهر
نه‌زانیکه زمانویتی و بی‌شهرمی به سهر زانایهک دا زال بی سهر نیه،
به‌ردیکه که گه‌وه‌ریک ده‌شکینئ.

سهر نیه که بو‌هستی نه‌فه‌سی

بولبولیک که قه‌ل بو‌ته هاوقه‌فه‌سی

زانا نه‌گهر له کۆری کهم ئاقلان دا قسه‌ی بو‌ نه‌یه پیت سهر نه‌بی که
ده‌نگی به‌ریه‌ت ناتوانئ به سهر گرمه‌ی ده‌هۆل دا زال بی و بو‌نی عه‌بیر له
بو‌گه‌نی سهر ده‌به‌زی.

گه‌وه‌هر ده‌قور او بکه‌وئ نه‌گهر، هه‌روا گرانه و له سهر/ تو‌ز بگاته
فه‌له‌کیش هه‌روا نزمه و بی‌هونه‌ر.

میسک نه‌وه‌یه خو‌ی بو‌نی هه‌بی، نه‌وه‌ک عه‌تتار جارده‌ری بی.
زانا وه‌ک قوتووی عه‌تتاره خامۆش و هونه‌رفروش، نه‌زان وه‌ک ده‌هۆل
ده‌نگ زل و نیو‌بو‌ش!

عالمه‌ی لای هیچ نه‌زان

مه‌ته‌له‌ی لای راستو‌یتان

کیژی جوانی نیو‌کو‌یران

یا قورئانی نیو‌گاوران

که‌م که‌م ده‌بیته‌ گه‌لیک و دلۆپ دلۆپ سیلاویک.

یوسفی سه‌دیک له ویشکه‌سالی میسر دا تیری نه‌خوارد هه‌تا برسی
له بیر نه‌کا.

ئه‌وه‌ی تیر خواردی و تیر هه‌لستا
چووزانی برسی چلۆنه ئیستا
حالی لیقه‌وماو که‌سیک ده‌زانی
که لینی قه‌وماپی، جار و زهمانی

ئه‌ی سواری بیخه‌م و خه‌یالی سه‌ر ئه‌سپی خوشبه‌ز
که‌ری باره‌به‌ری به‌سته‌زمان گیرى گله
داوا مه‌که‌ ئاگر له ده‌ر و مائی دراوسیی ده‌رویش
که ئه‌وه‌ی له‌و کونه ره‌ش دپته ده‌ری، ده‌ردی دله

له ده‌رویشی زه‌عیف‌حال له ته‌نگی ویشکه‌سال مه‌پرسه چۆنی، ئیلا به‌و
شه‌رته که هه‌توانیک بخه‌یه سه‌ر برینی و پاره‌یه‌ک بخه‌یه سه‌ر سه‌رینی.

راوچی، بی رۆژی ماسی له دجله‌ ناگرئ و ماسی، بی ئه‌جه‌ل له سه‌ر
ویشکایی نامرئ.

شه‌یتان به موخلیس ناویرئ و سولتان به موفلیس!

عالمی بپه‌مه‌ل داری بی به‌ره، زاهیدی بی عیلم مائی بی ده‌ر

مراد له نازل بوونی قورئان، سیره‌تی باش فیر بوونه نه‌ک ته‌رتیلی
سووره‌تی نووسراو.

له یه‌کیان پرسى « عالمى بئ عه‌مه‌ل وه چى ده‌چئ؟ »
کو‌تى « وه‌ک هه‌نگى بئ هه‌نگوین! »

خه‌لاتى سو‌لتان هه‌رچه‌ند عه‌زیزه، جلكى خه‌لك به‌رێزتر و خوانى
كه‌وران هه‌رچه‌ند خو‌شه، وركه‌ی هه‌نبانه‌ی خو له‌زیزتر.

پێچه‌وانه‌ی رێى سه‌واب و دژى بیری زانایانه: ده‌رمان به‌ گومان
خواردن و رێى نه‌ناسراو بئ کاروان چوون.
له ئیمام مه‌حه‌ممه‌دى غه‌زالیان پرسى « چلۆن گه‌یشتیه ئه‌م پله‌یه له
زانست دا؟ »
کو‌تى « به‌مه كه هه‌رچى نه‌مزانى، پرسینه‌كه‌م پئ نه‌نگ نه‌بوو! »

یه‌ك له ئه‌سه‌بابه‌كانى دۆستایه‌تى ئه‌وه‌یه كه: ما‌ل چۆ‌ل بكه‌ی یا ده‌گه‌‌ل
خاوه‌نما‌ل هه‌لكه‌ی.

سێ‌بوورى و شتر وه‌ها مه‌نشووره كه ئه‌گه‌ر مندالێك هاوسارى بگرئ
و سه‌د فه‌رسه‌خ ببیا سه‌ر له فه‌رمانى بانادا، به‌لام ئه‌گه‌ر هه‌لدی‌رێكى به
سام ده‌ركه‌وئ كه هۆى فه‌وتان بئ و مندال له‌به‌ر نه‌زانى رووى تێبكا، په‌ت

له دهستی رادهپسکښنې و پتر فرمانبهری ناکا.

هرکهس وه پيش قسهی خه لک کهوئ هه تا به مایه ی فه زلی دابنښ،
پایه ی جه هلی درده کهوئ.

برینیکم له بن جلکه کانم هه بوو که شیخ هه موو روژ دهیپرسی «چونه؟»
و نهیده پرسى « له کوټیه؟ » زانیم له بهر نه وه خوئ دهپاریزی چوونکه
باسی هه موو نه دما میک رهوا نیه و زانایان کوتوویانه: هرکهس قسه
هه لنه سهنگینى، له جوابه کهی دهره نجى.

درؤ کردن وهک برینی قورسه که نه گهر چاکیش بیته وه، شوینى
دهمیتته وه. وهک برایانی یوسف که به درؤیک ناویان دهرکرد، به
راسته کهشیان کهس باوهر ناکا.

سهرودری کاینات به رواله ت مروقه و نه زمترین گیاندار سهگ و به
پى رای تیگرایی زانایان: سهگی نه مه گناس باشته له مروقى ناسپاس.

خودا، دهیبنى و دایده پوښى، هاوسا نایبىنى و دهرؤشى.

زیر له کان به هه لکه نندن دیته دهر و له دهست رهزیل به گیان که نندن.

دووکه س مردن و هسه ره تیان برد: یهک نه وهی هه ییوو و نه یخوارد،
نه ویتتر که زانی و نه یکرد

له زانایه کیان پرسى « چهند دارى ناودار که خودا خولقاندنى بهرن،
هیچکامیان به نازاد ناو نه بردوه جگه له سهرو که بهریکی نیه. نه مه چ
حیکمه تیکی تیدایه؟ »

کوتى « هه داریک به ره همیکی دیاریکراوى ههیه و هه رکام دهخلیکی
دیاریکراو و وهختیکی مه علووم که جار پیى تازه ده بیته وه و جار به
عهده مى دهژاکین؛ که چى سهرو هیچ نه مهی نیه و هه میسهش خوشه.
نه مهیه سفه تی نازاده کان. »

دواى خه لیفهش ده جله هه ره له به غدا	نه وهی تیپه ره دلی پیمده، ده پروا
که ده ست ناروا چه شنى سهرو به، نازا	که ره له ده ست دى وه کوو نه خل دلاوا

ئاوی روو: ئابروو

بوختی: جۆریک وشتی دوو کۆپارەیی بە ھێز

پیسیر: یەخە، بەرۆک

پیشە: ئیسک

تایفە: تاقم، دەستە

چاوخانە: ئەو قولکەییە چاوتییدا جیگرە، پیالەیی چاوت.

حاج: کەسێک حەج بەجی دینیی، حاجی

حەرامیی: رێگر، جەرەدە

خوان: سفرە

دورج: سندووقی جەواھیر و زێر و زەمبەر

دەرمکە: دەردەک، بنی دۆزەخ.

دەمراس: پیاوی ماقوول و ردین سپی، پیری بە ئەزمون و ریی نیشانەدەر

رێزان: کەسێک کە دەگەڵ کاروان دەروا و شارەزای رێگاکانە، ریی پێشانەدەر.

زما: زستان

سەرینچاوە: سەرچاوە، کانیاو

شاتر: چوست، چالاک

گەست: ناحەز، نە جوان، کرێت

لەپاتە: زللە، شەپەلاغە

مالبات: بڼه ماله، خانه دان

مشه: زور، فره

نوټيزي دوانه: نوټيزي به ياني که دوو ره که عه ته.

نه فتاويز: که سيک که شتي نه فتاويي و ناگريڼ بو سهر که شتي دوژمن يا بيناي دوژمن داوځ.

هسته: ماليات، خراج، زهريبه

نه عراف: شويننک که له نيوان دوزخ و به هشت دا

نيزنگ: داري سووتاندن، هيژم.

